

Prawo i Sprawiedliwość

PROGRAM SAMORZĄDOWY

2010–2014

WOJEWÓDZTWO
PODLASKIE

Spis treści

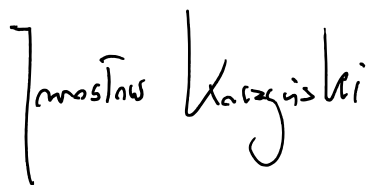
Wstęp	3
Wprowadzenie	4
Europejskie i krajowe uwarunkowania rozwoju regionalnego	6
Opis sytuacji społeczno-gospodarczej regionu oraz jego pozycji konkurencyjnej	10
Atuty rozwojowe województwa	16
Problemy rozwojowe województwa	21
Wizja rozwoju województwa do 2020 r.	23
Cel główny Strategii Samorządowej 2010-2013 PiS Rozwoju Województwa	24
Obszary priorytetowe Strategii Samorządowej 2010-2013 PiS Rozwoju Województwa	24
Edukacja	24
Promocja i ochrona zdrowia	29
Kultura na Podlasiu	33
Pomoc społeczna	37
Polityka prorodzinna	40
Rolnictwo i obszary wiejskie	44
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	48
Ochrona środowiska	51
Gospodarka wodna i ochrona przeciwpowodziowa	54
Transport zbiorowy i drogi publiczne	56
Kultura fizyczna i turystyka	59
Ochrona praw konsumentów	62
Obronność	63
Bezpieczeństwo publiczne	65
Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy	66
Gospodarka	69
Polityka regionalna i fundusze europejskie	71
Administracja	74
Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej szczególnie pomoc dla województwa podlaskiego	76
Polityczno-gospodarcza analiza rządu w latach 2006-2010	80

Wstęp

21 listopada Polacy wybiorą nowe władze samorządowe wszystkich szczebli od gmin poprzez miasta i powiaty po sejmiki wojewódzkie. Prawo i Sprawiedliwość z pełnym zaangażowaniem bierze udział w tych ważnych dla Polaków wyborach. Przedstawiamy naszych kandydatów na prezydentów, burmistrzów, wójtów, radnych gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Są wśród nich zarówno ci, którzy już skutecznie pełnili te funkcje, jak i wielu nowych, często młodych ludzi, pragnących służyć swym lokalnym społecznościom. Chcemy, aby w samorządach wszystkich szczebli było jak najwięcej osób kompetentnych, uczciwych, potrafiących wsłuchiwać się w oczekiwania swych współmieszkańców i rozumiejących potrzeby ludzi, których będą reprezentować.

Wszystkich kandydatów Prawa i Sprawiedliwości łączy program samorządowy adresowany do wszystkich ludzi, nastawiony na rozwiązywanie ich codziennych problemów, niezależnie od miejsca ich występowania. Polska równych szans to kraj, który nie może być podzielony na obszary coraz bogatsze i pozostające w tyle – najczęściej małe miasta i wsie. Dla przedstawionej w programie polityki rozwoju ważne są wszystkie regiony, wszystkie gminy i miejscowości.

Rozwinięciem ogólnopolskiego programu samorządowego jest 16 propozycji programów wojewódzkich. W ten sposób rozpoczynamy debatę samorządową, do udziału której zapraszamy wszystkich mieszkańców regionu.

Wprowadzenie

Szanowni Mieszkańcy Województwa Podlaskiego, już wkrótce, 21 listopada, zdecydujemy o tym komu na najbliższe cztery lata udzielimy przywileju decydowania o najważniejszych sprawach naszego regionu. Wybierzemy władze województwa, powiatów, miast i gmin, opowiadając się jednocześnie za pewną wizją Polski, na którą składają się nasze małe ojczyzny.

W wyborach samorządowych udzielamy mandatu ludziom, których często znamy osobiście, mamy do nich zaufanie i wierzymy, że pokierują sprawami publicznymi kompetentnie, sprawiedliwie i skutecznie. Głosujemy na tych, którzy podzielają nasze wartości i rozumieją nasze problemy. Takich kandydatów wystawia w nadchodzących wyborach Prawo i Sprawiedliwość, które w perspektywie wydarzeń ostatnich miesięcy czuje się szczególnie odpowiedzialne za losy Polski i Polaków.

Oddajemy do Państwa rąk program wyborczy, stanowiący zobowiązanie dla przyszłych władz regionalnych i lokalnych. Zawiera on diagnozę obecnej – nieraz przykrej rzeczywistości i propozycje zmian wynikające z dążenia do budowy Polski silnej, niepodległej, uczciwej i nowoczesnej, w wymiarze krajowymi samorządowym. Na program składa się szereg bloków odpowiadających kompetencjom różnych szczebli samorządu. Zostały one opracowane przez ekspertów z poszczególnych dziedzin, takich jak ochrona zdrowia, fundusze europejskie, czy rolnictwo. Mamy nadzieję, że tenże dokument stanie się początkiem poważnej dyskusji dotyczącej głównych problemów województwa. Dyskusji pozbawionej emocji i uprzedzeń.

Zawarta w programie analiza wskazuje, że województwo podlaskie jest wciąż marginalizowane i pozbawiane szansy na głęboką i trwałą modernizację. Polityka rządu nie jest przychylna naszemu regionowi, skazując go na powolne i mozolne nadrabianie wieloletnich zapóźnień cywilizacyjnych. Jest to jaskrawe odejście od filozofii Prawa i Sprawiedliwości, które zamierzało szczególnie wesprzeć regiony Polski Wschodniej poprzez skierowanie specjalnej puli funduszy na rozwój dróg, kolei, zaplecza uczelni wyższych, transfer technologii, czy upowszechnianie Internetu. Jak wskazują liczne przykłady zawarte w niniejszym dokumencie, Platforma Obywatelska zdecydowała o wspieraniu najbogatszych regionów, marginalizując biedniejsze, wśród których jest niestety także Podlaskie. Co równie istotne, ani władze centralne ani samorządowe – także zdominowane przez tę samą partię nie mają woli wprowadzania najpilniejszych reform. Ich profesjonalizm ogranicza się do zdolności utrzymywania wysokiego poparcia w sondażach, nie bacząc na konsekwencje wynikające z powstałych w ten sposób zaniedbań.

Jak wskazuje wynik wyborów prezydenckich to Prawo i Sprawiedliwość jest najważniejszą siłą, mogącą odsunąć od władzy PO. Głosowanie na PiS jest więc swego rodzaju wotum nieufności wobec partii, posiadającej pełnię władzy ustawodawczej i wykonawczej, cieszącej się sympatią mediów i elit. To my mamy szansę i obowiązek dalej zmieniać Polskę. Musimy zwyciężyć, gdyż właśnie w samorządzie decyduje się o ważnych i bardzo konkretnych sprawach dotyczących każdego z nas, naszych dzieci, i przyszłych pokoleń. Jest nas przecież bardzo wielu, blisko połowa wszystkich głosujących. To pozwala poważnie i z pełną odpowiedzialnością myśleć o zwycięstwie w nadchodzących wyborach.

Nie wystarczy jednak czekać biernie na wynik głosowania. Podzielcie się Państwo swoją troską o Ojczyznę z bliskimi i znajomymi. Przekażcie im nasz program, zaproszcie do dyskusji o faktach i przekonajcie, że zamiast zimnego pragmatyzmu, wszystkim nam potrzeba odpowiedzialnego patriotyzmu. Zamiast pozorowanych ruchów obliczonych na społeczny poklask, potrzeba rzetelnej pracy dla dobra Podlaskiego i Polski. Prawo i Sprawiedliwość składa tę obietnicę i jak zawsze danego słowa dotrzyma.

Europejskie i krajowe uwarunkowania rozwoju regionalnego

Odkrycie oraz wzmocnienie potencjału gospodarczego drzemiącego w regionie prowadzi do wzrostu jego konkurencyjności oraz do poprawy standardu życia jego mieszkańców oraz w znacznym stopniu przyczynia się także do rozwoju społeczno-gospodarczego całego kraju. Na potencjał gospodarczy regionu składa się zarówno aktywność zawodowa mieszkańców oraz poziom osiągniętych przez nich dochodów, ale także lokalny rynek pracy, poziom i rodzaj przedsiębiorczości, napływ zagranicznego kapitału a także stan środowiska naturalnego.

Wszelkie dokumenty programowe, krajowe i regionalne, muszą być zgodne ze **Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty (SWW)**. W okresie programowania 2007-2013 polityka spójności wszystkich państw członkowskich powinna zmierzać do realizacji następujących priorytetów:

- zwiększanie atrakcyjności państw członkowskich, regionów i miast poprzez poprawę dostępności, zapewnienie odpowiedniej jakości i poziomu usług oraz zachowanie stanu środowiska;
- wspieranie innowacyjności, przedsiębiorczości oraz rozwoju gospodarki opartej na wiedzy poprzez wykorzystywanie możliwości w dziedzinie badań i innowacji, w tym nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych;
- tworzenie lepszych miejsc pracy oraz większej ich liczby poprzez zainteresowanie większej ilości osób zdobyciem zatrudnienia oraz działalnością gospodarczą, zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki.

Polityka rozwoju regionalnego prowadzona jest na podstawie strategii rozwoju. Do tych strategii rozwoju zaliczyć należy:

- strategię rozwoju kraju,
- strategię sektorowe,
- strategię rozwoju województw,
- strategię rozwoju lokalnego.

Zgodnie z zapisami Ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, podstawowym dokumentem strategicznym w systemie programowania rozwoju jest **Rozwoju Kraju 2007-2015**. Stanowi ona podstawowy dokument strategiczny, wskazujący cele i priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, który stanowi punkt odniesienia zarówno dla

innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Strategia Rozwoju Kraju nie jest dokumentem wymagany przez Komisję Europejską. Horyzont czasowy Strategii wykracza poza okres nowej perspektywy finansowej UE obejmując dodatkowo dwa lata, w trakcie, których będą kontynuowane przedsięwzięcia finansowane ze środków unijnych przyznanych Polsce w budżecie na lata 2007-2013.¹

Zgodnie z Wytycznymi oraz Odnowioną Strategią Lizbońską, programy współfinansowane poprzez politykę spójności powinny dążyć do ukierunkowania priorytetów na trzy główne cele:²

- poprawa atrakcyjności państw członkowskich, regionów i miast poprzez poprawę dostępności, zapewnienie odpowiedniej jakości i poziomu usług i zachowanie ich potencjału środowiskowego;
- działanie na rzecz innowacji, przedsiębiorczości i wzrostu gospodarki opartej na wiedzy poprzez zwiększenie zdolności badań naukowych i innowacji, w tym nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych; oraz
- tworzenie lepszych miejsc pracy i większej ich liczby poprzez zachęcanie większej liczby osób do pracy lub przedsiębiorczości, poprawę możliwości przystosowawczych pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki.

Narodowa Strategia Spójności (NSS) (nazwa urzędowa: Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–13.³

*„Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”.*⁴

¹ F. Helbig, W. Magryś, *Instrumenty polityki strukturalnej w Polsce w latach 2007-2013 – kompendium informacji dla samorządów lokalnych, Zeszyty Samorządowe Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, Zeszyt nr 8, s.35.*

² Decyzja Rady z dnia 6 października 2006 r. w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla spójności, 2006/702/WE.

³ www.funduszezstrukturalne.gov.pl, stan na dzień

⁴ Polska, *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie, Narodowa Strategia Spójności, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa maj 2007;*

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, które zostały sformułowane w sposób następujący:⁵

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Cele NSS są także realizowane za pomocą Rozwoju Regionalnego, programów regionalnych (tzw. regionalnych programów operacyjnych), zarządzanych przez Zarządy poszczególnych województw i projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych, tj.:

- Program Infrastruktura i Środowisko – EFRR i FS;
- Program Innowacyjna Gospodarka – EFRR;
- Program Kapitał Ludzki – EFS;
- 16 programów regionalnych – EFRR;
- Program Rozwój Polski Wschodniej – EFRR;
- Program Pomoc Techniczna – EFRR;
- Program Europejska Współpraca Terytorialna – EFRR.⁶

Próbując przezwyciężyć wewnętrzne i zewnętrzne bariery związane ze spadkiem dynamiki wzrostu gospodarczego przyjęta została na szczycie w Lizbonie Strategia Lizbońska. Za główny cel Strategii Lizbońskiej przyjęto by „Unia Europejska stała się najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, opartą na wiedzy gospodarką na świecie, zdolną do trwałego rozwoju, tworzącą większą liczbę lepszych miejsc pracy oraz charakteryzującą się większą spójnością społeczną”.⁷

⁵ Tamże.

⁶ www.fundusze-strukturalne.gov.pl.

⁷ L.Pawłowicz, *Wprowadzenie Strategia Lizbońska – założenia i ich realizacja*, w: J.Bieliński (red.), *STRATEGIA LIZBOŃSKA a konkurencyjność gospodarki*, CeDeWu, Warszawa 2005, s.13.

Odnowiona w 2008 roku Strategia Lizbońska przyjęła główne kierunki działania w pięciu obszarach:

- rozwój społeczeństwa wiedzy, badania i rozwój oraz edukacja;
- realizacja zobowiązań dotyczących budowy rynku wewnętrznego, w szczególności zaś telekomunikacji, energii, rynków finansowych, poczty i transportu;
- tworzenie klimatu prawnego sprzyjającego przedsiębiorczości poprzez zmianę i likwidację barier administracyjno-prawnych związanych z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, ułatwienie dostępu do technologii i kapitału, kreowanie zdrowej konkurencji oraz ograniczenie zakłócającej ją pomocy publicznej;
- kształtowanie rynku pracy celem umocnienia społecznej spójności poprzez propagowanie polityki pełnego zatrudnienia oraz lepszych miejsc pracy, zwiększenie elastyczności rynku pracy, normalizacja systemów społecznych, redukcja biedy oraz wykluczenia społecznego;
- trwała ochrona środowiska, w szczególności zaś redukcja zmian klimatycznych oraz zachowanie naturalnych zasobów.⁸

Województwo podlaskie działa w określonym otoczeniu społeczno-gospodarczym, przy czym znaczący wpływ na rozwój województwa mają także te elementy, które znajdują się poza województwem i określają sytuację kraju. Tworzą one skomplikowany układ zagrożeń i szans, które w sposób nie zawsze łatwy do przewidzenia wpływają na funkcjonowanie i rozwój tego obszaru. W szczególności dotyczy to dynamiki zmian w otoczeniu województwa, siły ich oddziaływania, skali pojawiających się problemów, a także związków między województwami, w tym zwłaszcza świadczących o skuteczności rozwiązywania problemów, wzmacniania wzajemnej funkcji rozwojowej i ograniczania czynników opóźniających rozwój i destabilizujących funkcjonowanie województwa.

Krajowe uwarunkowania rozwoju województwa wynikają z polityki społeczno-gospodarczej Państwa oraz polityki regionalnej prowadzonej w stosunku do województwa. Realizacja priorytetów zapisanych w Strategii Rozwoju Kraju winna stworzyć warunki dla wzrostu konkurencyjności województwa podlaskiego.

Dotyczy to w szczególności zapewnienia ładu przestrzennego, decentralizacji procesów rozwojowych, rozwoju obszarów metropolitalnych oraz rozwoju obszarów wiejskich.

Państwo musi wesprzeć działania zmierzające do poprawy dostępności transportowej, rozwój funkcji metropolitalnej Białegostoku, budowę i modernizację

⁸ U.Płowiec, *Strategia... op. cit.*, s.105-106, L.Pawłowicz, *Wprowadzenie Strategia... op. cit.*, s.19.

przejsć granicznych, rozwój uczelni wyższych oraz rozwój turystyki. Rozwój województwa będzie zależał też od tego, co się dzieje na świecie i w UE.

Rozwój województwa przebiegać będzie w warunkach nasilających się procesów integracyjnych i globalizacyjnych. Liberalizacja handlu międzynarodowego będzie zarówno stwarzać podlaskim przedsiębiorcom szansę ekspansji na rynki, jak i może powodować zagrożenie nadmiernym importem na rynku krajowym.

Członkostwo Polski w UE wpływa stabilizująco na warunki funkcjonowania gospodarki polskiej, a wejście podlaskich przedsiębiorców na jednolity rynek europejski oraz napływ funduszy unijnych stawać się będą coraz silniejszym impulsem rozwojowym.

Dla województwa istotne jest wzmocnienie pozycji województwa jako obszaru atrakcyjnego dla lokalizacji bezpośrednich inwestycji zewnętrznych.

Na rozwój województwa będą miały istotny wpływ: postęp naukowo-techniczny, zmiany środowiska przyrodniczego i zmiany demograficzne.

W województwie podlaskim widoczne są dysproporcje zarówno regionalne (pomiędzy województwami), ale także terytorialne w stosunku do Unii Europejskiej. Dysproporcje te wynikają bezpośrednio z szybszego rozwoju gospodarczego generowanego przede wszystkim przez obszary metropolitalne i najważniejsze miasta. Mając na uwadze powyższe polityka regionalne województwa podlaskiego powinna zmierzać w kierunku jak najszybszego uznania Białegostoku za metropolię, przez co stanie się on gospodarczym i kulturalnym województwa podlaskiego.

Opis sytuacji społeczno-gospodarczej regionu oraz jego pozycji konkurencyjnej⁹

Województwo podlaskie zajmuje obszar ponad 20187 km² (6 miejsce pod względem obszaru wśród 16 województw), co stanowi 6,5% powierzchni kraju. Na jego terytorium znajduje się 14 powiatów ziemskich i trzy powiaty grodzkie (Białystok, Łomża, Suwałki), 118 gmin, w tym 13 miejskich oraz 25 miejsko-wiejskie. W województwie jest 38 miast i 3951 wsi.

Na Podlasiu, wg stanu w dniu 31 marca 2010 roku, mieszka 1189,3 tys. osób (3,1% ludności Polski ogółem), z czego 610,2 tys. osób stanowią kobiety, natomiast 579,1 tys. stanowią mężczyźni. Przyjmując za kryterium porównania

⁹ http://www.stat.gov.pl/gus/index_PLK_HTML.htm.

liczbę ludności zamieszkującej województwo Podlasie plasuje się na 14 miejscu w kraju, wyprzedzając jedynie województwo opolskie i lubuskie. W województwie podlaskim w miastach mieszka 717,9 tys. osób, co stanowi 60,4% ogółu populacji województwa (dziewiąte miejsce w Polsce). Długość życia mieszkańców województwa utrzymuje tendencję wzrostową, w związku z tym średnio mężczyźni dożywają wieku 71,9 natomiast kobiety żyją 9,6 lat dłużej, tj. dożywają średnio wieku 81,5. Gęstość zaludnienia wynosi 59 osób na 1 km² i należy do najniższych w kraju. Przyrost naturalny jest dodatni i wynosi 0,03 promila. W pierwszym kwartale 2010 roku w podlaskich urzędach stanu cywilnego zarejestrowano 573 nowo zawartych małżeństw, co w porównaniu z analogicznym okresem w roku poprzednim, wpłynęło na obniżenie współczynnika małżeństw z 2,3 promila w I kwartale 2009 roku do poziomu 1,9 promila w I kwartale 2010 roku.¹⁰

Województwo podlaskie jest regionem wielokulturowym, wielonarodowościowym, wieloetnicznym i jest najbardziej zróżnicowane spośród 16 województw. Mieszkają tu Białorusini, Litwini, Ukraińcy, Tatarzy. Liczne obiekty zabytkowe świadczą o bogatej kulturze ludowej społeczności podlaskiej. Rozwój i ochrona dziedzictwa kulturowego stanowi ważny element w budowie tożsamości regionalnej. Województwo podlaskie charakteryzuje się nierównomiernym rozmieszczeniem bazy noclegowej turystyki. Północna i wschodnia część województwa posiada najbardziej rozwiniętą sieć turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania. W porównaniu z rokiem poprzednim w 2009 roku liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania uległa zwiększeniu o 1,2%. W strukturze turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, stan na VII. 2009r. 16,7% stanowiły motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe, 13,7 % stanowiły hotele, 11,9% stanowiły schroniska (także młodzieżowe). Ponad 30% ogólnej liczby obiektów zakwaterowania stanowiły inne obiekty niesklasyfikowane. Województwo podlaskie według stanu w VII.2009 r., dysponuje 11,4 tys. miejsc noclegowych, co przeciętnie na 1 obiekt zbiorowego zakwaterowania daje 68 miejsc. Jak wskazują badania, 40% ogółu osób korzystających z noclegów zatrzymywała się w hotelach, 21,8% osób zdecydowało się skorzystać z usług oferowanych przez inne obiekty hotelowe na Podlasiu. Analizując liczbę gości zagranicznych korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania (15,7% wszystkich turystów korzystających z noclegów w zbiorowych obiektach zakwaterowania) należy stwierdzić, iż województwo podlaskie jest chętnie odwiedzane przez turystów zagranicznych. W strukturze gości zagranicznych odwiedzających Podlasie

¹⁰ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bialystok/ASSETS_komunikat_2010_06.pdf

przeważają obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej, przede wszystkim Estonii (14,1%), Litwy (12,1) oraz Niemiec (11,2%), jak również spoza Unii, gdzie największy odsetek stanowią obywatele Białorusi (13,8%). Znaczna większość (61,9% ogółu) turystów zagranicznych zdecydowała się na nocleg w hotelu. Makroregiony geograficzne województwa podlaskiego to Nizina Północnopodlaska i Pojezierze Litewskie. Klimat na tym terenie jest surowszy od innych miejsc w kraju. Zasobność województwa w surowce mineralne opiera się głównie na surowcach skalnych, stanowiących bazę dla potrzeb budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych: piaski, ropy ceramiczne, żwiry, kruszywo, torfy, borowiny i kreda. Ze względu na brak opłacalności nie jest eksploatowana ruda żelaza. Łącznie na obszarze województwa udokumentowano 270 złóż kopalin pospolitych, z czego 220 stanowią złoża kruszywa naturalnego. W rejonie Augustowa i Supraśla – podlaskich ośrodków uzdrowiskowych, występują także złoża leczniczych borowin. Pod względem wielkości posiadanych zasobów przeważają złoża małe i średnie. Powierzchnia terenu zajęta przez użytki kopalne, lub taka, na której zalegają złoża stanowi ok. 0,6% całkowitej powierzchni województwa podlaskiego.¹¹

Charakterystyczną cechą województwa podlaskiego jest dobry stan zachowania środowiska naturalnego. Ponad 55% powierzchni regionu ma warunki przyrodnicze stosunkowo mało zmienione działalnością człowieka. Jako najczystszy obszar w Polsce charakteryzuje się znacząco niższymi od występujących na terenie Polski wskaźnikami dotyczącymi ilości ścieków wymagających oczyszczenia, emisji zanieczyszczeń powietrza, obecności metali ciężkich w glebie i zanieczyszczenia wód. Ochroną prawną objęte jest 33,1% ogólnej powierzchni województwa. Obszar całego województwa znajduje się na terenie Zielonych Płuc Polski. Jest tu największy w Europie kompleks bagien i puszczy nieprzekształconych przez działalność człowieka. Na obszarze województwa znajdują się 4 parki narodowe: Białowiecki Park Narodowy (jako jedyny polski obiekt o takim charakterze wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa oraz jeden z czterech uznanych za Rezerwat Biosfery), Narwiański Park Narodowy (dolina Narwi), Biebrzański Park Narodowy (Bagna Biebrzańskie) oraz Wigierski Park Narodowy (kompleks rynnowych jezior basenu jeziora Wigry). Ponadto w woj. podlaskim znajdują się 3 parki krajobrazowe: Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi, Suwalski Park Krajobrazowy oraz Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej.

Poziom i warunki życia mieszkańców. Niski stopień urbanizacji w województwie podlaskim powoduje, że wskaźnik liczby ludności na 1 km kw. jest najniższy

¹¹ <http://www.wios.bialystok.pl/pdf/raport2007-2008.pdf>, s. 9.

w kraju i wynosi 59 osób (średnia w Polsce – 122 osoby). Największym stopniem zaludnienia charakteryzuje się Białystok i Łomża (odpowiednio 2886 i 1939 osób na km²), natomiast najniższym powiat sejneński oraz suwalski (odpowiednio 25 i 27 osób na 1 km²).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie podlaskim wykazuje tendencję wzrostową i w czerwcu 2010 roku wyniosło 2852,36 zł, co stanowi 83,8% średniego wynagrodzenia w Polsce, które wyniosło 3403,65 zł. Liczba bezrobotnych w województwie podlaskim w czerwcu 2010 r. wynosiła 6144 osoby i stanowiła 3,1% ogółu bezrobotnych w Polsce. Natomiast stopa bezrobocia rejestrowanego wykazuje tendencję spadkową i w końcu czerwca 2010 r. ukształtowała się na poziomie 12,0%. Powiat sejneński oraz grajewski charakteryzują się najwyższą stopą bezrobocia rejestrowanego i wyniosła ona odpowiednio 18,3% oraz 17,6%, natomiast w powiecie siemiatyckim, wysokomazowieckim oraz bielskim odnotowano najniższą stopę bezrobocia rejestrowanego i wyniosła ona odpowiednio 6,8%, 7,3% oraz 7,4%. Największy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (48,1%) stanowią osoby długotrwale bezrobotne, następnie bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych (29,6%), osoby do 25 roku życia (22,8%) oraz osoby powyżej 50 roku życia (22,4%). Zjawiskiem bardzo niebezpiecznym jest rosnący udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem. W 2008 r. udział tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie wyniósł 10%, natomiast w roku poprzednim wyniósł 8,3%. W ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w czerwcu 2010 roku przy robotach publicznych pracowało 270 osób, natomiast przy robotach interwencyjnych pracowały 173 osoby. Wskaźnik zatrudnienia w województwie wynosi ponad 50%.

Spółeczno-ekonomiczne zróżnicowanie społeczeństwa powoduje wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze. W województwie podlaskim liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej kształtuje się w granicach 97 125 osób. Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej mieszkańców i korzystania z pomocy społecznej jest przede wszystkim bezrobocie.

Gospodarka. Województwo podlaskie jest regionem o charakterze rolniczo-przemysłowym, cechującym się trudnymi warunkami przyrodniczo-klimatycznymi i glebowymi. Powierzchnia geodezyjna województwa przedstawia się następująco:

- użytki rolne – 60,7% powierzchni ogólnej województwa,
- użytki leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione – 31,3%,
- wody – 1,3%,
- grunty zabudowane i zurbanizowane – 3,6%,
- pozostałe – 3,1%.

Najwięcej gruntów rolnych położonych jest w powiatach: białostockim (299 tys. ha), sokólskim (205 tys. ha), augustowskim (166 tys. ha). Do niekorzystnych warunków glebowych dostosowano kierunki rolniczej produkcji. W strukturze użytków rolnych duży jest udział łąk i pastwisk. Istnieją bardzo dobre warunki do chowu bydła mlecznego i mięsnego.

W województwie podlaskim odnotowuje się wysoki udział osób pracujących w rolnictwie (35,5%), natomiast w usługach rynkowych zatrudnienie kształtuje się na poziomie 27,7%, a w przemyśle i budownictwie 19,3%. Struktura przemysłu województwa zdominowana jest przez produkcję i przetwórstwo artykułów spożywczych i napojów (przemysł mleczarski, mięsny, owocowo-warzywny, piwowarski, spirytusowy i młynarski). W strukturze przemysłu ważne znaczenie ma także produkcja maszyn i urządzeń, jak również produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. W największych miastach województwa Białymstoku, Suwałkach i Łomży skoncentrowany jest potencjał przemysłowy tych branż.

PKB na 1 mieszkańca w roku 2008 wyniósł 22,9 tys. zł. jest jednym z najniższych w Polsce i region wyprzedza pod tym względem tylko województwa: lubelskie, podkarpackie i warmińsko-mazurskie. Unikatowe walory krajobrazowe i przyrodnicze Podlasia stanowią bazę dla rozwoju turystyki i agroturystyki. Jednakże baza turystyczna charakteryzuje się niskim standardem, a połączenia transportowe nie zapewniają turystom możliwości szybkiego i bezpiecznego przemieszczania się.

W województwie podlaskim zarejestrowanych jest około 89,8 tys. podmiotów gospodarczych, wśród których ponad 96,6% stanowią podmioty sektora prywatnego. W strukturze podmiotów sektora prywatnego 79,6% tj. 71433 stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tym 397 przedsiębiorstw posiada udział kapitału zagranicznego. Inwestycje zagraniczne w województwie podlaskim stanowią 1,6% ogółu inwestycji w Polsce. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności jest niższy od średniej krajowej (938) i wynosi 804, sytuując województwo na 12 miejscu w kraju.

Dochody budżetów gmin na jednego mieszkańca wynoszą 911 zł, co stanowi 96,6% średniej krajowej.

Kapitał ludzki. Struktura wiekowa ludności województwa podlaskiego jest zbliżona do średniej krajowej. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi ponad 63,4% mieszkańców województwa, przy średniej krajowej na poziomie 64,5%. Natomiast odsetek ludzi młodych wynosi 19,2% i jest wyższy od średniej w kraju. Na przestrzeni ostatnich lat zauważalne są niekorzystne zmiany w strukturze de-

mograficznej, co ma swoje odzwierciedlenie w zmniejszającej się liczbie ludności wiejskiej i starzeniu się tej części populacji oraz nadmiernej migracji młodzieży wykształconej. Obserwuje się również nadreprezentację mężczyzn na obszarach wiejskich, co skutkuje spadkiem ilości zawieranych związków małżeńskich, zwiększaniem się liczby rodzin niepełnych i spadkiem przyrostu naturalnego.

Potencjał akademicki zarówno uczelni państwowych jak i niepaństwowych, a także różnorodność kierunków kształcenia stwarza szansę podnoszenia kwalifikacji zawodowych młodzieży podlaskiej oraz z innych regionów kraju i Europy. Województwo dysponuje dobrze rozwiniętą bazą szkolnictwa wyższego. Obok istniejących w Białymstoku 8 szkół państwowych w 2008 r. funkcjonowało w województwie 15 uczelni niepaństwowych, na których studiuje (stan na dzień 30.XI.2008 r.) 53678 studentów. Skutkuje to rosnącą liczbą absolwentów szkół wyższych, która w 2008 r. wyniosła 13,9 tys., w tym 64% stanowią kobiety. Jednocześnie w województwie działa 246 placówek bibliotecznych, co stanowi niecałe 3% w skali kraju. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego w 2008 roku wyniosły ponad 127 mln zł, co stanowi zaledwie 2,4% w skali kraju.¹²

W województwie funkcjonuje 19 jednostek badawczo-rozwojowych m. in. Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód, Instytut Energetyki-Zakład Doświadczalny w Białymstoku, gdzie zatrudnionych jest 2,5 tys. osób. Nakłady na działalność rozwojową w relacji do produktu krajowego brutto kształtują się na poziomie 0,2%. Na jednego mieszkańca przypada zaledwie 62,8 zł nakładów, przy średniej krajowej 119 zł. W województwie podlaskim 91,1% przedsiębiorstw posiada dostęp do internetu, w tym 59,2% posiada dostęp do internetu szerokopasmowego. W odniesieniu do dostępności do usług medycznych na Podlasiu na jednego lekarza przypada 441 pacjentów, zaś na jedną pielęgniarkę 194. Na Podlasiu funkcjonuje 29 szpitali, z których 23 to szpitale publiczne, 6 natomiast to placówki niepubliczne.

Infrastruktura techniczna. Województwo podlaskie jest terenem charakteryzującym się długością dróg publicznych o twardej nawierzchni na poziomie 19,9 tys. km, stanowiącą 5,2% sieci krajowej. Zgodnie ze stanem na dzień 31.XII.2009 roku na 100 km kw. przypada ich zaledwie 58,7 km przy średniej krajowej na poziomie 86 km.

Stan techniczny dróg na terenie województwa wymaga znacznych inwestycji. Wzmoczony ruch tranzytowy wynikający z przygranicznego położenia wojewódz-

¹² http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_kts_kultura_w_2008.pdf.

twą wymaga znacznych inwestycji w infrastrukturę drogową w celu podniesienia jakości i zwiększenia bezpieczeństwa przejazdu. Niezbędna jest poprawa dostępności do przejść granicznych oraz stworzenie infrastruktury logistycznej w ich otoczeniu. Miejscowości położone przy drodze krajowej nr 19 (w przyszłości droga ekspresowa S19) mają doskonałe warunki dla lokowania małych i średnich przedsiębiorstw oraz obsługi ruchu tranzytowego północ – południe.

Sieć kolejową na terenie województwa tworzy 760 km linii. Gęstość sieci wynosi 3,8 km na 100 km² i jest najniższa w kraju. Infrastruktura kolejowa wymaga modernizacji i wymiany taboru kolejowego.

Stopień wyposażenia gospodarstw domowych w wodociąg i kanalizację należy do najniższych w kraju. Zaledwie 60,2% ludności korzysta z oczyszczalni ścieków i jest to wskaźnik wyższy od średniej krajowej.

W ostatnich latach województwo podlaskie charakteryzowało się szybkim rozwojem telekomunikacji. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.XII.2008 roku w województwie podlaskim było 282,8 tys. telefonicznych łączy głównych, w tym 209,9 tys. łączy zlokalizowanych było na terenach miejskich, natomiast 72,9 tys. na terenach wiejskich. Liczba głównych łączy telefonicznych na Podlasiu stanowi zaledwie 3,1% ogólnej liczby łączy w kraju.

Kształtowanie się funkcji metropolitalnych Białegostoku. Białystok jest stolicą województwa zamieszkałą przez 294,2 tys. mieszkańców i zajmującą obszar 0,5% powierzchni całego województwa podlaskiego tj. 102,12 km². Spośród miast na Podlasiu tylko Suwałki i Łomża są miastami średniej wielkości, liczącymi powyżej 60 tys. mieszkańców. Białystok, dzięki przygranicznemu położeniu, ma szansę stać się ośrodkiem handlu międzynarodowego, a obecność w regionie ośrodków uniwersyteckich może mieć korzystny wpływ na rozwój przedsiębiorczości, tworzenie nowoczesnych gałęzi przemysłu, innowacyjnych rozwiązań technologicznych oraz rozwój instytucji około biznesowych i usług ponadregionalnych.

Atuty rozwojowe województwa

Województwo podlaskie, posiadając zróżnicowane czynniki endogeniczne i egzogeniczne rozwoju regionalnego, powinno je wykorzystywać, aby zwiększyć swoją konkurencyjność i kształtować funkcje metropolitalne.

Główne atuty województwa podlaskiego można usystematyzować w następujący sposób:

■ Czyste środowisko i walory przyrodnicze

Województwo podlaskie charakteryzuje się dużym stopniem czystości i naturalności środowiska przyrodniczego. Nieprzeciętne walory przyrodniczo – krajobrazowe sprawiają, iż jest to region atrakcyjny turystycznie. Szczególną wartość przyrodniczą i rekreacyjną stanowią 4 parki narodowe, w tym Białowiecki Park Narodowy wpisany na listę Światowego Dziedzictwa Ludzkości, 3 parki krajobrazowe, 89 rezerwatów przyrody, 15 obszarów chronionego krajobrazu, kompleks jezior Pojezierza Suwalsko – Augustowskiego, 2053 pomniki przyrody. Naturalne uwarunkowania przyrodnicze regionu dają szansę rozwoju ośrodków leczenia i rehabilitacji. Obecnie w województwie podlaskim funkcjonują dwa ośrodki o statusie uzdrowisk – Augustów i Supraśl. Obszar województwa należy do *Zielonych Płuc Polski*. Stwarza tym samym doskonałe warunki do rozwoju turystyki, w tym turystyki aktywnej i agroturystyki. Jest to przesłanką do rozwoju działalności pozarolniczej, budowaniu świadomości społecznej jak również krokiem do poprawy poziomu życia ludności wiejskiej. Ważnym elementem stwarzającym szansę rozwoju są wyróżnione w województwie tereny powiązane w spójny, wieloprzestrzenny ekologiczny system obszarów chronionych (452 360,8 ha) oraz użytków ekologicznych (1960,3 ha). Podlasie posiada duże, nie w pełni wykorzystane zasoby leśne (621 718 ha), które na wielu obszarach wiejskich są szansą pracy dla miejscowej ludności. Dlatego też ważne są działania mające na celu wspieranie działalności na rzecz rozwoju gospodarki leśnej i innych form działalności gospodarczej wykorzystującej lasy. Aktywizacja lokalnej ludności w celu lepszego wykorzystania zasobów leśnych, stanowi szansę rozwoju przedsiębiorczości ukierunkowanej na ekologię zaś wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców zwiększa gwarancje zrównoważonego rozwoju regionu.

■ Położenie pograniczne województwa

Położenie województwa stwarza doskonałe możliwości do rozwoju współpracy międzynarodowej. Dodatkowo województwo podlaskie obejmuje dwa euroregiony: Euroregion „Niemen” oraz Euroregion „Puszcza Białowiecka”, jest to szansa na rozwój kontaktów w zakresie ochrony środowiska, racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych, polityki proinwestycyjnej, realizacji transgranicznych programów gospodarczych jak również dbałość o stan przyrody. Ponadto Podlasie jest to obszar wschodniej granicy Unii Europejskiej (łączna długość dla Litwy i Białorusi to 350,2 km) – stąd dodatkowe inwestycje infrastrukturalne skierowane przez Unię Europejską, wzrost zatrudnienia, rozwój drobnej przedsiębiorczości (punkty gastronomiczne, stacje paliw i in.). Dodatkowym atutem jest położenie na przebiegu korytarzy transportowych i tranzytowych szlaków komunikacyjnych.

■ Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa

Podlasie to region o charakterze rolniczym. Użytki rolne to ok. 61% powierzchni województwa. Należałoby podkreślić, iż gospodarstwa produkujące głównie na sprzedaż stanowią 60% ogółu gospodarstw, co znacznie przewyższa średnią krajową (47%). Jest to wskaźnik obrazujący ekonomikę podlaskich gospodarstw, ukazuje możliwości i szansę rozwoju. Atutem podlaskich gleb jest ich niski poziom zanieczyszczenia, czyste ekologicznie obszary urzeczywistniają potencjalne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Korzystnym wskaźnikiem jest rosnąca liczba gospodarstw indywidualnych o dużej powierzchni powyżej 15 ha (24,2 tys. gospodarstw dużych stanowią one 20,2% ogółu wszystkich gospodarstw). Duży areal użytków zielonych stwarza warunki do hodowli bydła, głównie mlecznego, jest to szansa dla sukcesywnego rozwoju przemysłu mleczarskiego oraz mięsnego na Podlasiu. W ostatnich latach na Podlasiu coraz więcej właścicieli gospodarstw rolnych zajmuje się – z powodzeniem – prowadzeniem działalności agroturystycznej. Coraz więcej mieszkańców wsi dostrzega także szansę na znalezienia sobie dodatkowego źródła dochodów w drobnym przetwórstwie spożywczym, w oparciu o tradycyjne metody. Produkty tradycyjne stanowią ważny element zrównoważonego rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich, dzięki którym małe, rodzinne gospodarstwa rolne mają szansę utrzymania się na rynku i uzyskiwania dodatkowego źródła finansowania do działalności rolniczej. Tego typu gospodarstwa tworzą możliwości rozwoju przedsiębiorczości ekologicznej jako działalności komplementarnej, wspierającej produkcję, handel, dystrybucję żywności ekologicznej, w tym również eksport zagraniczny. Produkty ekologiczne cieszą się uznaniem nie tylko w regionie, lecz również poza województwem za sprawą wysokiej jakości, którą zawdzięczają bogatej i różnorodnej tradycji wykonania oraz wyjątkowym surowcom. Problemem, który blokuje rozwój drobnego przetwórstwa na obszarach wiejskich są trudne do spełnienia dla małych producentów normy sanitarno – weterynaryjne. Korzystniejsza niż w innych krajach Unii Europejskiej struktura wiekowa rolników jest szansą na dynamiczny i sprawny rozwój rolnictwa.

■ Rosnący udział sektora prywatnego w podlaskim PKB

W 2008 roku PKB na 1 mieszkańca wyniósł 22,9 tys. złotych. Według danych GUS w 2008 roku w województwie podlaskim zarejestrowanych było 90,2 tys. podmiotów gospodarczych, z czego 96,6 % stanowiły podmioty sektora prywatnego. W 2008 roku uzyskały one przychody z całokształtu działalności w wysokości 40 400 846 tys. zł, dla porównania w 2007 roku przychód ten był niższy i wyniósł 37 990 954 tys. zł. Wzrost aktywności gospodarczej oraz

rosnąca liczba podmiotów gospodarczych przekłada się na wzrost dochodów przedsiębiorstw funkcjonujących w regionie podlaskim. Znaczącym czynnikiem w rozwoju efektywności podlaskich przedsiębiorstw będą z pewnością rozwiązania oraz inwestycje infrastrukturalne, w tym związane z wdrażaniem projektów unijnych, jak również działania w kierunku nowoczesnych technik zarządzania. Dostęp do wiedzy, wzajemna komunikacja, usprawnienie zarządzania to tylko niektóre z korzyści związane z technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi jakie powinny posiadać podlaskie przedsiębiorstwa. Wpływa to nie tylko na przyspieszenie wzrostu gospodarczego, ale również wspiera rozwój społeczeństwa informacyjnego. Dynamiczny rozwój sektora prywatnego jest możliwy także dzięki funkcjonującym placówkom naukowym i instytucjom otoczenia biznesu, m.in. stowarzyszeniom i fundacjom pracującym na rzecz rozwoju regionalnego. Szansą dla Podlasia będzie rozwój sektora produkcyjnego. Istniejąca w regionie wysoka jakościowo baza surowcowa dla przetwórstwa rolniczego, utrwalona tradycja produkcyjna i eksportowa w niektórych dziedzinach przemysłu (np. w mleczarskim, mięsny, włókienniczym, drzewnym,) będzie z pewnością ułatwiała rozwój.

Jednak największe znaczenie w strukturze wartości dodanej brutto będzie nadal odgrywał sektor usług rynkowych. Wzrost gospodarczy pozwoliłby na zmniejszenie różnic między rozwojem województwa podlaskiego a resztą kraju. Konsekwencją tego byłby wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu, a także konkurencyjności przedsiębiorstw.

■ **Bogactwo kultury narodowościowej, etnicznej i materialnej**

Podlasie jest regionem o wielokulturowej i wielonarodowościowej specyfice, najbardziej zróżnicowanym pod względem etnicznym w kraju. Zamieszkują tu obok Polaków: Białorusini, Litwini, Ukraińcy, Tatarzy i Romowie. Według ostatniego Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań przeprowadzonego 2002 r. narodowość Białoruską zadeklarowało 46041 obywateli, Litewską 5097, Ukraińską 1366, Tatarską 319 i Romską 365. Województwo posiada zabytki kultury, architektury ludowej oraz miejsca o dużym znaczeniu historycznym.

Położenie ziem województwa podlaskiego, przez wieki podlegało różnej administracji terytorialnej, państwowej, kościelnej sprawiło, że obszar ten jest nadzwyczaj niejednorodny pod względem kulturowym. Skomplikowane dzieje polityczne Podlasia przyczyniły się do powstania na tych terenach mozaiki etnicznej i religijnej. Wykształcił się tu specyficzny krajobraz kulturowy obejmujący obiekty sakralne i cmentarze różnych wyznań, zespoły pałacowo-ogrodowe i dworskie, architektura industrialna i militarna, a także drewniane budownictwo wiejskie.

Dzięki różnym czynnikom społeczno-gospodarczym województwo podlaskie jest również swoistym „zagłębieniem” drewnianego budownictwa wiejskiego, zarówno mieszkalnego, jak i gospodarczego. Wiele wsi, zwłaszcza położonych przy wschodniej granicy kraju, zachowało układ przestrzenny nadany im w XVI. Bogate zdobnictwo domów, rozwinięte zwłaszcza na południowo-wschodnich obszarach województwa zamieszkałych przez ludność pochodzenia białoruskiego i ukraińskiego, podkreślane jest przez zróżnicowaną kolorystykę poszczególnych jego elementów. Niewątpliwie atrakcją regionu są usytuowane w mniejszych miastach i wsiach drewniane świątynie różnych wyznań. Niektóre z nich, tak jak unickie cerkwie, przynosiły w swych bryłach i planach tradycje XVI – i XVII-wieczne, a nawet wcześniejsze (źródło: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków). Niezwykła różnorodność dziedzictwa kulturowego oraz kulinarnego regionu, umiejętności mieszkańców obszarów wiejskich, stwarzają dodatkowy element rozwoju atrakcyjności turystycznej Podlasia. Jest to przesłanką rozbudowy infrastruktury turystycznej, rozwoju przedsiębiorczości, agroturystyki, wzmocnienia działalności pozarolniczej na wsi.

■ Potencjał naukowy

Województwo podlaskie charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią placówek oświatowych, które oferują kształcenie na wszystkich poziomach. Przekłada się to z pewnością na coraz wyższy poziom wykształcenia mieszkańców regionu. Największą bazą szkolnictwa wyższego jest białostocki ośrodek naukowo-akademicki. Funkcjonuje tu 18 uczelni wyższych, w całym województwie 27. Szansą dla województwa jest ciągły rozwój bazy naukowo-dydaktycznej uczelni wyższych, w tym wzrost zatrudnienia naukowców. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw często bazuje na dorobku prac badawczo-rozwojowych przeprowadzonych w uczelniach wyższych. Wysoki poziom szkolnictwa stanowi bazę dla inicjatyw w kierunku współpracy uczelni z instytucjami otoczenia biznesu, podlaskimi przedsiębiorcami. Szkoły wyższe mają do odkrycia specyficzne i tylko im właściwe zasoby oraz decydującą rolę w rozwoju gospodarczym i społecznym. Realizacja tak rozumianych zadań wiąże się z budową własnego kapitału strukturalnego szkoły, którego podstawą jest informacja o dostępnym kapitale ludzkim. Uczelnia mogłaby się stać swoistym wytwórcą kapitału ludzkiego i strukturalnego (np. konkretne programy kształcenia dla konkretnych przedsiębiorstw). Niezwykle istotne będzie również wsparcie dla podlaskich przedsiębiorców w postaci nowoczesnych rozwiązań, prac dydaktycznych w kierunku analizy rynku, dostępnych statystyk czy możliwości rozwoju. Korzystnym zjawiskiem w województwie jest stale rosnący poziom wykształcenia mieszkańców co prowadzi do systematycznego

rozwoju województwa, wzrostu przedsiębiorczości, aktywności i dynamicznego rozwoju sektora prywatnego.

Problemy rozwojowe województwa

Problemy rozwojowe województwa podlaskiego można usystematyzować w następujący sposób:

■ **Niska konkurencyjność gospodarki województwa**

Podlasie jest jednym z najstabilniej rozwiniętych gospodarczo województw Polski. Jest to efektem wielu czynników m.in. niskiego poziomu innowacyjności, brakiem własnych środków oraz niedobór zewnętrznych źródeł finansowania przemysłu, który na Podlasiu stanowi jeden z głównych czynników wzrostu PKB. Podlaskie przedsiębiorstwa borykają się z niedostatecznym zapleczem badawczo – rozwojowym konsekwencją czego jest niska efektywność oraz przeżywalność przedsiębiorstw. Niski poziom rozwoju, brak współpracy przedsiębiorstw z Podlaskimi uczelniami jako ośrodkami badawczymi powoduje, iż wynalazki, badania, wiedza eksportowane są poza granice województwa. Małe i średnie firmy napotykać również poważne bariery rozwojowe biorąc pod uwagę niewielką ilość miejscowych instytucji otoczenia biznesu, które odgrywają znaczącą rolę w rozwoju przedsiębiorczości regionu a których zadaniem jest tworzenie korzystnego klimatu dla przedsiębiorczości. Usytuowanie geograficzne przedsiębiorstw jest nierównomierne, gdyż koncentrują się one głównie w miastach co w konsekwencji przekłada się na słabe ekonomicznie gminy i powiaty, uniemożliwiające właściwy rozwój regionu. Na osłabienie konkurencyjności regionu wpływa też likwidacja w ciągu roku większej liczby podmiotów w porównaniu do ilości powstających nowych. Skutkuje to niskim poziomem PKB i dochodów ludności na jednego mieszkańca. W 2008 roku PKB na 1 mieszkańca wyniósł 22,9 tys. złotych, natomiast przeciętny miesięczny dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie podlaskim kształtował się na poziomie 935,48 złotych. Na słabość województwa wpływa też jego peryferyjne położenie w stosunku do krajowych i europejskich centrów aktywności ekonomicznej.

■ **Niski poziom inwestycji**

Z uwagi na bardzo małą atrakcyjność regionu spowodowaną między innymi: niskim poziomem PKB, niewielką chłonnością rynku, małym stopniem urbanizacji i rozwoju infrastruktury, słabo rozwiniętą produkcją przemysłową, mało konkurencyjną kadrą pracowniczą, zainteresowanie inwestorów zewnętrznych

jest niewielkie. Ponadto inwestorów zniechęca brak terenów uzbrojonych pod działalność gospodarczą oraz brak planów zagospodarowania przestrzennego. Zainteresowanie inwestorów zewnętrznych w przypadku Podlasia koncentruje się głównie na przedsięwzięciach dystrybucyjnych, w mniejszym stopniu na produkcyjnych. Efektem tego jest niedobór zewnętrznych źródeł finansowania zwłaszcza w przemyśle i ograniczanie możliwości rozwojowych województwa.

■ **Sytuacja na rynku pracy**

Podlasie jest regionem rolniczym dlatego też wysoki procent ludności pracuje w rolnictwie. Niedostateczny rozwój sektora w regionie, nadmierne zatrudnienie czy niedostateczny poziom wykształcenia mieszkańców wsi ma wpływ na wysoki wskaźnik bezrobocia w województwie. Niepokojącym zjawiskiem jest pozostawanie bez pracy ludzi w grupie wiekowej 18-34. Ponadto odnotowuje się rosnącą tendencję wskaźnika bezrobocia wśród absolwentów uczelni wyższych. Aktualny stan rynku pracy spowodowany jest niedostateczną infrastrukturą dydaktyczną uczelni wyższych, słabym dostosowaniem profili kształcenia, w tym kształcenia zawodowego, na wszystkich poziomach. Wśród ogółu bezrobotnych najliczniejszą grupą są osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz podstawowe. Jedną z przyczyn tej sytuacji może być słabo rozwinięty rynek usług kształcenia ustawicznego, który pozwalałby osobom o niskich kwalifikacjach dostosować się do potrzeb lokalnego rynku pracy.

■ **Stan infrastruktury technicznej**

Położenie województwa sprawia, iż mogło by ono spełniać istotną rolę w krajowym i międzynarodowym systemie komunikacyjnym. Jednak warunkiem pauropejskiego korytarza jest zrównoważony rozwój co najmniej dwóch gałęzi transportu. Obecne plany rządu zmieniające przebieg trasy Via Baltica ograniczają rozwój regionu, pomijają Białystok przez co ograniczają rozwój metropolitalny stolicy Podlasia. Ponadto uboga sieć dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej stanowi poważną barierę rozwoju rolnictwa, drobnego przemysłu i usług oraz obniża standard życia ludności. Sieć dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie liczy 10 683 km z czego blisko 35% dróg nie spełnia wymogów technicznych odnośnie szerokości jezdni. Dodatkowo Podlaskie linie kolejowe wymagają modernizacji i dostosowania do standardów europejskich. Pogorszenie koniunktury w ostatnich latach wpłynęło na wyraźny spadek liczby przewozów, zarówno towarowych jak i pasażerskich. Spowodowało to nierentowność niektórych linii kolejowych, zwłaszcza peryferyjnych oraz konieczność zawieszenia na tych liniach przewozów. Sieć kolejowa na terenie województwa tworzy 682 km eksploatowanych linii co stanowi ok 3,4% łącznej

długości w całym kraju. Ma to niekorzystny wpływ na rozwój turystyki w regionie i jest również bariera dla rozwoju wsi w tym działalności pozarolniczej (Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku). Ponadto brak lotniska regionalnego zmniejsza atrakcyjność inwestycyjną województwa, rozwój przedsiębiorczości oraz turystyki. Niedorozwój systemów oczyszczania ścieków, brak zaopatrzenia w wodę, przestarzałe systemy grzewcze, niedostateczna liczba nowoczesnych zakładów utylizacyjnych i gospodarki odpadami (od bardzo ograniczonej segregacji odpadów komunalnych po działania w zakresie usuwania azbestu) to poważne ograniczenia uniemożliwiające realizację celu głównego Strategii Rozwoju Kraju, zakładającego podniesienie poziomu życia mieszkańców i ich rodzin.

■ Stan rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich

Podlasie ze względu na swe położenie, brak rozbudowanej infrastruktury transportowej, czy niską klasę gleb stale pomijane jest przez inwestorów zewnętrznych. Ogranicza to rozwój gospodarczy regionu. Mała produkcja rolnicza jest skutkiem, ale i przyczyną najniższych w kraju nakładów na rozwój gospodarczy. Przyczyną zapóźnienia gospodarczego Podlasia jest również niski rozwój gospodarstw wykorzystujących walory środowiskowe. Gospodarstwa ekologiczne oraz produkcja nisko przetworzonej żywności jest nadal na niskim poziomie. Dane pokazują, iż liczba producentów na Podlasiu wynosi 1534, w tym liczba ekologicznych gospodarstw rolnych 1528 (źródło: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dane na dzień 31.12.2009). Ponadto problemem podlaskich rolników jest niewystarczający poziom wykształcenia i kwalifikacji, migracja młodzieży do miast jak również, nadmierne zatrudnienie w rolnictwie. Na terenach wiejskich odczuwalny jest brak podstawowych usług które mają wpływ na rozwój i rentowność gospodarstw. Możliwości i potrzeby w tym zakresie są bardzo duże począwszy od usług transportowych – wywozu z gospodarstw produktów rolnych do przetwórcy, poprzez zaopatrzenie gospodarstw w środki produkcji do usług w produkcji roślinnej, usługi przeglądu maszyn i ciągników, napraw.

Wizja rozwoju województwa do 2020 r.

Województwo podlaskie – regionem szans wszechstronne – V-go rozwoju ludzi i nowoczesnej gospodarki, silnym aktywnością swych mieszkańców, czerpiącym z dziedzictwa przeszłości i zachowującym tożsamość w integrującej się Europie.

Rozwój województwa będzie dokonywał się poprzez podniesienie atrakcyjności Podlasia w strukturze regionalnej Polski i Europy jako obszaru sprzyjającego aktywności zawodowej mieszkańców i rozwijaniu konkurencyjnej gospodarki, a także poprzez dążenie do budowy wewnętrznej spójności regionu przy zachowaniu jego różnorodności wewnętrznej, poszanowaniu kultury przodków oraz wykorzystaniu atutów przygranicznego położenia i walorów środowiska przyrodniczego.

Cel główny Strategii Samorządowej 2010-2013 PiS Rozwoju Województwa

Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców województwa podlaskiego, poszczególnych obywateli i rodzin.

Województwo podlaskie powinno być miejscem godnego życia mieszkańców, rozwoju przedsiębiorczości, nowoczesnego rolnictwa i zdrowego środowiska przyrodniczego. Będziemy zabiegać, aby w województwie były tworzone nowe miejsca pracy, aby znacząco wzrosło zatrudnienie osób w wieku produkcyjnym i nastąpił spadek bezrobocia. Rozwój funkcji metropolitalnych Białegostoku pozwoli na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej województwa, a tym samym wzrost zainteresowania ze strony potencjalnych inwestorów. Mamy nadzieję, że poprawa sytuacji na rynku pracy pozwoli na zatrzymanie młodych absolwentów w kraju. Zdolni młodzi ludzie są szansą na przyspieszony rozwój naszego województwa.

Obszary priorytetowe Strategii Samorządowej 2010-2013 PiS Rozwoju Województwa

Edukacja

Cel główny:

Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców Podlasia poprzez stworzenie możliwości i szans wszechstronnej edukacji

Efektywna, wszechstronna edukacja jest podstawowym warunkiem rozwoju społeczeństwa, jest drogą do dobrobytu tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym. Ludzie dobrze wykształceni lepiej radzą sobie w życiu, łatwiej znajdują pracę, są bardziej aktywni i przedsiębiorczy. Dostępność do edukacji

na wszystkich poziomach kształcenia zapewni mieszkańcom województwa podlaskiego odpowiednią sieć szkół, w szczególności szkół średnich i wyższych. Od stanu bazy dydaktycznej w dużej mierze zależy również poziom i dostępność kształcenia, dlatego należy ją stale unowocześniać, budować, remontować i modernizować. Dalszy rozwój szkolnictwa wyższego w naszym regionie, w tym otwieranie i utrzymywanie wyższych uczelni zawodowych w mniejszych ośrodkach, znacznie zwiększy ich mieszkańcom szansę zdobycia wysokich kwalifikacji w różnych dziedzinach.

Cele szczegółowe:

■ Podniesienie poziomu i jakości wykształcenia społeczeństwa

Realizacja tego celu wymaga działań w zakresie zwiększenia dostępności do edukacji, podniesienia jej jakości oraz bliższego powiązania oferty edukacyjnej z wymogami rynku pracy, a także promocji i realizacji kształcenia ustawicznego. Edukacja otwarta i nawiązująca współpracę z przedsiębiorcami będzie w stanie lepiej wyposażyć uczniów, studentów i słuchaczy w kompetencje pożądane do funkcjonowania na rynku pracy. Zwiększony dostęp do edukacji, umożliwiający udział w kształceniu wszystkim grupom społecznym, przyczyni się do zintensyfikowania oddziaływania edukacji i wykształcenia jako czynników przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu.

■ Wzmocnienie roli szkół wyższych województwa podlaskiego

W ostatnich latach nastąpił znaczny wzrost liczby studentów, jednak dostępność do szkół wyższych w województwie jest nierównomierna. Kontynuowany więc będzie rozwój szkolnictwa wyższego w mniejszych ośrodkach. Zwiększy to dostęp do wiedzy i wykształcenia młodzieży ze wsi i małych miast.

■ Równe szanse w dostępie do edukacji dobrej jakości

Dla zapewnienia dobrej jakości edukacji konieczna jest kompetentna kadra, skuteczne zarządzanie, system ewaluacji oraz odpowiednia baza materialna na wszystkich poziomach kształcenia, zarówno w odniesieniu do podmiotów publicznych, jak i niepublicznych placówek edukacyjnych. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej podporządkowana będzie zapewnieniu równego dostępu do edukacji dobrej jakości, zwłaszcza dzieciom i młodzieży ze wsi i małych miast.

■ Upowszechnianie edukacji przedszkolnej

Edukacja przedszkolna stanowi dobrą podstawę dalszego kształcenia, a dobry start szkolny decyduje o dalszych losach edukacyjnych dziecka i sukcesie szkolnym. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci na początku edukacji wymaga

wdrożenia alternatywnych form edukacji przedszkolnej, szczególnie na obszarach wiejskich, gdzie edukacja przedszkolna jest upowszechniona w niewystarczającym zakresie.

■ **Usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.**

Probowanie włączania osób niepełnosprawnych w nurt edukacji w sposób sprzyjający ich rozwojowi wymaga przełamywania barier społecznych i psychologicznych. W systemie edukacji musi znaleźć się miejsce dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych o różnym stopniu i formie niepełnosprawności, a także dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami zachowania.

■ **Kształcenie ustawiczne**

Zmieniający się rynek pracy wymusza konieczność uzyskiwania i zmiany kwalifikacji zawodowych, dlatego tak istotne jest stworzenie odpowiednich warunków oraz przekonanie społeczeństwa o potrzebie nieustannego podnoszenia swoich umiejętności i kwalifikacji.

Zadania:

- Systemowe wspieranie uczniów uzdolnionych oraz pochodzących z rodzin ubogich, a także wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich, w tym pomoc stypendialna.
- Wspieranie inicjatyw innowacyjnych zmierzających do poprawy poziomu kształcenia oraz pomoc w podnoszeniu kwalifikacji nauczycieli i ich przygotowaniu do realizacji zadań wychowawczych szkoły.
- Popieranie rozwoju organizacji młodzieżowych, sportowych i stowarzyszeń wychowawców oraz współpraca z nimi w zakresie opieki nad dziećmi i młodzieżą.
- Opracowanie i realizacja programów w zakresie prowadzenia zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży
- Optymalizacja dowożenia uczniów w celu zwiększenia dostępności do zajęć dodatkowych, pozalekcyjnych (dotyczy to szczególnie terenów wiejskich).
- Rozwój wyższych szkół zawodowych dla zwiększenia szans młodzieży na zdobycie wyższego wykształcenia.
- Wspieranie i motywowanie rozwoju zainteresowań oraz udzielanie pomocy uczniom wybitnie uzdolnionym.
- Wzmocnienie roli szkoły, jako lokalnego centrum kultury, kształcenia ustawicznego i aktywności obywatelskiej.

- **Tworzenie warunków do perspektywicznej rozbudowy i modernizacji bazy materialnej szkół i placówek oświatowych oraz wyższych uczelni.**
- **Wspieranie rozwoju systemu szkolnictwa niepublicznego.**
- **Wspieranie rozwoju form kształcenia ustawicznego młodzieży i dorosłych, w szczególności z obszarów wiejskich.**

Województwo podlaskie cechuje wysoki udział osób pracujących w rolnictwie. Struktura przygotowania zawodowego rolników jest niekorzystna (wykształcenie wyższe posiada 1,5% ludności rolniczej, średnie 11%, zaś podstawowe lub żadnego 63%). W związku z powyższym niezwykle ważne jest wyzwalenie u młodzieży wiejskiej aspiracji do podejmowania kształcenia na jak najwyższych szczeblach, zgodnych z możliwościami intelektualnymi.

- **Doposażenie szkół, zwłaszcza wiejskich, w pracownie specjalistyczne.**
- **Dostosowywanie kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych i wyższych do procesów zachodzących w sferze społecznej i gospodarczej, w tym do potrzeb rynku pracy.**
- **Tworzenie warunków do rozwoju edukacji na odległość poprzez rozwój nowych form nauczania np. e-learning**
- **Wyrównywanie szans rozwojowych i edukacyjnych – tworzenie integracyjnych form nauczania i wychowania.**
- **Upowszechnienie nauczania języków obcych.**

Nauka języków obcych jest kluczem do zwiększonej mobilności w międzynarodowej przestrzeni edukacyjnej oraz na międzynarodowym rynku pracy. Procesy globalizacji i integracji powodują konieczność otwarcia edukacji na rynki oświatowe, zwłaszcza na przestrzeń edukacyjną zjednoczonej Europy i tzw. Bliższego Sąsiedztwa, a także przygotowania absolwentów do poruszania się na międzynarodowym rynku pracy. Powyższy cel będzie realizowany m.in. poprzez: otwarcie polskiego systemu edukacji na uczniów, studentów, nauczycieli i wykładowców zagranicznych, współpracę szkół i uczelni wyższych z placówkami zagranicznymi na rzecz podnoszenia umiejętności językowych uczniów i studentów, programy wymiany uczniów oraz studentów, zagraniczne staże i praktyki nauczycieli.

- **Wychowanie patriotyczne i zwiększenie roli edukacji kulturalnej.**
- **Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb na rynku.**

W celu wzrostu zatrudnienia absolwentów niezbędne jest tworzenie warunków prawnych, organizacyjnych i materialno-finansowych umożliwiających ściślejszy związek instytucji edukacyjnych ze środowiskiem przedsiębiorców rynku pracy. Stąd też istotne są działania w zakresie m.in. współpracy z pracodawcami

przy opracowywaniu programów nauczania, organizowaniu praktyk dla uczniów i studentów a także dla osób uczestniczących w kształceniu dorosłych.

- **Wspieranie powstawania autorskich programów nauczania, w szczególności tych, które promują nowe jakościowo rozwiązania techniczne i naukowe.**

- **Zapotrzebowanie na doskonalenie nauczycieli.**

Świadczy o tym systematycznie zwiększająca się liczba nauczycieli uczestniczących w różnych formach doskonalenia organizowanych przez placówki doskonalenia nauczycieli.

- **Likwidację występujących barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.**

Promowanie włączania osób niepełnosprawnych w nurt edukacji w sposób sprzyjający ich rozwojowi, wymaga przełamywania barier społecznych i psychologicznych. W systemie edukacji powinny się znaleźć miejsca dla dzieci i młodzieży o różnym stopniu i formie niepełnosprawności. Stąd niezbędne są działania zmierzające do: wypracowania rozwiązań zwiększających dostęp do usług edukacyjnych, usunięcia barier organizacyjnych, architektonicznych w zakresie wyposażenia ograniczających dostęp osób niepełnosprawnych do kształcenia na poziomie wyższym oraz tworzenia warunków do kształcenia ustawicznego i integracji zawodowej osób niepełnosprawnych.

- **Zwiększenie pomocy rzeczowej dla uczniów z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej (podręczniki, dożywianie, świetlica i inne) – diagnozowanie tychże potrzeb przez szkołę.**

- **Zapewnienie środków finansowych na etaty pedagoga, psychologa oraz doskonalenie nauczycieli.**

- **Wzmacnianie współpracy szkół wyższych i sektora gospodarczego na polu innowacji.**

Kluczem do konkurencyjności polskich firm jest innowacja. Szybkie tempo rozwoju techniki oraz nowoczesnych technologii sprawia, iż tylko przedsiębiorstwa innowacyjne mogą zaistnieć i utrzymać się na rynku. Dlatego niezwykle istotnym elementem wsparcia mają być działania wzmacniające konkurencyjność innowacyjną podlaskich przedsiębiorstw. W szczególności jest to tworzenie i rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw zaawansowanych technologicznie, tj. parków przemysłowych, parków naukowo-technicznych i inkubatorów technologicznych, w tym inkubatorów przedsiębiorczości.

Promocja i ochrona zdrowia

Cel główny:

■ Nowoczesna służba zdrowia

Ochrona zdrowia i opieka medyczna wymagają szczególnych działań ze strony władz publicznych. Prawo i Sprawiedliwość od wielu lat zwraca uwagę na konieczność reform w tym obszarze, które powinny uwzględniać zasady solidarności społecznej.

W województwie podlaskim, tak jak w całym kraju, zmieniają się potrzeby zdrowotne mieszkańców, gdyż zmieniają się czynniki kształtujące te potrzeby (gospodarcze, demograficzne i ekologiczne). Społeczeństwo Podlasia należy do grupy najstarszych społeczeństw w kraju. Jednocześnie współczesna medycyna oferuje coraz doskonalsze i dokładniejsze metody diagnostyki i terapii, a nowe odkrycia i badania podnoszą jakość oferowanych świadczeń. Coraz precyzyjniejsza aparatura medyczna skraca lub całkowicie eliminuje potrzebę hospitalizacji, niejednokrotnie uciążliwych z punktu widzenia pacjentów. Modernizacja usług medycznych postępuje jednak znacznie wolniej w województwach ubogich, takich jak woj. podlaskie. Działania dotyczące koniecznych zmian w funkcjonowaniu systemu opieki zdrowotnej powinny być podejmowane na różnych szczeblach i płaszczyznach. Musi istnieć ścisła współpraca pomiędzy płatnikiem, administracją rządową i samorządową, samorządem zawodowym, a także – lub przede wszystkim – dostawcami usług zdrowotnych, czyli świadczeniodawcami. W centrum systemu opieki zdrowotnej powinien znajdować się pacjent, którego dobro i bezpieczeństwo powinno być podstawowym punktem odniesienia dla podejmowanych działań. Organizacja systemu ochrony zdrowia, w tym wycena świadczeń zdrowotnych i zasady ich udzielania nie mogą przystąpić tej – najważniejszej perspektywy jaką jest troska o bezpieczeństwo zdrowotne obywateli. Przyjęte rozwiązania muszą wynikać z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych obywateli i zapewniać mieszkańcom danego regionu najwyższą jakość świadczeń przy istniejącej infrastrukturze, a jednocześnie skutkować wzrostem efektywności systemu opieki zdrowotnej.

Cele szczegółowe:

■ Dostosowanie struktury szpitali i warunków leczenia do aktualnych potrzeb zdrowotnych.

Lecznictwo szpitalne stanowi najbardziej kosztochłonny element systemu opieki zdrowotnej. W planie finansowym Podlaskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ

na rok 2010 stanowi ok. 47% udziału w globalnej kwocie wydatkowanej na świadczenia zdrowotne i jest to najwyższa kwota spośród wszystkich nakładów. Jednocześnie zauważyć można postępujące zadłużenie placówek publicznych, szczególnie tych, których organem założycielskim jest samorząd województwa.

- **Sukcesywne podnoszenie jakości udzielanych świadczeń, zapewniające dostęp do nowoczesnych metod diagnostyki i leczenia poprzez zwiększenie nakładów inwestycyjnych.**

- **Zwiększenie dostępności do porad specjalistycznych i diagnostyki.**

Podstawą sprawowania opieki specjalistycznej powinny stać się jednostki zapewniające tzw. szybką diagnostykę i terapię decydującą niejednokrotnie o życiu i zdrowiu. Pacjent nie może oczekiwać na udzielenie porady specjalistycznej lub wykonanie badania diagnostycznego, odsuwającego w czasie podjęcie skutecznej terapii.

- **Zapewnienie pacjentom szerszych możliwości konsultacyjnych poprzez reorganizację czasu pracy lekarzy.**

- **Zapewnienie mieszkańcom województwa podlaskiego wysokiej jakości świadczeń onkologicznych i traktowania rozwoju tej dziedziny medycyny jako priorytetowej, co wynika ze struktury hospitalizacji, zgonów, a także analizy światowych trendów epidemiologicznych.**

- **Zwiększenie dostępności do świadczeń rehabilitacyjnych i długoterminowych.**

Dane statystyczne jednoznacznie wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa, a tym samym rosnące zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne i opiekuńcze. Podaż świadczeń w zakresie rehabilitacji i opieki długoterminowej jest dziś niewspółmierna w stosunku do aktualnych i potencjalnych potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa podlaskiego. Rozmieszczenie placówek jest nierównomierne. Oddziały rehabilitacji ogólnoustrojowej znajdują się tylko w 8 powiatach, zaś ośrodki dzienne w 7. Wyposażenie oddziałów i bazy zabiegowej jest bardzo zróżnicowane. Obok oddziałów nowoczesnych funkcjonują oddziały wymagające uzupełnienia aparatury i sprzętu medycznego. Pacjenci mają także utrudniony dostęp do świadczeń z opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej, dotyczy to nawet dzieci w stanach przewlekłych.

- **Zapewnienie pacjentom odpowiedniego dostępu do lekarzy specjalistów.**

Placówki medyczne w województwie podlaskim odczuwają dotkliwy brak medyków wielu specjalizacji, m.in. kardiologów, onkologów, anestezjologów, neurologów. W szczególności sposób ten brak dotyczy specjalizacji dziecięcych.

■ **Przywrócenie znaczenia lekarza rodzinnego w systemie ochrony zdrowia.**

Podstawowa opieka zdrowotna jest główną częścią systemu opieki zdrowotnej. Jej celem jest zapewnienie powszechnego i ciągłego dostępu do świadczeń zdrowotnych w miejscu zamieszkania, oraz w środowisku nauczania i wychowania. Priorytetową rolę pełni lekarz rodzinny odpowiedzialny za kompleksową opiekę nad podopiecznymi

■ **Zapewnienie mieszkańcom Podlasia świadczeń w zakresie profilaktyki stomatologicznej.**

Priorytetem podejmowanych działań musi być zapewnienie odpowiedniego poziomu i dostępności do gwarantowanej opieki stomatologicznej, a także profilaktyki, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży w wieku szkolnym oraz w środowiskach wiejskich, gdzie dostępność do tego typu usług jest bardzo niska.

■ **Podniesienie znaczenia programów profilaktycznych i przesiewowych.**

Tworzenie mieszkańcom województwa podlaskiego warunków do kształtowania zdrowego stylu życia i zapobiegania chorobom pozwoli na znaczne ograniczenie zapotrzebowania na świadczenia zdrowotne w zakresie ambulatoryjnej i stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz wpłynie na znaczne obniżenie poziomu zachorowalności, a także zwiększenia wskaźników wczesnego wykrywania i leczenia poszczególnych jednostek chorobowych. Należy podjąć działania zmierzające do poprawienia wskaźników zgłaszalności na badania przesiewowe w kierunku raka piersi (40%) i raka szyjki macicy (25%)

■ **Zwiększenie dostępności do różnych form opieki psychiatrycznej jak najbliżej miejsca zamieszkania.**

Rozwój ambulatoryjnego leczenia psychiatrycznego docelowo umiejscowionego jak najbliżej miejsca zamieszkania pacjenta oraz form pośrednich opieki psychiatrycznej. Z uwagi na starzenie się społeczeństwa Podlasia niezbędne jest uruchomienie nowego oddziału psychogeriatrycznego.

■ **Zapewnienie pacjentom rzetelnej informacji dotyczącej funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej.**

Pacjent nie może być petentem, którego prawa i obowiązki wyznacza obsługujący go lekarz lub pielęgniarka. Przepisy i zalecenia nie powinny mieć charakteru uznaniowego, ale wynikać z przekonania o podmiotowości i godności każdej osoby.

Zadania:

■ **Likwidacja problemu zadłużonych szpitali poprzez zmiany w strukturze i funkcjonowaniu placówek lecznictwa zamkniętego oraz dostosowa-**

nia ich do zapotrzebowania zdrowotnego mieszkańców województwa podlaskiego.

- Systematyczny rozwój bazy lokalowo-sprzętowej.
- Doposażenie oddziałów już istniejących w sprzęt i aparaturę medyczną, zgodną z wymogami medycznymi i sanitarnymi wynikającymi z przepisów unijnych.
- Skrócenie kolejek do specjalistów.
- Przepływ informacji, rozliczeń oraz komunikacji z pacjentami za pośrednictwem mediów elektronicznych.
- Podnoszenie jakości świadczonych usług medycznych z zastosowaniem nowoczesnych technik diagnostycznych.
- Informatyzacja podmiotów świadczących usługi medyczne, umożliwiającą sprawny.
- Modernizacja i wyposażenie w niezbędny sprzęt wysokospecjalistyczny podmiotów udzielających świadczeń onkologicznych.
- Uzupelnienie sieci placówek zapewniających świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze o nowe podmioty równomiernie rozmieszczone na terenie województwa podlaskiego w liczbie odpowiadającej istniejącemu zapotrzebowaniu.
- Rozwój różnych form opieki środowiskowej.
- Zapewnienie dostatecznej liczby łóżek opieki długoterminowej, rozmieszczonych równomiernie na terenie województwa podlaskiego.
- Utworzenie oddziałów rehabilitacji dziecięcej, kardiologicznej, pulmonologicznej oraz geriatrycznej.
- Zwiększenie ilości poradni zdrowia psychicznego i psychiatrycznego.
- Skrócenie czasu oczekiwania na zabiegi rehabilitacyjne poprzez stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju nowych podmiotów.
- Wprowadzenie programu leczenia osób po przebytych udarach mózgu.
- Zapewnienie kompleksowości i wysokiej jakości świadczeń w podstawowej opiece zdrowotnej poprzez zwiększenie dostępności do diagnostyki.
- Inicjowanie działań zmierzających do zmiany systemu szkolenia lekarzy w kierunku poszerzenia grona lekarzy specjalistów w najbardziej newralgicznych dziedzinach.
- Stworzenie warunków pracy ograniczającej emigrację wysokiej klasy specjalistów.

- Zapewnienie grupom zawodowym pracowników ochrony zdrowia godnych zarobków, systemu grantów, stypendiów i urlopów naukowych, stwarzających warunki do systematycznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych.
- Wprowadzenie czytelnego podziału kompetencji lekarza rodzinnego i specjalisty, a tym samym określenie jednoznacznych zasad wzajemnego przekazywania opieki nad pacjentem pomiędzy lekarzem rodzinnym i specjalistą.
- Wprowadzenie w przedszkolach i szkołach programów prozdrowotnej edukacji stomatologicznej oraz powszechnej realizacji profilaktyki fluorkowej przy współpracy samorządów.
- Zwiększenie znaczenia profilaktyki prozdrowotnej, zapobieganie rozwojowi poważnych chorób poprzez systematyczne wykonywanie badań profilaktycznych.
- Rozwój nowoczesnego systemu ratownictwa medycznego skoordynowanego z działaniami straży pożarnej i policji.

Kultura na Podlasiu

Cel główny:

Rozwój i promocja kultury i sztuki Podlasia poprzez odkrycie na nowo jego historii, obiektów historycznych i sakralnych dla promowania kultury, pomoc środowiskom artystycznym oraz zaangażowanie młodego pokolenia.

Dotychczasowa degradacja wielu ośrodków kultury, funkcjonujących w nieprzystosowanych do nowych warunków oraz niepoddających się transformacji samorządach, budzą zrozumiałą niepokój. Województwo podlaskie, skupiające na swoim terenie wiele kultur i religii, słynie z najpiękniejszych zabytków kultury oraz tradycji w Polsce. Podlasie zaślubiło na lepsze czasy i dlatego należy z pełną odpowiedzialnością zbudować „nowy model kultury” województwa, polegający na innym niż w przeszłości, lepszym promowaniu środowisk kulturalnych, mniejszości narodowych, organizacji społecznych oraz ruchów narodowo-religijnych, rozbudzających kulturowo „najmniejszą ojczyznę”, jaką jest Podlasie. Istotne miejsce w tym procesie powinna zająć pomoc środowiskom artystycznym w prezentowaniu ich dorobku artystycznego oraz pełne wykorzystanie obiektów sakralnych, takich jak kościoły, cerkwie, minarety i bożnice, do promowania wartości kulturowych i religijnych naszego regionu. Takie bogactwo kulturowe

i religijne to wielki skarb, który jako Podlasianie jesteśmy zobowiązani pielęgnować i rozwijać. Żadne województwo w Polsce nie może się poszczycić tak wielką różnorodnością kulturowo – religijną. Powinniśmy zadbać o rozwój najmłodszych pokoleń oraz uwrażliwić je na wartości kultury.

Cele szczegółowe:

■ Podniesienie poziomu i upowszechnienie działalności placówek kulturalnych

Promocja tej działalności dotyczyć musi wszystkich placówek (teatry, filharmonia, kina, ośrodki kultury, biblioteki, muza, galerie, sale wystawowe, stowarzyszenia twórcze, itp.). Miejsca te są kolebką twórczości i często początkiem edukacji młodego pokolenia w zakresie kultury. Należy skupić się również na stworzeniu lepszych warunków rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, w tym folkloru i rękodzieła ludowego. Konieczne jest podwyższenie standardów bazy materialnej placówek kultury i ich modernizacja oraz rozbudowa i tworzenie warunków do powstawania nowych placówek kultury (np. w siedzibach powiatów), z wykorzystaniem w pierwszej kolejności obiektów zabytkowych przydatnych do tej funkcji. Należy podjąć się organizacji nowych imprez kulturalnych o krajowym, regionalnym i lokalnym zasięgu.

■ Racjonalne wykorzystanie znaczących obiektów zabytkowych i sakralnych do upowszechniania kultury i sztuki.

Należy skupić się na rewitalizacji zaniedbanych obiektów kultury i przywrócić im funkcje kulturowe, gospodarcze i rekreacyjne oraz zaadaptować zdegradowane przestrzenie pozwalające dostosować świetlice wiejskie do potrzeb mieszkańców wsi. Należy objąć ochroną zabytkowe założenia urbanistyczne oraz formy przestrzenne ich zabudowy, z zachowaniem możliwości ekspozycji i ich tożsamości kulturowej. Należy podjąć się promocji lokalnych tradycji budowlanych oraz nawiązywać do wartościowych historycznych sposobów aranżacji przestrzeni publicznych i form zabudowy. Konieczne jest wsparcie finansowe dla budownictwa sakralnego w części dotyczącej działań kulturalnych na terenie tych obiektów.

■ Promocja kultury i sztuki Podlasia poza granicami Polski, szczególnie w krajach Unii Europejskiej oraz w mediach.

Konieczna jest organizacja nowych imprez kulturalnych o zasięgu międzynarodowym oraz promocja różnorodnych form kultury regionalnej za granicą. Należy zdynamizować rozwój działalności kulturotwórczej w środkach masowego przekazu – radiu, telewizji, prasie. Należy pomóc Podlasianom przebywającym za granicą w krzewieniu kultury polskiej. Szczególnie należy zatroszczyć się pro-

mocję kultury wśród młodych, przebywających za granicą nie zawsze z własnej woli. Oni potrzebują naszej pomocy, bowiem nie rzadko zostali sami na obczyźnie.

Konieczne jest zatem wsparcie kulturowe środowisk polonijnych.

Zadania:

W województwie podlaskim działa ogółem 398 samorządowych instytucji kultury różnego szczebla. Znaczna większość to biblioteki publiczne – 259, działające w każdej gminie, następnie 89 – domy, centra i ośrodki kultury. Największym ośrodkiem kultury jest Białystok, w którym znajduje się większość profesjonalnych, działających na wysokim poziomie merytorycznym instytucji, jak np.: 2 teatry, filharmonia, 12 galerii sztuki. Są tu także 2 wyższe szkoły artystyczne (filie akademii warszawskich) a także średnie szkolnictwo artystyczne. Dwa kolejne ważne centra kultury w regionie – to Łomża i Suwałki. Na szczególną uwagę zasługują muzea, których w województwie podlaskim jest 22. Najistotniejszą rolę odgrywają: Muzeum Podlaskie w Białymstoku wraz z 6 oddziałami, Muzeum Rolnictwa im. Ks. K. Kluka w Ciechanowcu, Muzeum Okręgowe w Suwałkach i Muzeum Północno – Mazowieckie w Łomży. Atrakcją turystyczną województwa są skanseny w Ciechanowcu, Nowogrodzie i Osowiczach, a także w Białowieży, Bielsku Podlaskim (Studziwodach), Nowoberezowie, Budach, Narwi i Puńsku.

W województwie podlaskim działa również sejneński Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów”, instytucja kultury, która pod względem programowym najlepiej lokuje się w zinerunku województwa wielokulturowego i wielonarodowego. Listę instytucji uzupełniają placówki takie jak: kina, galerie, kluby kultury (zakładowe, osiedlowe, wiejskie i inne).

Obecnie w rejestrze zabytków figuruje 258 białostockich obiektów. Wśród nich znajdziemy 13 zabytków sakralnych, 6 zespołów pałacowych i 88 budynków mieszkalnych, w tym kilka willi miejskich: willa Willego przy ul. Parkowej 6, Tryllingów przy Warszawskiej 7, von Driesena przy ul. Świętojańskiej 17.

- **Zapewnienie warunków finansowych (ze źródeł budżetowych i sponsoringu) dla prawidłowego funkcjonowania placówek i instytucji kultury, w tym unowocześnienie i upowszechnienie ich działalności.**
- **Stworzenie warunków organizacyjnych, finansowych, lokalowo-terenowych itp. do perspektywicznej realizacji nowych ośrodków i placówek kultury, regionalnego centrum kultury i rozrywki, nowoczesnie wyposażonej „Książnicy Podlaskiej”, ogrodu botanicznego i zoologicznego w nowej lokalizacji w Białymstoku, rozbudowa istniejących i budowa nowych skansenów.**

- Lepsze wyposażenie bibliotek i czytelni, uzupełnianie i aktualizowanie zbiorów, tworzenie centrów informacji internetowej i medialnej.
- Zapewnienie trwałości, podnoszenie poziomu i zwiększanie zasięgu oddziaływania imprez kulturalnych.
- Dalszy rozwój bazy materialnej Białostockiego Ośrodka Telewizji i zwiększenie udziału programów i publikacji o charakterze kulturowym w mediach lokalnych.
- Inspirowanie rozwoju kultury ludowej i amatorskiego ruchu artystycznego z uwzględnieniem specyficznego w województwie podlaskim zróżnicowania etnicznego, narodowościowego i religijnego oraz ich promocja w kraju i za granicą.
- Wsparcie kulturalne Polonii przebywającej poza granicami kraju, szczególnie młodych.
- Opracowanie studiów uwarunkowań kulturowych, w tym aktualizacja niektórych wcześniej sporządzonych dla miast i części wsi województwa.
- Sporządzenie nowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów objętych ochroną konserwatorską w związku z utratą z końcem roku 2001 mocy prawnej planów sporządzonych przed rokiem 1995.
- Zapewnienie wsparcia finansowego na rewaloryzację obiektów zabytkowych i o wartościach zabytkowych oraz zapewnienie najwłaściwszych form użytkowania obiektów zabytkowych i o wartościach zabytkowych z preferencją potrzeb kultury.
- Podwyższenie standardów bazy materialnej instytucji kultury oraz jej modernizacja i rozbudowa stosowana do potrzeb, tworzenie ośrodków kultury, multikin oraz instytucji służących rozwojowi kultur mniejszości narodowych.
- Dokonywanie w planach zagospodarowania przestrzennego precyzyjnych ustaleń, umożliwiających poprzez stosowne decyzje administracyjne (warunki zabudowy i zagospodarowania terenów) zachowanie specyfiki krajobrazów kulturowych.
- Tworzenie nowych instytucji kultury, szczególnie w siedzibach powiatów, z wykorzystaniem w pierwszej kolejności obiektów zabytkowych przydatnych do tej funkcji.
- Inspirowanie i wspieranie rozwoju kultury ludowej i amatorskiej, w tym folkloru oraz rękodzieła ludowego, twórczości profesjonalnej, jak również amatorskiego ruchu artystycznego z uwzględnieniem specyficznego w województwie podlaskim zróżnicowania etnicznego, narodowościowego i religijnego.

- **Prowadzenie wielostronnej edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem edukacji regionalnej.**

Pomoc społeczna

Cel główny:

Efektywny system pomocy społecznej odpowiadający potrzebom mieszkańców województwa podlaskiego

Pomoc społeczna powinna dawać poczucie bezpieczeństwa i gwarantować pomoc tym, którzy z różnych przyczyn nie potrafią samodzielnie przystosować się do warunków życia i dlatego potrzebują pomocy. Wielkość i forma przyznawanej pomocy powinna wynikać z dokładnego rozpoznania potrzeb. Prawidłowo funkcjonujący, rozbudowany system pomocy społecznej, jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego, wpływa na istnienie w społeczeństwie, bądź jego poszczególnych grupach, poczucia bezpieczeństwa socjalnego.

Cele szczegółowe:

- **Jakościowy rozwój usług socjalnych wynikających z potrzeb społeczności lokalnych**

Obecnie zakres świadczeń pomocy społecznej w większości przypadków sprowadza się do pomocy materialnej. Poprawa tego stanu wymaga podjęcia działań inwestycyjnych w zakresie budowy i rozbudowy placówek pomocy społecznej oraz dodatkowego zatrudnienia profesjonalnie przygotowanej kadry. Natomiast jakościowy rozwój usług w placówkach wymaga ustawicznego szkolenia i doskonalenia zawodowego kadry socjalnej, poszerzania różnych form usług wspierających oraz poprawy wyposażenia technicznego.

- **Sprawy system informacji o zasobach, usługach i problemach**

Efektywność pomocy społecznej w dużej mierze zależy od rzetelnego rozpoznania potrzeb i problemów społecznych. Aktualna informacja o dostępnych usługach, świadczeniach oraz problemach społecznych ma wpływ na prawidłowe wykorzystanie środków pomocowych oraz właściwe planowanie podejmowanych działań.

- **Przeciwdziałanie zjawiskom patologii, uzależnień, ubóstwa i wykluczenia społecznego**

Zjawiska sprzyjające wykluczeniu społecznemu to przede wszystkim: bezdomność osób i rodzin, bezrobocie, pogłębiające się patologie społeczne (alkoholizm, narkomania), niska aktywność grup zagrożonych wykluczeniem społecz-

nym. Integracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie stanowi jedno z największych wyzwań dla instytucji pomocy społecznej. Wobec osób zagrożonych wykluczeniem należy podejmować działania, które prowadzą do uwolnienia tych osób od uzależnień, odzyskania przez nie poczucia własnej wartości, a następnie skorzystania z możliwości zdobycia kwalifikacji zawodowych i podjęcia pracy.

■ **Stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do samodzielnego życia w rodzinie i środowisku lokalnym**

W województwie podlaskim mieszkają ponad 153 tysiące osób niepełnosprawnych, dla których najczęściej zgłaszane problemy to: ograniczony dostęp do świadczeń medyczno-rehabilitacyjnych, utrudnione możliwości zarobkowania, zbyt wysokie koszty rehabilitacji, bariery komunikacyjne i architektoniczne, utrudniony dostęp do dóbr kultury i nauki, poczucie niskiej wartości oraz brak akceptacji przez środowisko. W celu poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych należy opracować i wdrożyć kompleksowy system rehabilitacji medycznej, społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, który pozwoli na sukcesywne podejmowanie działań w tym zakresie. Działania podejmowane na rzecz rodzin, w których żyją osoby niepełnosprawne, powinny być zróżnicowane w zależności od zgłaszanych potrzeb oraz oczekiwanych form pomocy i czasu ich realizacji. Założenie takie doprowadzi do większego samodzielnego radzenia sobie osób niepełnosprawnych z problemami życia codziennego i nie spowoduje uzależnienia od ustawicznej pomocy różnych instytucji.

■ **Poprawa jakości życia ludzi starszych oraz zapobieganie marginalizacji życia starszego pokolenia**

Problemem społecznym województwa staje się systematyczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Coraz liczniejsza populacja mieszkańców dożywa wieku sędziwego. W okresie starości z reguły pogorszeniu ulega stan zdrowia, zwiększa się zapotrzebowanie na usługi pielęgniarские oraz medyczne, w tym z zakresu geriatry. Bardzo wielu osób w starszym wieku dotyczy zjawisko pauperyzacji wynikające z mniejszych dochodów po przejściu na emeryturę. W celu zapobiegania izolacji oraz marginalizacji życia ludzi starszych w naszym województwie konieczne jest podjęcie kompleksowych działań wspomagających starsze pokolenie.

■ **Rozwijanie współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi**

Dużą rolę w rozwiązywaniu istotnych problemów społecznych oraz zaspokajaniu potrzeb środowisk lokalnych i grup społecznych pełnią organizacje pozarządowe, które w tej działalności wymagają wsparcia finansowego i organizacyj-

nego. Tego rodzaju aktywność obywatelska i społeczna wciąż jest niedoceniana, dlatego należy ją pokazywać i promować. Popularyzacji wymaga również idea wolontariatu.

Zadania:

W wyniku poszerzenia się sfery ubóstwa (bezrobocie, niskie dochody) wzrasta zapotrzebowanie wśród mieszkańców województwa na różnego typu formy pomocy społecznej. Osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą zgłaszać się do właściwych ze względu na miejsce zamieszkania i pobytu ośrodków pomocy społecznej, których jest w województwie 118 (w tym 13 miejskich, 23 miejsko-gminne i 82 gminnych), 17 Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, 4 Ośrodków Interwencji Kryzysowej. Ponadto w województwie działa 29 placówek i ośrodków adaptacyjno opiekuńczych i opiekuńczo-wychowawczych, 23 domy pomocy społecznej, 9 środowiskowych domów samopomocy i 1 powiatowy ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. System pomocy dziecku i rodzinie wspierany jest przez kościoły i inne organizacje pozarządowe, które prowadzą m.in. domy pomocy społecznej, stacje opieki, punkty dożywiania i wydawania odzieży, placówki dziennego pobytu, w tym: świetlice środowiskowe, opiekuńczo-wychowawcze, socjoterapeutyczne, poradnie rodzinne i rehabilitacyjne, ośrodki szkolno-wychowawcze, grupy samopomocowe.

Liczba istniejących placówek nie zaspokaja występujących i ciągle wzrastających potrzeb w zakresie opieki socjalnej. Większość z nich wymaga rozbudowy i modernizacji w celu osiągnięcia określonych standardów.

- **Wspieranie poradnictwa specjalistycznego mającego na celu pomoc osobom i rodzinom w przewyżaniu trudnych sytuacji życiowych.**
- **Tworzenie sieci Centrów Integracji Społecznej i Klubów Integracji Społecznej mających na celu reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu, wspieranie zatrudnienia socjalnego.**
- **Organizowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej, których celem jest ogólny rozwój i poprawa sprawności każdego uczestnika, niezbędnych do możliwie niezależnego, samodzielnego oraz aktywnego życia w środowisku. W całym województwie podlaskim istnieją jedynie 24 Warsztaty Terapii Zajęciowej (dane na rok 2010).**
- **Utrzymanie i rozwój instytucji i organizacji pozarządowych, zajmujących się działalnością socjalną, doradczą, opieką społeczną oraz pro-**

blemami uzależnień i patologii społecznych, a także przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu.

- Likwidacja barier architektonicznych modernizacja starych i budowa nowych obiektów przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Zwiększenie dostępu do usług rehabilitacyjnych, zwłaszcza na terenach wiejskich.
- Zwiększenie liczby ośrodków wsparcia na terenie środowiska lokalnego dla osób niepełnosprawnych, takich jak: ośrodki wczesnej diagnozy i interwencji, ośrodki rehabilitacyjne, specjalistyczne ośrodki szkoleniowo rehabilitacyjne, warsztaty terapii zajęciowej, środowiskowe domy samopomocy, domy pomocy społecznej i dzienne domy pomocy społecznej, zakłady aktywności zawodowej.
- Zapewnienie dzieciom, ludziom starszym, osobom niepełnosprawnym, bezdomnym oraz osobom uzależnionym stosownej do potrzeb ilości miejsc w placówkach stacjonarnej opieki socjalnej.
- Utworzenie Publicznego Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Białymstoku.
- Promowanie i organizowanie kształcenia ustawicznego w zakresie pomocy społecznej. Kształcenie opiekunów rodzinnych seniora w dziedzinie problemów gerontologii społecznej i geriatрії.
- Organizowanie szkoleń dla organizacji pozarządowych i jednostek samorządowych dotyczących profesjonalizacji usług pomocy społecznej.
- Zaangażowanie szkół w proces wychowania młodzieży do działań na rzecz starszego pokolenia oraz osób niepełnosprawnych.
- Rozwijanie form pośrednich pomiędzy pomocą środowiskową a stacjonarną (domy czasowego i dziennego pobytu, kluby, itp.).
- Utworzenie centrum konsultacji, poradnictwa, wsparcia dla członków rodziny osoby starszej o różnym stopniu samodzielności.

Polityka prorodzinna

Cel główny:

Umocnianie rodziny poprzez rozwój aktywności własnej oraz pomoc rodzinom dysfunkcyjnym

Rodzina jest jednym z najważniejszych ogniw w systemie i porządku społecznym. Jako podstawowa grupa społeczna charakteryzuje się dużą elastycznością w przystosowywaniu do zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej.

Jednym z nadrzędnych, długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i funkcjonowania rodziny poprzez wspomaganie jej we wszystkich fazach rozwoju. Odpowiedzialność za tworzenie ogólnych warunków zaspokojenia potrzeb rodzin spoczywa obecnie również na władzach lokalnych.

Cele szczegółowe:

■ Promocja rodziny i prorodzinna edukacja społeczeństwa

Tworzenie klimatu poszanowania rodziny, wspieranie rodzin w rozwiązywaniu problemów bytowych i opiekuńczych to działania, które w dłuższym okresie powinny zaowocować zahamowaniem spadku liczby zawieranych małżeństw oraz wzrostem liczby urodzeń, umożliwiającym osiągnięcie co najmniej prostej zastępowalności pokoleń. Należy starać się sprzyjać rodzinie w wypełnianiu jej misji, przygotowując i promując instytucje wspierające rodzinę. W 2009 roku w województwie podlaskim zawarto ponad 7,5 tys. związków małżeńskich, co wpłynęło na spadek współczynnika małżeństw do poziomu 6,3 z poziomu 6,6 odnotowanego przed rokiem. W 2009 roku na Podlasiu zanotowano 12202 urodzenia żywe, co z pewnością wpłynęło na wzrost współczynnika urodzeń, który w 2009 roku wyniósł 10,22 i w porównaniu do roku poprzedniego był wyższy o 0,23.

■ Poprawa stanu zaspokajania potrzeb mieszkaniowych

Sytuacja mieszkaniowa polskich rodzin jest bardzo trudna – co dziesiąte gospodarstwo nie posiada własnego mieszkania. W celu poprawy tej sytuacji państwo podjęło następujące działania: tworzenie możliwości uzyskania samodzielnego mieszkania, pomoc w poprawie warunków mieszkaniowych rodzin oraz pomoc w utrzymaniu mieszkania. Wspierany jest rozwój różnych form budownictwa mieszkaniowego (społeczne, komunalne, socjalne itp.) oraz przygotowywane są działania związane z przekazaniem i wyposażeniem w podstawowe media terenów pod budownictwo mieszkaniowe.

■ Poprawa dostępu do edukacji i wychowania

Realizacja celu musi uwzględniać zmiany demograficzne i związanych z nimi konieczność optymalizacji sieci szkolnej. Dla poprawy dostępności do edukacji konieczna będzie rozbudowa obiektów socjalno-bytowych (internatów, stołówek, świetlic) oraz usprawnienie systemu dowozu dzieci i młodzieży do szkół. Rozbudowa infrastruktury w oświacie ukierunkowana będzie również na upowszechnienie edukacji przedszkolnej. Kolejnym kierunkiem rozwoju infrastruktury edukacji będzie stworzenie warunków dla kształcenia ustawicznego. Poprawiane będzie

wyposażenie placówek w aparaturę badawczą i szkoleniową, pomoce naukowe i innego rodzaju wyposażenie niezbędne do prowadzenia procesu dydaktycznego (w tym internet, techniki i podręczniki multimedialne) oraz rozbudowywana będzie baza sportowa. Współczynnik solaryzacji brutto w roku szkolnym 2008/2009 w odniesieniu do wychowania przedszkolnego wyniósł ogółem 93,7%, w odniesieniu do szkół podstawowych 96,1%, 98,1% w odniesieniu do szkół gimnazjalnych.

■ **Wdrożenie nowych, alternatywnych rozwiązań na rzecz dzieci pozbawionych opieki rodziny**

Naturalnym miejscem wychowania dzieci i opieki nad nimi jest dom rodzinny, dlatego na szczególną troskę zasługują dzieci opuszczone lub osierocone. Najlepszą formą pomocy dla nich jest wczesne ich przysposobienie, chroniące przed chorobą sierocą. Alternatywą dla adopcji powinny być rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, zastępujące większość dotychczasowych tradycyjnych domów dziecka. W województwie podlaskim w 2008 roku 891 rodzin posiadało status rodziny zastępczej i wychowywało 1403 dzieci, w tym 112 dzieci z orzeczonym stopniem niepełnosprawności. Ogółem w 2008 roku funkcjonowało 17 placówek opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży, z czego 8 posiadało status placówki wielofunkcyjnej.

■ **Przeciwdziałanie ubóstwu jako przyczynie dysfunkcji rodziny**

Ubóstwo dotyka wielu grup ludności i uwarunkowane jest różnymi czynnikami, zarówno demograficznymi jak i społeczno – ekonomicznymi. Niepokojące jest zjawisko utrwalania się ubóstwa, które prowadzi do dziedziczenia złego statusu życiowego i marginalizacji społecznej oraz fakt zagrożenia skrajnym ubóstwem dzieci i młodzieży. W związku z tym szczególną troską powinno się otaczać rodziny niepełne i wielodzietne, w których wychowuje się około 37% młodej populacji. Podstawą utrzymania rodziny powinna być jej aktywność zawodowa, dlatego należy wspomagać bezrobotnych członków rodziny w aktywnym poszukiwaniu pracy, zachęcić do udziału w szkoleniach i kształceniu ustawicznym. Jednocześnie stosowane są wobec tych rodzin różne formy pomocy socjalnej. W 2008 roku przeciętny miesięczny dochód na 1 członka rodziny w województwie podlaskim wynosił 935,48 złotych. Odnośnie wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytku to 55,44% ogółu gospodarstw domowych posiadało samochód osobowy, 54,81% ogółu posiadało komputer osobisty, w tym 44,08% z dostępem do internetu. W zamrażarkę wyposażone były 43,2% ogółu gospodarstw domowych na Podlasiu.

Zadania:

- Stymulacja aktywności własnej rodzin w celu wykorzystania własnego potencjału dla zaspokojenia potrzeb socjalno-bytowych.
- Inicjowanie działań pobudzających rodziny do samodzielnego wychodzenia z kryzysu materialnego poprzez wspieranie rodzinnych form przedsiębiorczości.
- Poszerzenie oferty dydaktycznej tak by nakierowana była przede wszystkim na rozwijanie umiejętności społecznych i przedsiębiorczości wśród młodych reprezentantów populacji.
- Rozpowszechnianie konstruktywnych form wykorzystywania wolnego czasu przez dzieci i młode pokolenie, które to wspomogą rozwój ich zainteresowań oraz zapobiegą nudzie.
- Wdrażanie specjalistycznych programów ukierunkowanych na pomoc w znalezieniu pracy rodzinom, gdzie żaden z członków nie pracuje.
- Tworzenie punktów poradnictwa i pomocy w załatwianiu formalności związanych z funkcjonowaniem społecznym.
- Realizacja kompleksowych programów profilaktycznych skierowanych do ściśle wyodrębnionych i zdiagnozowanych rodzin.
- Stworzenie i rozwój systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych uzależnieniami i walczących z tym problemem.
- Podejmowanie aktywnych działań zmierzających do wykształcenia w członkach rodzin dysfunkcyjnych różnych umiejętności społecznych, łącznie z umiejętnościami radzenia sobie z problemami, które w konsekwencji prowadzą do usamodzielnienia się i powrotu do społeczeństwa.
- Promowanie rodzinnych form opieki zastępczej poprzez wdrażanie modelowych rozwiązań wspierania rodzin i dzieci pozbawionych opieki rodzin naturalnych.
- Wdrażanie alternatywnych metod nauczania przedszkolnego.
- Wspieranie procesu przekształceń tradycyjnej sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych w kierunku instytucji środowiskowych tworzenie świetlic i ognisk wychowawczych.
- Wdrażanie lokalnych, środowiskowych systemów wspierania rodziny w realizacji jej funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez poszerzenie oddziaływania najskuteczniejszych form poradnictwa, terapii rodzinnej, pomocy socjalnej.
- Promowanie zdrowego stylu życia poprzez programy edukacyjne ukazujące niepodważalne wartości rodzinne i społeczne.

- Upowszechnianie i wspieranie finansowe programów tworzonych przez samorządy terytorialne oraz organizacje pozarządowe, promujących wartości rodzinne.
- Tworzenie warunków do wzmacniania pozycji rodziny, szczególnie w jej funkcjach wychowawczych, zapobiegających wszelkim patologiom społecznym.
- Wspieranie społecznych przedsięwzięć na rzecz wychowania moralno – obyczajowego i patriotycznego młodego pokolenia.
- Współpraca instytucji, ośrodków edukacyjnych i mediów w celu promocji pozytywnych wzorców społecznych.
- Rozwijanie i realizacja programów wsparcia finansowego dla uczących się dzieci i młodzieży z uboższych rodzin.
- Finansowe wspieranie uzdolnionych uczniów poprzez nagradzanie, również w formie wyróżnienia, a także ciągły monitoring ich rozwoju.
- Wspieranie i organizowanie terapii dla rodziców, których dzieci korzystają, z instytucjonalnych bądź rodzinnych, form opieki, w celu powrotu dziecka do jej biologicznych rodziców.
- Zwiększenie szans wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych na odnalezienie się na rynku pracy oraz uzyskanie, poprzez podjęcie zatrudnienia, niezależności ekonomicznej.
- Tworzenie warunków terenowych i infrastrukturalnych do zaspokojenia perspektywicznych potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnych.
- Wspieranie działań na rzecz rozwoju budownictwa mieszkaniowego, w tym rozwój budownictwa komunalnego, społecznego i socjalnego we wszystkich jego rozmaitych formach – lokatorskiego, czynszowego itp.
- Tworzenie udogodnień i likwidacja barier urbanistycznych dla osób niepełnosprawnych.
- Zapewnienie mieszkańcom dobrego dostępu do infrastruktury społecznej, wysokiego standardu usług oraz warunków do rozwoju lokalnych więzi społecznych.

Rolnictwo i obszary wiejskie

Cel główny:

Nowoczesne rolnictwo dostosowane do specyfiki przestrzeni produkcyjnej oraz pozarolniczej rozwój wsi

Obszary wiejskie powinny stać się dla mieszkańców woj. podlaskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej. Konkurencyjność taka oznacza dobrze funkcjonujące usługi, zarówno prywatne jak i publiczne, oznacza dobrą infrastrukturę, sprawny transport publiczny – wszystko, co łącznie sprawia, że życie i praca na wsi lub w małym mieście staje się alternatywą dla dużego miasta. W sprawie rozwoju obszarów wiejskich zdecydowanie ważne jest efektywne wykorzystanie środków WPR, środków w ramach polityki spójności, a także środków j.s.t.

Należy wspierać nowe formy organizacji produkcji rolnej, przetwórstwa i obrotu.

Rozwojowi obszarów wiejskich służyć będzie polityka państwa szczególnie w zakresie: rozwoju przedsiębiorczości i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich, wzrostu konkurencyjności gospodarstw rolnych, rozwoju i poprawy infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich, a także wzrostu jakości kapitału ludzkiego oraz aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi. W 2008 roku w porównaniu z rokiem poprzednim, odnotowano zaledwie 1% wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, która związana z rolnictwem, łowiectwem i leśnictwem, gdzie w przypadku budownictwa liczba osób rozpoczynających działalność gospodarczą wzrosła o prawie 11%.

Cele szczegółowe:

■ Poprawa materialnych warunków dla rozwoju obszarów wiejskich

Poprawa materialnych warunków dla rozwoju obszarów wiejskich jest powszechnie aprobowana jako konieczny warunek uruchomienia innych lokalnych i regionalnych zasobów. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej służącej mieszkańcom wsi, rolnictwu i innym dziedzinom gospodarki, należy uznać za cel, którego realizacja jest niezbędna dla uzyskania innych celów programu. Dużym nieporozumieniem byłoby jednak ograniczenie rozwoju obszarów wiejskich tylko do poprawy infrastruktury. Według statystyk w 2008 roku 357,5 tys. osób zamieszkujących tereny wiejskie korzystało z sieci wodociągowej, 80,5 tys. osób z sieci kanalizacyjnej oraz 13,1 tys. osób z sieci gazowej, gdzie na terenach zurbanizowanych odpowiednio z poszczególnych sieci korzystało 681,1 tys. osób, 628,4 tys. osób oraz 303,1 tys. osób. Pomimo, iż województwo podlaskie w zdecydowanej większości to teren rolniczy to jednak nadal widoczne są dysproporcje w rozwoju terenów wiejskich i miejskich chociażby biorąc pod uwagę odbiorców energii elektrycznej należy stwierdzić,

iż przeważająca liczba odbiorców, ponad 56%, zamieszkuje tereny zurbanizowane.

■ **Przywrócenie mieszkańców wsi do funkcjonowania w społeczeństwie otwartym, konkurencyjnym, informacyjnym, obywatelskim**

Możliwość rozwiązywania problemów wsi zależy w dużej mierze od indywidualnych i zbiorowych umiejętności poruszania się mieszkańców obszarów wiejskich we współczesnym społeczeństwie i korzystania z instrumentów i mechanizmów, jakie w nim funkcjonują. Drastyczne zmiany, jakie zaszły w ostatnich latach, i prognozowane w kolejnym dziesięcioleciu przemiany związane z procesami globalizacji, powodują niebezpieczeństwo marginalizacji całych społeczeństw lub dużych grup społecznych. Konieczne jest podjęcie działań dla wykorzystania możliwości, jakie oferują obecnie systemy społeczne, gospodarcze i polityczne możliwość swobodnego przemieszczania się, dostęp do edukacji, dostęp do rynków, rozwój systemów informatycznych, możliwość wywierania wpływu przez obywateli na kierunek zmian społecznych i gospodarczych. W roku szkolnym 2008/2009 w województwie podlaskim istniało 167 przedszkoli, w tym jedynie 25 na terenie wiejskim.

■ **Włączanie obszarów wiejskich w obieg gospodarki europejskiej**

Należy wykreować ekspansywne, efektywnie funkcjonujące gospodarstwa z typową produkcją rolniczą, jak i te rozwiązania, które spełniają funkcje pozarolnicze. W celu poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych wspierana będzie ich modernizacja, inwestycje w nowe technologie i wysokowydajny sprzęt.

■ **Zbudowanie konkurencyjnego sektora zrównoważonej produkcji rolnej**

Aby żywność była bezpieczna i o wysokich walorach zdrowotnych i smakowych oraz aby następowała poprawa warunków życia na obszarach wiejskich należy rozwijać sektor zrównoważonej produkcji rolnej, nastawionej na wysoką ponadstandardową jakość, dywersyfikować działalność rolniczą i promować ekologiczne oraz zintegrowane metody produkcji, starając się równocześnie, aby wieś produkowała towary o możliwie dużej wartości dodanej.

■ **Zagospodarowanie obszarów wiejskich jako atrakcyjnego miejsca do życia zamieszkania, spędzania wolnego czasu, rekreacji**

Zadania:

- **Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej niezbędnej do rozwoju gospodarczego oraz społeczności wiejskich.**
- **Zdynamizowanie procesów rozwoju lokalnego opartego na lokalnych zasobach.**

- Poprawa funkcjonowania samorządności lokalnej.
- Odwrócenie trendu spadkowego w zakresie dostępności edukacji na obszarach wiejskich.
- Zmiana społecznego wizerunku wsi i małych miast;
- Różnicowanie źródeł dochodów mieszkańców wsi;
- Promowanie różnicowania struktury produkcji rolnej małych gospodarstw, dzięki czemu nastąpi wzrost dochodów z nich uzyskiwanych;
- Tworzenie miejsc pracy poprzez rozwój przedsiębiorczości i aktywności pozarolniczej;
- Poprawa dostępności ludności wiejskiej do podstawowej opieki zdrowotnej i usług publicznych;
- Wzrost dostępności oraz poprawa warunków kształcenia na poziomie przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym na terenach wiejskich;
- Ułatwienie rolnikom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji w gospodarstwach;
- Przygotowanie obszarów wiejskich jako miejsca do inwestycji (strategie rozwoju lokalnego);
- Wspieranie powstawania firm zdolnych do konkurencji;
- Pomoc w tworzeniu powiązań pomiędzy producentami;
- Przeprowadzenie modernizacji gospodarstw rolnych i poprawa ich struktury agrarnej celem zwiększenia uzyskiwanych przez rolników dochodów a tym samym poprawy ich sytuacji ekonomiczno-bytowej.
- Osiągnięcie europejskich standardów w administracji lokalnej;
- Uznanie przez społeczeństwo istotnej roli zrównoważonej produkcji rolnej w rozwoju obszarów wiejskich;
- Uruchomienie instrumentów wsparcia dla budowy konkurencyjnego sektora zrównoważonej produkcji rolnej;
- Inicjowanie i wspieranie procesów zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich;
- Zwiększenie udziału organizacji producentów rolnych na rynku żywności przez przejmowanie sfery przygotowania płodów rolnych do sprzedaży, przechowywania, wstępnego ich przetwarzania lub przetwarzania, pakowania i dystrybucji;
- Uporządkowanie rozwoju przestrzennego wsi;
- Rozwój funkcji turystycznych wsi;
- Budowanie partnerstwa lokalnych instytucji dla wykorzystania lokalnych zasobów.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Cel główny:

Dbałość o dobro wspólne, jakim jest przestrzeń

Podstawą działalności samorządów lokalnych jest dobro wspólne. Istota planowania i zagospodarowania przestrzennego powinna się zasadzać na priorytecie realizacji dobra wspólnego.

W dotychczasowej polskiej transformacji ustrojowej dobro wspólne w dziedzinie planowania i zagospodarowania przestrzennego traci na znaczeniu na rzecz zdehumanizowania techniki i technicyzacji oraz tak zwanej „niewidzialnej ręki rynku” lub lobbingu, szukającego łatwej ścieżki robienia interesów. Wszystko to odbija się na jakości polskiej przestrzeni.

W wyniku zmian legislacyjnych samorzady gminne pozbawione zostały z dniem 31 grudnia 2003 r. narzędzi do prowadzenia ładu przestrzennego, jakimi były miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalone przed 1995 r. Gminy stanęły w obliczu wyboru między chaosem, wynikającym z możliwości budowania bez planu, na podstawie decyzji o warunkach zabudowy, a możliwym bankructwem w przypadku uchwalenia planu dla całego obszaru gminy, w wyniku nałożonego na gminy obowiązku odszkodowań dla właścicieli nieruchomości, którym plan przeszkadzałby w zamierzeniach odnośnie zagospodarowania ich nieruchomości.

Cele szczegółowe:

- **Umożliwienie prawidłowego kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie i gminach w celu uporządkowanego rozwoju i zapewnienia ładu przestrzennego.**

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej jest zadaniem własnym gminy i samorządu województwa, o czym stanowi prawo.

- **Zachowanie tożsamości i wartości kulturowych województwa.**

Wykorzystanie na szczeblu lokalnym tradycyjnej wiedzy i umiejętności mieszkańców oraz wartości kulturowych i społecznych jest podstawowym zadaniem samorządów lokalnych. Jest to kształtowanie rozwoju lokalnego i regionalnego. Ważnym instrumentem w kształtowaniu tożsamości regionalnej jest ochrona i dokumentowanie (także monitorowanie) określonych krajobrazów kulturowych w układzie przestrzennym i funkcjonalnym, co może być jednym z punktów planu zagospodarowania przestrzennego województwa, a także planów zagospodarowania przestrzennego miast i gmin.

- **Zapewnienie ochrony środowiska przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju jako zasady w prowadzeniu polityki przestrzennej.**

Zrównoważony rozwój jest to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń. Opracowując plan zagospodarowania przestrzennego województwa lub części jego obszarów należy rozważyć zasadność przeznaczenia niektórych terenów pod różne formy ochrony przyrodniczej, gdyż jak wskazuje praktyka, dochodzi coraz częściej do konfliktu między ochroną środowiska a potrzebami rozwoju gospodarczego. Wydaje się, że w niektórych przypadkach następuje dyktat środowiska w stosunku do potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego, co nie odpowiada zasadzie zrównoważonego rozwoju. Nie wyklucza się także powstawania nowych obszarów chronionych. W województwie podlaskim 32% ogólnej powierzchni województwa zajmuje powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona, z czego 22% ogólnej powierzchni województwa stanowią obszary chronionego krajobrazu.

■ **Zmierzanie się z problemami wynikającymi ze zmian w strukturze gospodarczej, powodującej reperkusje w gospodarce przestrzennej.**

Dokonane zmiany w gospodarce w wyniku jej otwarcia na konkurencję międzynarodową spowodowały upadek wielu zakładów przemysłowych w województwie, jak też obiektów rolniczych, np. PGR-ów. W efekcie tego istnieje wiele niewykorzystanych obiektów i terenów przemysłowych, usługowych i innych, dla których od lat bezskutecznie poszukuje się właściwego przeznaczenia. Jednocześnie inwestorzy indywidualni nie kwapią się do zagospodarowywania tych obszarów, wolą niejednokrotnie nowe nieuzbrojone tereny lub oczekują ich uzbrojenia przez samorzady, a z braku takich możliwości wycofują się z inwestowania. Z drugiej strony zmiana struktury gospodarki polskiej wyraża się w postawianiu dużej ilości małych firm przemysłowych i usługowych, które nie wymagają dużych terenów i lokalizowane są wśród zabudowy mieszkaniowej.

Zadania:

- **Wystąpienie przez samorzady do rządu o pilne prace nad skorygowaniem prawa dotyczącego planowania i zagospodarowania przestrzennego.**
- **Utworzenie przynajmniej w powiatach i w większych ośrodkach miejskich komórki do spraw planowania i zagospodarowania przestrzennego.**

- Utworzenie w każdej gminie (lub w powiecie) komisji urbanistyczno-architektonicznej.
- Zapewnienie w każdej gminie odpowiednich środków na wykonywanie zadań z zakresu gospodarki przestrzennej.
- Egzekwowanie przez gminy istniejącego prawa w zakresie obowiązku współfinansowania opracowań planistycznych prowadzonych przez gminy, organy administracji państwowej, wojewódzkiej, powiatowej i inwestorów celu publicznego, odpowiednio do realizacji w tych dokumentach zamiarów inwestycyjnych o znaczeniu ponadgminnym.
- Aktywne działania gmin w inicjowaniu przeznaczenia terenów pod nową zabudowę w celu tworzenia zasobów gruntów pod różnego rodzaju inwestycje.
- Aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego województwa z uwzględnieniem polityki wschodniej Polski i polityki dotyczącej regionalizacji kraju.
- Opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego metropolii białostockiej oraz terenów wielkoobszarowych turystyki i obszarów chronionych.
- Doprowadzenie do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących wszystkie miasta i wsie gminne oraz tereny niezbędne do inwestowania, np. obwodnice miast i wsi, lotnisko regionalne, itp.
- Podjęcie przez gminy, w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, prac nad rewitalizacją zaniedbanych i historycznych fragmentów miast, co powinno być uprzednio zapisane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- Podjęcie prac planistycznych nad terenami otwartymi, jak tereny objęte ochroną przyrody, turystyczne, itp.; do prac tych powinny włączyć się samorządy powiatowe i samorząd wojewódzki.
- Należy podjąć prace na szczeblu samorządu wojewódzkiego (oraz samorządów powiatowych) nad analizą istniejących obszarów chronionych w celu ich dostosowania do potrzeb gospodarczych województwa, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, gdyż potrzeby człowieka i społeczności lokalnych są równie ważne jak ochrona środowiska.
- Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego terenów opuszczonych przez przemysł i innych użytkowników w celu przywrócenia tym terenom funkcji przemysłowych lub innych.

- Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego terenów podmiejskich w celu uporządkowania przeznaczenia terenów, by zahamować dziką urbanizację.
- W planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego racjonalne planowanie obiektów wielkopowierzchniowych.

Ochrona środowiska

Cel główny:

Dbałość o zachowanie walorów środowiska przyrodniczego

Mieszkańcy województwa podlaskiego powinni mieć możliwość życia w niepogorszonych warunkach przyrodniczych. Województwo podlaskie charakteryzuje się czystym powietrzem i zachowanymi walorami środowiska przyrodniczego. Nakłada to obowiązek utrzymania tych dóbr w stanie niepogorszonym dla przyszłych pokoleń.

Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców, infrastruktury społecznej i zasobów przyrodniczych pozwoli na wdrożenie takiego modelu rozwoju województwa, który zapewni skuteczną regulację i reglamentację korzystania ze środowiska, aby rodzaj i skala tego korzystania realizowane przez wszystkich użytkowników nie stwarzały zagrożenia dla jakości i trwałości przyrodniczych zasobów. Zrównoważony rozwój regionalny jest możliwy tylko dzięki poszanowaniu walorów przyrodniczych w połączeniu z rozwojem przedsiębiorczości.

Zachowanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej pozwoli na zabezpieczenie cennych przyrodniczo obszarów oraz stworzenie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, aby różnorodność biologiczna uległa stopniowemu wzbogaceniu.

Systematyczne działania na rzecz utrzymania podlaskiego środowiska przyrodniczego i zapobiegania jego nadmiernemu zanieczyszczeniu zwiększy konkurencyjność regionu i będzie atutem dla rozwoju turystyki.

Województwo podlaskie charakteryzuje powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona, gdyż zajmuje ona 32% ogólnej powierzchni województwa, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca daje wynik 5414,4 m². Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie są ciepłownie miejskie, przemysłowe oraz rozproszone źródła emisji z sektora komunalno – bytowego, a także zanieczyszczenia komunikacyjne. Do substancji mających największy udział w emisji zanieczyszczeń należą (według danych GUS za rok 2009): CO₂ (1591,6 tys. ton), SO₂ (3,7 tys. ton), NO₂ (3 tys. ton), CO

(4 tys. ton) oraz pyły (1,3 tys. ton). Pozostałe rodzaje zanieczyszczeń emitowane z zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie województwa wynikają z rodzaju produkcji i stosowanej technologii.

Cele szczegółowe:

- **Zmniejszanie ilości zanieczyszczeń w celu poprawy jakości powietrza; podejmowanie działań ograniczających emisję zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, a także skutków pochodzących z urządzeń energetyki cieplnej, przemysłu, oczyszczalni ścieków, składowisk odpadów komunalnych, wytwórni mas bitumicznych i emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.**
- **Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów oraz redukcja ich negatywnego oddziaływania na środowisko.** Cel jest istotny ze względu na daleko idące skutki dla mieszkańców oraz postanowienia dyrektywy unijnej. Jak pokazują statystyki w województwie podlaskim w 2008 roku 98,4% ogólnie wytworzonych zanieczyszczeń zatrzymywanych było w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń.
- **Ochrona przed nadzwyczajnymi zagrożeniami oraz ograniczenie i likwidacja wielkich zanieczyszczeń w celu zapewnienia bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego – pełna kontrola zagrożeń dla środowiska związanych z wytwarzaniem, przetwarzaniem, dystrybucją i składowaniem oraz stosowaniem chemikaliów i genetycznie modyfikowanych organizmów; zapobieganie i działania ex-ante są najistotniejsze w obszarze ochrony środowiska.**
- **Poprawa jakości wód podziemnych i powierzchniowych w województwie oraz przywracanie im właściwego stanu ekologicznego.**
- **Polepszenie jakości funkcjonowania infrastruktury komunalnej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, zapewnienia standardów do prowadzenia działalności gospodarczej oraz wzrostu konkurencyjności inwestycyjnej regionu.**
- **Rozwój zagospodarowania turystycznego nienaruszającego wymogów ochrony środowiska.**

Chcąc długotrwale korzystać z dobrobytu czystego środowiska i chcąc dzielić się nim z turystami musimy stworzyć odpowiednią infrastrukturę turystyczną.

- **Zmniejszenie energochłonności gospodarowania oraz zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.** Ochrona środowiska oraz rosnące koszty gospodarowania energią skłaniają do racjonalnego go-

spodarowania tym zasobem i poszukiwania alternatywnych źródeł energii nie tylko na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej.

- **Zredukowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz systematyczne dążenie do ich unieszkodliwiania; zapobieganie powstawaniu odpadów przez rozwiązywanie problemu odpadów „u źródła”, odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe ich unieszkodliwianie.**
- **Rozwój rolnictwa ekologicznego, zachowanie różnorodności biologicznej gatunków i siedlisk, ochrona gleb przed erozją, ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z rolnictwa, zachowanie zasobów genetycznych lokalnych ras zwierząt gospodarskich i odmian roślin, kształtowanie krajobrazu, itp.**

Zadania:

- **Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody, oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej i kanalizacji deszczowej.**
W województwie podlaskim w 2008 roku istniało 30 oczyszczalni ścieków przemysłowych, 112 oczyszczalni ścieków komunalnych. Zauważalny jest wzrost odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. W 2008 roku 63,7% ogółu ludności korzystało z oczyszczalni ścieków, w porównaniu w 2008 roku odsetek ten wynosił 62,4%.
- **Monitoring obiektów zagrażających środowisku oraz tras przewozu niebezpiecznych środków przez teren województwa.**
- **Budowa i modernizacja spalarni odpadów (w tym modernizacja spalarni odpadów niebezpiecznych – medycznych) oraz modernizacja składowisk odpadów – rozwijanie infrastruktury recyklingu i wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów w województwie.**
- **Wdrażanie systemów pomiaru zanieczyszczeń, stacji kontrolnych i ostrzegawczych poprzez wprowadzanie nowych technologii i wyposażania przedsiębiorstw/emitorów w filtry przeciw zanieczyszczaniu powietrza.**
- **Ograniczenie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych przez przemysł do wód bądź ziemi.**
- **Likwidacja tzw. dzikich wysypisk oraz odzysk i neutralizacja odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych.**
- **Minimalizacja niekorzystnych skutków powierzchniowej eksploatacji złóż surowców mineralnych.**

■ **Budowa, rozbudowa lub modernizacja zbiorczych sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków komunalnych.**

W województwie podlaskim należy w latach 2005-2015 wybudować łącznie 590,1 km zbiorczej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizować niektóre oczyszczalnie dla zwiększenia ich przepustowości bądź rozwiązania gospodarki osadowej;

■ **Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, kolektory słoneczne i biomasa).**

■ **Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest w celu likwidacji zagrożenia dla zdrowia i środowiska, jakie niesie za sobą obecność włókien azbestowych w powietrzu.**

■ **Zamykanie i rekultywacja stanowisk niespełniających wymagań ochrony środowiska.**

■ **Dotowanie praktyk rolniczych, dążących do ochrony środowiska na obszarach wiejskich.**

■ **Prowadzenie działań zmierzających do wykształcenia postaw proekologicznych oraz pozytywnych zachowań w stosunku do środowiska naturalnego.**

■ **Zapewnienie drożności korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się różnych gatunków zwierząt i roślin.**

■ **Prowadzenie aktywnej polityki ochrony przyrody na obszarach chronionych, zmierzającej do redukcji degradacji środowiska naturalnego oraz ochrony zagrożonych wyginieciem gatunków roślin i zwierząt.**

Gospodarka wodna i ochrona przeciwpowodziowa

Cel główny:

Ochrona zasobów wodnych, zarządzanie zasobami wodnymi oraz ochrona przeciwpowodziowa zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju

Odpowiednie gospodarowanie zasobami wód powierzchniowych i podziemnych stworzenie odpowiednich warunków dostępu i korzystania z zasobów wodnych zapewniają bezpieczeństwo życia i zdrowia mieszkańców województwa.

Należy wprowadzać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensowanie negatywnych oddziaływań na zasoby wodne województwa.

Podlasie jest jednym z najstabilniej wyposażonych w sieć wodociągową województw w Polsce. Źródłem zaopatrzenia w wodę wodociągów komunalnych są głównie wody podziemne. Biorąc po uwagę infrastrukturę wodno-kanalizacyjną

można zauważyć, iż jest ona lepiej rozwinięta w miastach a słabiej na obszarach wiejskich województwa. Na Podlasiu funkcjonuje 30 oczyszczalni przemysłowych, w tym: 5 mechanicznych, 25 biologicznych oraz 96 oczyszczalni komunalnych. Procent ludności korzystającej w miastach z oczyszczalni ścieków wynosi 90,4 %, na wsiach – 11,2% (źródło: Strategia Rozwoju Województwa podlaskiego 2020 roku). Niezwykle ważnym elementem rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej jest uwzględnienie obszarów chronionych i zabezpieczenie sanitarne stref zasobowych komunalnych ujęć wody. Dlatego też inwestycje w kierunku rozwoju sieci poboru i uzdatniania wody, sieci wodno-kanalizacyjnej, gospodarka odpadami, system kontroli ochrony powietrza, pozyskiwanie źródeł energii na Podlasiu są krokiem w kierunku rozwoju województwa oraz wyrównania dysproporcji w stosunku do reszty kraju. Należało by zauważyć, iż rozwój gospodarki wodno-ściekowej województwa powinien uwzględniać potrzeby turystyki jako jednego z głównych nurtów rozwoju regionu. Plany inwestycyjne województwa powinny uwzględniać bezpieczeństwo przeciwpowodziowe regionu. Budowa wałów przeciwpowodziowych na terenach zagrożonych, wdrożenie systemu szybkiego ostrzegania o zagrożeniu jest z pewnością podstawą do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gospodarczego regionu.

Cele szczegółowe:

- Prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi opartej na zasadach zlewniowego gospodarowania wodą.
- Wzrost inwestycji w zakresie gospodarki wodnej, w szczególności zapewnienie odpowiedniej jakości wody dla ludności i przetwórstwa rolnego.
- Prowadzenie stałego monitoringu wód śródlądowych w zakresie jakości i ilości.
- Utrzymanie ilości wód powierzchniowych na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniej ilości wody na potrzeby rolnictwa oraz przemysłu.
- Poprawa stanu ekosystemów w województwie podlaskim;
- Ochrona zlewni rzek poprzez poprawę gospodarki wodno-ściekowej.

Zadania:

- Rozwój systemu zaopatrzenia w wodę ukierunkowanego na objęcie scentralizowanymi systemami wszystkich mieszkańców jednostek osadniczych o zwartej przestrzennie zabudowie.
- Dofinansowanie inwestycji gospodarki wodnej.

- Budowa zbiorników retencyjnych umożliwiających pozyskanie wody pitnej.
- Regulacja cieków wodnych poprzez pogłębianie, zapory, stabilizację brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd., poprawiająca bilans wodny i uwzględniająca potrzeby ochrony przyrody.
- Budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z niezbędnymi drogami dojazdowymi.
- Budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. „małej retencji”.
- Modernizacja rzeki Supraśl wraz z przebudową 4 budowli piętrzących (Nowodworze, Nowosiółki, Waliły, Królowe Stojo).
- Ustanowienie obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych, tj. głównych zbiorników wód podziemnych: Sandr Kurpie, Pradolina Biebrzy i Pradolina rzeki Supraśl, po uprzednich konsultacjach z samorządami na tych terenach.
- Modernizacja i budowa stacji uzdatniania wody, a także zbiorowych systemów dostarczania wody, realizowanych łącznie z systemami odbioru ścieków.
- Realizacja zadań związanych z wdrożeniem dyrektywy powodziowej.
- Wykorzystanie energii wodnej do celów małej energetyki wodnej.

Transport zbiorowy i drogi publiczne

Cel główny:

Podniesienie jakości infrastruktury komunikacyjnej województwa podlaskiego

Inwestowanie w infrastrukturę drogową województwa podlaskiego stwarza szansę dynamicznego rozwoju. Poprawa przepustowości dróg i jakości transportu osobowego i towarowego pomiędzy poszczególnymi częściami województwa przyczyni się do zwiększenia wewnętrznej integracji regionu, a także podniesie poziom bezpieczeństwa publicznego poprzez zapewnienie ochrony mieszkańcom, inwestorom indywidualnym i instytucjonalnym na obszarach wiejskich oraz podlegających przekształceniom urbanistycznym. Dostępność komunikacyjna doprowadzi do zniesienia części barier rozwoju gospodarczego, co w efekcie doprowadzi do wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej województwa. Inwestycje drogowe będą realizowane w sposób możliwie bezpieczny dla środowiska, aby walory naturalne stanowiące podstawę rozwoju turystycznego nie zostały zniszczone.

czne. Rozwój infrastruktury drogowej i technicznej to warunek niezbędny do zapewnienia sprawnego i niekolizyjnego dostępu do regionu. Realizacja tego celu oznacza poprawę połączeń komunikacyjnych, tj. drogowych, kolejowych oraz lotniczych, co przyczyni się do rozwoju działalności gospodarczej i do wzrostu zatrudnienia. Sieć dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie podlaskim liczy 10 683 km, (z czego 8 362 km o nawierzchni ulepszonej). Podstawową sieć drogową województwa stanowią drogi krajowe o długości 984 km, wojewódzkie – 1189 km, powiatowe – 6390 km i gminne – 2068 km. Układ przestrzenny dróg jest wystarczający pod względem obsługi sieci osadniczej, natomiast pod względem nawierzchni ich stan techniczny jest niezadowalający. Sieć drogowa w naszym województwie modernizowana była w latach 70-tych i 80-tych, a wiele jej odcinków pochodzi jeszcze z lat 60-tych.

Ze względu na znaczne nasilenie ruchu i niedostosowanie standardu nawierzchni dróg do obciążeń oraz ograniczone środki finansowe dla potrzeb remontowych, następuje przyspieszony proces degradacji nawierzchni dróg największe na drogach wojewódzkich o charakterze tranzytowym. Na tych drogach wystąpił stan krytyczny w zakresie równości podłużnej oraz stan krytyczny nośności. Blisko 35% dróg wojewódzkich nie spełnia wymogów technicznych odnośnie szerokości jezdni. Uboga sieć dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej stanowi poważną barierę rozwoju rolnictwa, drobnego przemysłu (zwłaszcza rolno-spożywczego) i usług oraz obniża standard życia ludności.

Linie kolejowe wymagają modernizacji i dostosowania do standardów europejskich. Pogorszenie koniunktury w ostatnich latach wpłynęło na wyraźny spadek liczby przewozów, zarówno towarowych, jak i pasażerskich. Spowodowało to nierentowność niektórych linii kolejowych, zwłaszcza peryferyjnych oraz konieczność zawieszania na tych liniach przewozów. Sieć kolejową na terenie województwa tworzy 760 km eksploatowanych linii normalnotorowych (w tym zaledwie 220 km jest zelektryfikowanych). Linie kolejowe objęte umową europejską AGC po modernizacji dostosowane będą do prędkości: 160 km/h w ruchu pasażerskim i 120 km/h w ruchu towarowym, przy nacisku osi 225 kN. Region nie posiada szybkiej kolei umożliwiającej skrócenie czasu dojazdu z/do Warszawy i innych aglomeracji. Pogorszenie koniunktury w ostatnich latach wpłynęło na wyraźny spadek liczby przewozów, zarówno towarowych jak i pasażerskich. Spowodowało to nierentowność niektórych linii kolejowych, zwłaszcza peryferyjnych oraz konieczność zawieszania na tych liniach przewozów.

Cele szczegółowe:

- **Nadrobienie zaległości drogowych w województwie podlaskim przy maksymalnym wykorzystaniu bezzwrotnych funduszy Unii Europejskiej.**

Budowa nowoczesnej infrastruktury drogowej to przede wszystkim wzrost bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, poprawa jakości podróżowania, obniżenie kosztów transportu drogowego, ale również, co najistotniejsze dla naszego regionu, szansa na umożliwienie zrównoważonego rozwoju. Należy rozwijać infrastrukturę drogową w celu ograniczenia liczby wypadków drogowych, przyspieszenia rozwoju gospodarczego i ułatwienia ruchu turystycznego.

- **Budowa pasażerskiego lotniska regionalnego jest kluczem do dynamiki rozwojowej metropolii Białostockiej na poziomie gwarantującym jej prymat na wschód od Wisły.**

Na lotniczej mapie Polski województwo podlaskie to biała plama. Brak lotniska jest jednym z hamulców rozwoju gospodarczego. Warunkiem podniesienia atrakcyjności lokalizacyjnej województwa jest budowa podlaskiego lotniska regionalnego i lotnisk lokalnych.

- **Rozwój szybkiej, nowoczesnej kolei.**

Pamiętając, że przez województwo podlaskie przebiega I Paneuropejski Korytarz Transportowy (RAIL BALTICA) objęty międzynarodowymi umowami, w szczególności liniami Warszawa – Białystok – Sokółka – Suwałki – Trakiszki – granica państwa z Litwą.

Zadania:

- **Budowa i przebudowa dróg wojewódzkich stosownie do największych istniejących i prognozowanych natężeń ruchu i znaczenia w obsłudze obszarów rozwoju społeczno – gospodarczego oraz najpilniejszych potrzeb w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego, w powiązaniu z siecią układu dróg krajowych.**
- **Budowa i przebudowa dróg powiatowych i gminnych, znaczących dla funkcjonowania zagospodarowania województwa.**
- **Rozbudowa i modernizacja systemu transportu publicznego, w tym w szczególności wymiana taboru autobusowego.**
- **Wspieranie budowy i wykorzystania istniejących ciągów komunikacyjnych w celu tworzenia priorytetów dla komunikacji miejskiej, w tym budowa alternatywnej komunikacji zbiorowej w aglomeracji białostockiej z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury kolejowej z opcją jej rozbudowy.**

- Przebudowa i rozbudowa miejskich układów komunikacyjnych z priorytetem ulic o charakterze tranzytowym, w ciągu dróg krajowych i wojewódzkich.
- Tworzenie warunków na rzecz zastosowania transportu kombinowanego (tiry na tory) na linii kolejowej Rail Baltica, tj. Warszawa – Białystok – Trakiszki – Kowno – Ryga – Tallin i budowy centrów logistycznych.
- Budowa lotniska regionalnego w rejonie Białegostoku i lotnisk lokalnych w Suwałkach i Łomży.
- Rozwój bezpiecznej infrastruktury w celu ograniczenia wypadków drogowych.
- Zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez wykorzystanie elektronicznych urządzeń pomiarowych warunków ruchu, jego natężenia oraz zachowania się jego uczestników na wszystkich ciągach komunikacyjnych.

Kultura fizyczna i turystyka

Cel główny:

Wspieranie rozwoju szeroko pojętej kultury fizycznej i turystyki

W dzisiejszym społeczeństwie kultura fizyczna, sport oraz turystyka stanowią zasadnicze sfery życia człowieka. Wychowanie poprzez kulturę fizyczną i sport powinno być jedną z dziedzin przystosowania człowieka do życia społecznego. Aktywność ruchowa zapewnia utrzymanie dobrej sprawności psychofizycznej, a także stanowi realizację osobistych potrzeb i zainteresowań. Sport przyczynia się do promocji państwa, zdrowia obywateli oraz poczucia patriotyzmu i budowy więzi społecznych. Dlatego też należy wspierać jego rozwój, zwłaszcza na poziomie lokalnym. Szczególny nacisk należy położyć na przyciągnięcie do sportu młodzieży. Pozwoli to na wyszukiwanie młodych, uzdolnionych sportowców, a także przyczyni się do skupienia wokół sportu młodzieży z zaniedbanych dotąd obszarów wiejskich i blokowisk. Sport powinien być również propagowany, by wykształcić w społeczeństwie właściwe nawyki dbałości o kondycję i zdrowie.

Sport, rekreacja i turystyka są czynnikami stymulującymi rozwój społeczny i gospodarczy regionów. Podlasie jest jednym z województw najchętniej odwiedzanych przez turystów dzięki swoim wysokim walorom środowiskowym. Region posiada doskonałe warunki dla rozwoju turystyki, w tym turystyki aktywnej, dzie-

ki swej różnorodności, bogactwie tradycji i kultury. Jednak do rozwoju turystyki na Podlasiu niezbędne są inwestycje wspomagające infrastrukturę komunikacyjną, bazę noclegową czy wspierające rozwój agroturystyki i przedsiębiorczości związanej z branżą turystyczną. W 2008 roku Polacy odbyli 0,8 mln podróży do miejscowości położonych na terenie województwa podlaskiego. Najczęściej przyjeżdżali mieszkańcy mazowieckiego i warmińsko – mazurskiego. Udział długich pobytów (pow. 5 dni), w tym w celach służbowych należał do najwyższych w kraju, a liczbę przyjazdów w celach turystyczno-wypoczynkowych oszacowano na 0,2 mln. Oferta turystyczna Podlasia aktualna jest przez cały rok, również w okresie zimowym dlatego też długie pobyty zimą miały jeden z najwyższych udziałów w kraju. W 2008 roku podlaskie przyjęło 0,7 mln turystów zagranicznych. Najczęściej przyjeżdżali turyści z Białorusi i Litwy. Inne najliczniej reprezentowane kraje to Niemcy i Łotwa. Odsetek turystów zagranicznych korzystających z noclegów w kwaterach prywatnych należał do najwyższych. Przeciętne wydatki na osobę należały do najniższych w Polsce. Podlaskie ma jedną z najmniejszych w Polsce, ale różnorodną bazę noclegową. Baza noclegowa województwa podlaskiego, według stanu w końcu lipca 2009 r., obejmowała 168 turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, w tym 115 obiektów całorocznych. Wśród turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania zanotowano 51 obiektów hotelowych oraz 117 pozostałych obiektów. Na ogólną liczbę obiektów hotelowych składały się 23 hotele, 2 motele, 3 pensjonaty oraz 23 inne obiekty hotelowe. W końcu lipca 2009 r. w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania zlokalizowanych na terenie województwa podlaskiego funkcjonowały 154 placówki gastronomiczne.

Cele szczegółowe:

■ Wspieranie i propagowanie kultury fizycznej oraz sportu powszechnego, szkolnego i wyczynowego.

Cel ten nabiera szczególnego znaczenia w obliczu pogarszającego się stanu sprawności fizycznej społeczeństwa przy równoczesnych niskich nakładach finansowych na sport, zarówno na poziomie szkolnym, jak i na poziomie wyczynowym w naszym regionie. Istotny problem stanowi tutaj także brak odpowiedniej infrastruktury sportowej oraz bariery organizacyjne i architektoniczne obiektów, z którymi borykają się osoby niepełnosprawne;

■ Stworzenie nowoczesnej infrastruktury sportowo rekreacyjnej.

W województwie podlaskim brakuje obiektów o randze ogólnopolskiej, takich jak stadion piłkarski czy hale sportowe; odnotowuje się także niedosta-

teczną liczbę obiektów o znaczeniu lokalnym, w tym przede wszystkim obiektów sportowo-rekreacyjnych na obszarach wiejskich;

■ **Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności turystycznej regionu.**

Cel ten nabiera szczególnego znaczenia w kontekście możliwości pozyskiwania środków finansowych na rozwój turystyki z Unii Europejskiej. Turystyka jest jednym z najbardziej rozwojowych sektorów gospodarki, ponieważ stymuluje tworzenie nowych miejsc pracy, a także wywiera znaczący wpływ na sytuację społeczną i ekonomiczną regionów. Podlasie, dzięki warunkom przyrodniczym i czystości środowiska (obszar *Zielonych Płuc Polski*), może rozwijać turystykę, a zwłaszcza agro – i ekoturystykę oraz aktywne formy wypoczynku.

Zadania:

- **Współpraca z administracją rządową, samorządową, związkami, klubami i stowarzyszeniami sportowymi, organizacjami turystycznymi oraz podmiotami gospodarczymi w zakresie promowania sportu, promowania sportu, imprez sportowo-rekreacyjnych, w tym imprez o charakterze integracyjnym.**
- **Upowszechniania kultury fizycznej, sportu oraz form aktywnego wypoczynku ze szczególnym uwzględnieniem środowiska wiejskiego.**
- **Inspirowania jednostek samorządu terytorialnego do tworzenia na swoim terenie nowych podmiotów o charakterze sportowym oraz wspierania już istniejących stowarzyszeń kultury fizycznej w zakresie rozwoju kultury fizycznej i sportu.**
- **Rozwijania edukacji prozdrowotnej i upowszechniania zdrowego stylu życia w szerokich kręgach społecznych.**
- **Budowy nowych i modernizacji już istniejących obiektów sportowych (stadiony, hale sportowe, boiska, baseny, lodowiska, korty tenisowe, centra sportowo-rekreacyjne itp.) w miastach oraz na obszarach wiejskich;**
- **Rozwijania i modernizacji publicznej infrastruktury turystycznej (np. baza noclegowo-gastronomiczna) ośrodków turystyczno – sportowych, służących rozwojowi aktywnych form turystyki;**
- **Stworzenia efektywnego systemu informacji turystycznej w oparciu o najnowsze narzędzia techniki (internet);**
- **Stworzenia regionalnego programu promocji turystycznej;**
- **Wspierania rozwoju turystyki transgranicznej i zwiększania zagranicznej turystyki przyjazdowej;**

- Promocji lokalnych i regionalnych produktów turystycznych;
- Rozbudowy sieci szlaków turystycznych pieszych i rowerowych oraz towarzyszącej im małej infrastruktury.

Ochrona praw konsumentów

Cel główny:

Ochrona praw i interesów konsumentów oraz skuteczne egzekwowanie prawa konsumenckiego

W dobie globalizacji i międzynarodowego przepływu informacji, towarów i usług, bardzo istotna jest ochrona praw konsumenta i dbałość o skuteczne ich egzekwowanie.

Należy prowadzić działania zmierzające do zapewnienia konsumentom maksymalnych korzyści oraz intensyfikować wysiłki, zapobiegające nieuczciwym praktykom rynkowym, które naruszają ekonomiczny interes konsumentów. Efekty tego działania, obok wzmocnienia pozycji konsumentów, mają na celu dobro przeważającej części przedsiębiorców, gdyż wzmocniają reguły uczciwej konkurencji.

Należy maksymalizować korzyści dla konsumentów, płynące z Jednolitego Rynku i minimalizować potencjalne ryzyko z nim związane, skupiając się na wrażliwym problemie jakości i zagadnieniach społecznych i etycznych, kładąc przy tym nacisk na potrzeby najsłabszych obywateli, szczególnie dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych. Należy równomiernie rozłożyć odpowiedzialność pomiędzy wszystkich członków społeczeństwa za utrzymanie i wzmocnienie podstawowych praw konsumentów do bezpieczeństwa, informacji, wyboru, reprezentacji, dochodzenia roszczeń, edukacji, zadowolenia z zaspokajania podstawowych potrzeb, czystego środowiska naturalnego.

Cele szczegółowe:

- **Skuteczne egzekwowanie prawa konsumenckiego oraz wzmocnienie organizacji konsumenckich.**

Rzecznicy konsumentów oraz organizacje konsumenckie stanowią instytucjonalny kontakt konsumenta, a skuteczność ich działania zachęca klientów do dochodzenia swoich praw.

- **Tworzenie efektywnego systemu informacji, poradnictwa i dochodzenia roszczeń konsumenckich.**
- **Ograniczanie nieuczciwych praktyk rynkowych, godzących w zbiorowe interesy konsumentów, dotyczących w szczególności nieuczciwej rekla-**

my i wprowadzania konsumenta w błąd (np. podrobione opakowania i nieuczciwe techniki marketingowe).

Zadania:

- Monitorowanie związku między ceną a jakością towaru w celu zapewnienia konsumentom możliwości racjonalnego wyboru z wielu alternatywnych ofert.
- Bezpłatne poradnictwo prawne dla konsumentów i przedsiębiorców oraz działalność informacyjno-edukacyjna, w tym też w środkach informacji publicznej w celu zwiększenia świadomości konsumenta co do jego praw i możliwości dochodzenia roszczeń.

Organizacja konferencji poświęconych ochronie praw konsumenta, stwarzających możliwość wymiany poglądów wszystkich uczestników rynku: konsumentów, przedsiębiorców, rzeczoznawców, przedstawicieli organów kontrolnych oraz rzeczników konsumentów i przedstawicieli organizacji konsumenckich.

- Eliminowanie z rynku wprowadzonych do obrotu wyrobów niezgodnych z zasadniczymi wymaganiami.
- Kontrola bezpieczeństwa produktów i eliminowania z obrotu produktów niebezpiecznych lub mogących stanowić zagrożenie dla konsumentów.
- Kontrola rynku produktów i usług, także kontrola przedsiębiorców w zakresie legalności i rzetelności prowadzonej działalności gospodarczej.

Obronność

Cel główny:

Zapewnienie obywatelom ochrony w sytuacjach nadzwyczajnego zagrożenia

Obrona cywilna w Polsce stanowi system o sprecyzowanych zadaniach, strukturach i formach działania, wynikających z potrzeb obronnych Państwa Polskiego. Jest zespolona ze wszystkimi szczeblami administracji państwowej i samorządowej, podmiotami gospodarczymi (niezależnie od osobowości prawnej), organizacjami społecznymi oraz z całym społeczeństwem. Ponadto należy pamiętać, iż powszechność uczestnictwa w obronie jest siłą formacji, bowiem wszyscy obywatele województwa uczestniczą w ochronie ludzi, którzy znaleźli się w sytuacji zagrożenia.

Wśród podstawowych zagrożeń, które mogą być przyczynami powstawania kryzysów w regionie, należy wymienić niebezpieczeństwa związane z degradacją

środowiska naturalnego, wynikającą z codziennej działalności człowieka, naruszeniami technologicznymi, nieprzestrzeganiem przepisów bezpieczeństwa pracy, a także nadzwyczajne zagrożenia spowodowane siłami przyrody.

Cele szczegółowe:

- **Ochrona ludności, zakładów pracy i urzędzeń użyteczności publicznej oraz dóbr kultury.**
- **Współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych, zagrożeń środowiska i w usuwaniu ich skutków, a także ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym.**

Zadania:

- **Planowanie przedsięwzięć w zakresie ochrony przed skutkami działań zbrojnych zarówno ludności, jak i zakładów pracy i urzędzeń użyteczności publicznej oraz dóbr kultury.**
- **Wykrywanie zagrożeń i stwarzanie warunków do ostrzegania i alarmowania ludności.**

W przypadku wałów przeciwpowodziowych istotnym elementem jest wprowadzenie Elektronicznego Systemu Powiadamiania, czyli informowanie odpowiednich osób lub służb o zaistniałym zagrożeniu.

- **Przygotowanie schronów dla ludności oraz utrzymanie ich w gotowości do użycia.**
- **Gromadzenie i przechowywanie indywidualnych środków ochronnych dla formacji obrony cywilnej i ludności.**
- **Wyposażenie formacji obrony cywilnej w specjalistyczny sprzęt ratowniczy, przyrządy i aparaturę do wykrywania różnego rodzaju zagrożeń.**
- **Systematyczne szkolenia w zakresie OC.**
- **Wspieranie tworzenia Zintegrowanych Centrów Powiadamiania Ratunkowego tworzących system ratownictwa medycznego oraz udzielania pomocy mieszkańcom, ochrony przed zagrożeniami, klęskami i terroryzmem.**
- **Wyposażenie w samochody oraz sprzęt specjalistyczny jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej włączonych do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego i poza systemem.**

Bezpieczeństwo publiczne

Cel główny:

Poprawa poczucia bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego

W celu poprawienia jakości życia mieszkańców regionu, wyeliminowania problemów zagrażających ich bezpieczeństwu oraz znalezienia rozwiązań umożliwiających zapewnienie bezpieczeństwa należy prowadzić działania profilaktyczne i rozpoznawcze, angażując w tym celu, obok służb odpowiedzialnych za porządek i bezpieczeństwo, inne instytucje o kluczowym znaczeniu i osoby będące liderami społeczności lokalnych, zwiększając w ten sposób skuteczność podejmowanych działań. Położenie województwa podlaskiego na obszarze wschodniej granicy z Unią Europejską wymaga obok zapewnienia bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej także porządku publicznego w zasięgu terytorialnym granicy RP na terenie województwa podlaskiego. Niezbędnym jest też uaktywnienie społeczeństwa na rzecz reagowania w sytuacji zagrożenia lub zaistnienia negatywnych zjawisk społecznych. Reakcja mieszkańców jest niezbędnym warunkiem kształtującym system bezpieczeństwa publicznego w województwie.

Cele szczegółowe:

- **Ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra.**
- **Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania.**
- **Zwiększenie wykrywalności przestępstw i wykroczeń stanowi o skuteczności działania służb w regionie w zakresie bezpieczeństwa obywateli.**
- **Poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.**

Jest to niezbędny do realizacji cel, który jest substytutem celu poprawy infrastruktury drogowej w województwie podlaskim; duża liczba wypadków drogowych w regionie wymusza skupienie działań w zakresie bezpieczeństwa obywateli na drogach.

Zadania:

- **Inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie organów samorządowych, rządowych, policji i organizacji społecznych.**

- Włączenie w system przedsięwzięć profilaktycznych wszystkich instytucji mających wpływ na poziom bezpieczeństwa.
- Wprowadzenie skutecznych mechanizmów ograniczenia skutków występowania katastrof, poważnych wypadków, klęsk żywiołowych i innych wydarzeń nadzwyczajnych, zwłaszcza będących wynikiem aktów terroryzmu.
- Wdrożenie internetowego systemu powiadamiania policji.
- Rozwijanie współpracy organów samorządu terytorialnego, policji i innych podmiotów zewnętrznych w zakresie realizacji oczekiwań i postulatów lokalnych społeczności.
- Współpraca policji ze społecznościami lokalnymi, takimi jak wspólnoty mieszkaniowe, rady osiedlowe, parafie i inne organizacje cieszące się zaufaniem społecznym, aby skutecznie ochraniać obywateli przed przestępcami.
- Współpraca policji ze strażą miejską.
- Tworzenie aktów prawnych zakazujących określonych zachowań sprzyjających przestępczości, (uchwały Rad Samorządów), a nadających pewne uprawnienia służbom porządkowym i Policji.
- Włączenie społeczeństwa do działań przeciwko przestępczości (nietero- lancia dla przestępców, nietrzeźwych kierowców, piractwa drogowego, wskazanie i informowanie o zagrożeniach i przestępstwach).
- Poprawa stanu nawierzchni dróg, odpowiednie oznakowanie tras komunikacyjnych.
- Zwiększenie zakresu działania Miejskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego w Białymstoku, który wykonuje czynności koordynacyjno – wykonawcze, w zakresie kompetencji przypisanych do realizacji przez Prezydenta Miasta, związanych z bezpieczeństwem na terenie Miasta Białegostoku.

Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy

Cel główny:

Wzrost zatrudnienia poprzez aktywne formy zwalczania bezrobocia

Procesy restrukturyzacji i prywatyzacji zachodzące w ostatnich latach w regionie podlaskim przyczyniły się do zmniejszania się liczby dużych zakładów pracy i spadku liczby zatrudnionych. W najbliższym czasie zwolnienia zapowiedziało 12 zakładów

pracy i łącznie obejmą one 210 pracowników.¹³ Województwo podlaskie należy do trzech województw o najniższej stopie bezrobocia w Polsce, jednak dane te nie ukazują rzeczywistej sytuacji. Taki stan rzeczy spowodowany jest w głównej mierze wysokim odsetkiem zatrudnionych w rolnictwie indywidualnym oraz istnieniem na wsi tzw. ukrytego bezrobocia, powodującego, że struktura zatrudnienia, opierająca się wyłącznie na oficjalnych danych, ulega zniekształceniu. Pod koniec czerwca 2010 roku w województwie podlaskim liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 58446 osób i w stosunku do maja 2010 roku liczba ta spadła o 3,8%. W końcu czerwca 2010 roku powiatowe urzędy pracy miały do dyspozycji 2350 ofert pracy czyli na 1 ofertę pracy przypadało 80 bezrobotnych. Stopa bezrobocia rejestrowego w województwie podlaskim ukształtowała się na poziomie 12% i w odniesieniu do wskaźnika ogólnokrajowego jest wyższy o 0,4 pkt. procentowego.

Na terenie województwa występuje duże przestrzenne zróżnicowanie stopy bezrobocia. Najniższą stopę bezrobocia wynoszącą 6,8% odnotowano w powiecie siemiatyckim, natomiast najwyższą, sięgającą 18,3%, w powiecie sejneńskim. W celu redukcji zatrważająco wysokiego poziomu bezrobocia organizowane są roboty publiczne oraz prace interwencyjne przy których wykonywaniu pracowało odpowiednio w czerwcu 2010 roku 270 i 173 osób.

W strukturze bezrobocia utrwały się negatywne zjawiska w postaci wysokiego odsetka osób długotrwale bezrobotnych. Osoby pozostające bez pracy dłużej niż 1 rok stanowią 32,9% ogółu bezrobotnych. W strukturze osób bezrobotnych 46,6% ogółu bezrobotnych stanowią kobiety, natomiast 32,7% stanowią mieszkańcy obszarów wiejskich jest to bardzo niekorzystna sytuacja, powodująca zagrożenie tzw. marginalizacją społeczną.

Cele szczegółowe:

- **Eliminowanie lub przynajmniej łagodzenie zagrożeń, jakie narastają w związku z nadmiernym bezrobociem.**
- **Wspieranie powstawania nowych przedsiębiorstw z sektora MSP oraz rozwój przedsiębiorczości w regionie.**
- **Podnoszenie poziomu zatrudnienia poprzez zwiększenie zasobu wyspecjalizowanej wiedzy w otoczeniu firm; umożliwiała to zwiększenie ich konkurencyjności ponadregionalnej.**

¹³ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bialystok/ASSETS_komunikat_2010_06.pdf

- **Podniesienie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz zapewnianie równego dostępu do zatrudnienia wszystkim osobom doświadczającym dyskryminacji na rynku pracy.**
- **Podniesienie konkurencyjności regionu przez wsparcie przedsiębiorstw i pracowników w dostosowywaniu się do potrzeb regionalnego rynku pracy.**
- **Wyrównywanie szans edukacyjnych i zwiększanie potencjału zasobów ludzkich na wszystkich poziomach kształcenia.**

Z punktu widzenia poziomu wykształcenia, w ogólnej liczbie bezrobotnych w I kwartale 2010 roku zanotowano najwięcej osób legitymujących się wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (30,0%), zaś najmniej – posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego (10,0%).

- **Zmniejszenie dysproporcji w zakresie rozwoju zasobów ludzkich pomiędzy wsią a miastem.**

W I kwartale 2010 r. stopa bezrobocia w grupie osób zamieszkujących tereny zurbanizowane wyniosła 12,4%, a wśród ludności wiejskiej 9,7%. Zauważalny w tym okresie przyrost wartości stopy bezrobocia w większym stopniu dotknął mężczyzn (o 5,0 pkt. proc.) niż kobiety (o 1,0 pkt. proc.). W konsekwencji tych zmian, omawiany wskaźnik w I kwartale 2010 roku w ww. grupach ukształtował się odpowiednio na poziomie 12,8% i 9,4%. Dokonując porównania I kwartału 2010 roku w stosunku do IV kwartału 2009 r. zanotowano wzrost natężenia bezrobocia o 5,1 pkt. proc., co znalazło odzwierciedlenie we wszystkich grupach wyodrębnionych pod względem płci i miejsca zamieszkania. Wartość omawianego wskaźnika odnotowała zwiększony wzrost w populacji mężczyzn niż kobiet (5,8 pkt. proc. wobec 3,7 pkt. proc.) a także wśród mieszkańców wsi niż miast (6,2 pkt. proc. wobec 4,2 pkt. proc.).¹⁴

Zadania:

- **Intensyfikacja działań w zakresie przyuczania do zawodu i przekwalifikowania oraz udzielania pożyczek dla bezrobotnych na podjęcie działalności gospodarczej jako skutecznych form aktywizacji zawodowej.**

¹⁴ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bialystok/ASSETS_2010_1kwartala_aktywnosc_ekon_ludnosci_wpodl.pdf;

- Szkolenia pracowników w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, mające na celu wzmocnienie postaw dotyczących kreatywności, identyfikacji z firmą czy też przedsiębiorczości.
- Promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia.
- Finansowe wspieranie przedsiębiorców mających pozytywny wpływ na tworzenie nowych miejsc pracy.
- Rozwijanie dialogu społecznego na rzecz zatrudnienia i integracji społecznej.
- Transfer wiedzy z instytucji naukowych do przedsiębiorstw.
- Wzmocnienie potencjału rozwojowego i innowacyjnego szkół, wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów i studentów.
- Upowszechnianie kształcenia ustawicznego.
- Aktywizacja zawodowa oraz społeczna osób niepełnosprawnych;
- Aktywne wspieranie kultury materialnej, etnicznej i narodowościowej, jako szansy minimalizacji zjawiska bezrobocia, w szczególności na terenach wiejskich.
- Aktywizacja społeczności lokalnych prowadząca do przeciwdziałania marginalizacji obszarów wiejskich w drodze zatrudnienia, integracji społecznej oraz edukacji.
- Ułatwienie przedsiębiorcom korzystania z pozabankowych źródeł finansowania inwestycji poprzez tworzenie funduszy pożyczkowych i poręczeńiowych.
- Pomoc w tworzeniu różnorodnych form małej przedsiębiorczości na terenach wiejskich.

Gospodarka

Cel główny:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej, konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa podlaskiego

Województwo Podlaskie to region, w którym dominującą pozycję zajmuje rolnictwo. Charakteryzuje się on dużym potencjałem rozwojowym, niestety niewykorzystywanym w pełni. Regiony Polski Wschodniej rozwijały się relatywnie wolniej niż pozostałe obszary kraju, co powoduje, że różnicowania międzyregionalne pomiędzy wschodem a resztą kraju zwiększają się. Gospodarka rozwija się systematycznie, ale udział PKB na tle całego kraju jest bardzo niski. W 2007 r. stanowił on jedyne 2,3%, co uplasowało Podlaskie na przedostatnim miejscu

w kraju. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wynosi 22 896 zł – 74,2% średniej krajowej, ulega on jednak systematycznemu wzrostowi. Przyczyną utrzymania się niskiego poziomu PKB na mieszkańca w województwie podlaskim, tak jak i w innych województwach wschodnich w stosunku do średniej krajowej, jest najwyższy w skali kraju udział ludności rolniczej oraz utrata dotychczasowej bazy ekonomicznej w wyniku procesów restrukturyzacyjnych.

Dominującym działem gospodarki województwa jest rolnictwo, nierównomiernie rozmieszczone w stosunku do bazy surowcowej, funkcjonujące przy słabym poziomie infrastruktury technicznej na wsi. Wzrost efektywności funkcjonowania podlaskiego rolnictwa jest możliwy przy jednoczesnym rozwijaniu alternatywnych kierunków rozwoju gospodarczego, tj. zrównoważonej turystyki, proekologicznego leśnictwa i rolnictwa ekstensywnego.

Białystok, jako potencjalna metropolia, charakteryzuje się zróżnicowaną strukturą funkcjonujących na jego obszarze działalności, a stawiając na rozwój działalności innowacyjnych w regionie ma szansę na generowanie większych nadwyżek ekonomicznych, dyfuzję innowacji, a tym samym na przyspieszenie rozwoju obszaru metropolitalnego.

Cele szczegółowe:

- **Rozwój funkcji metropolitalnych w oparciu o posiadany potencjał regionalnych uczelni wyższych, zasobów ludzkich, jednostek badawczo – naukowych, skumulowanych zasobów wiedzy formalnej i nieformalnej.**
- **Ożywienie gospodarcze poprzez wzrost zainwestowania kapitału zewnętrznego. Region podlaski nie należy do atrakcyjnych miejsc do lokalizowania działalności gospodarczej.** Trzeba to zmienić, tworząc sprzyjające warunki inwestowania i konsekwentnie podwyższając atrakcyjność inwestycyjną regionu, rozpoczynając od przygotowania terenów pod inwestycje i planów zagospodarowania przestrzennego, po rozwój infrastruktury technicznej, przy jednoczesnym rozwoju infrastruktury okołobiznesowej. Należy wspierać rozwój działalności produkcyjnej i usługowej, jednocześnie pogłębiając współpracę transgraniczną. Należy wykorzystać przygraniczne położenie województwa, które jest istotnym atutem do rozwoju współpracy międzynarodowej, handlu przygranicznego, wspólnych projektów inwestycyjnych. W 2008 roku nakłady na działalność badawczą i rozwojową w cenach bieżących wyniosły 74706,1 tys. złotych, z czego 58,6% stanowią wydatki na szkoły wyższe.

- **Rozwój specjalizacji regionalnej w sektorze przemysłu i usług poprzez wspieranie zintegrowanych systemów tworzenia i promocji produktów i usług regionalnych.**
- **Rozwój przedsiębiorczości przez wzrost znaczenia sektora małych i średnich przedsiębiorstw.** Sektor MSP jest znaczący nie tylko dla gospodarki regionu, ale także kraju; jego wkład w PKB kształtuje się na poziomie 90%; w regionie podlaskim liczba powstałych przedsiębiorstw w skali roku wykazuje tendencję rosnącą. W końcu grudnia 2009 roku w województwie podlaskim zarejestrowanych było 89578 jednostek. Liczba podmiotów gospodarczych w I kwartale 2010 roku spadła do poziomu 89052 jednostek.
- **Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw będzie czynnikiem wzrostu ich konkurencyjności ponadregionalnej.**

Zadania:

- Inwestycje w infrastrukturę poprawiającą konkurencyjność przedsiębiorstw, w tym rozwój infrastruktury potrzebnej do funkcjonowania przedsiębiorstw zaawansowanych technologicznie.
- Powstawanie inkubatorów technologicznych, w tym przedsiębiorczości.
- Budowa parków naukowo – technologicznych oraz przemysłowych.
- Budowa i modernizacja nowoczesnej bazy sportowej, targowej i wystawienniczej.
- Rozwój działalności gospodarczej w specjalnych strefach ekonomicznych.
- Wsparcie wojewódzkich ośrodków wzrostu oraz innowacyjności.
- Rozwój i promocja różnych form turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego województwa.
- Inicjowanie powstawania i rozwoju klastrów.
- Wsparcie bazy dydaktycznej uczelni wyższych.
- Współpraca jednostek naukowych z podmiotami gospodarczymi;
- Poszerzenie strefy ekonomicznej.
- Aktywne propagowanie ekspansji działalności przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.

Polityka regionalna i fundusze europejskie

W latach 2007-2015 do województwa podlaskiego trafi 1 832,31 mln euro w ramach działań objętych Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015. wartość dofinansowania unijnego, obejmująca środki w ramach Narodowej Strategii Spój-

ności oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, szacowana jest na 1520,62 mln euro. Udział środków krajowych szacowany jest na kwotę 311,69 mln euro.

W ramach Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 do województwa podlaskiego trafi 1 244,41 mln euro z funduszy unijnych. Kwota obejmuje alokację na Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego (RPOWP), regionalny komponent Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL) oraz Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW). Dla porównania w latach 2004-2006 w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego alokacja dla województwa podlaskiego wyniosła 109,89 mln euro.

Na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego województwo podlaskie otrzymało 636,21 mln euro. W ramach regionalnego komponentu PO Kapitał Ludzki alokacja wynosi 221,34 mln euro. Natomiast w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej województwo podlaskie otrzymało 386,86 mln euro.

W województwie podlaskim będą także realizowane projekty w pozostałych krajowych programach operacyjnych. Na listę podstawową projektów indywidualnych dla PO Infrastruktura i Środowisko oraz PO Innowacyjna Gospodarka wpisanych zostało 16 projektów (w tym przedsięwzięcia przewidziane do realizacji na obszarze więcej niż jednego województwa). Natomiast na liście rezerwej znalazło się 14 projektów.

Cel główny:

Zrównoważony rozwój regionalny w oparciu o walory środowiska przyrodniczego, wielokulturową tradycję i położenie przygraniczne wspierany efektywnym wykorzystaniem funduszy europejskich.

Rozwój województwa podlaskiego jest uwarunkowany wieloma czynnikami: konkurencyjnością podmiotów gospodarczych, wykorzystaniem posiadanego potencjału zasobów ludzkich, walorami środowiska naturalnego oraz niezwykle bogatym dziedzictwem kulturowym związanym z wielonarodowością i wielowyznaniowością regionu, a także przygranicznym położeniem. Odpowiednie wykorzystanie potencjału regionu i jego mieszkańców będzie sprzyjać wzrostowi konkurencyjności podlaskiej gospodarki, rozwojowi różnych gałęzi działalności gospodarczej, w tym nowoczesnych technologii i innowacji, a także turystyki opartej na walorach przyrodniczych i kulturowych.

Mając na względzie atuty i czynniki wpływające na rozwój regionu, województwo podlaskie powinno dążyć do wzmacniania rozwoju przede wszystkim

infrastruktury technicznej, która pozwoli na zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej, także w rolnictwie oraz zwiększy dostępność tej części Polski dla krajowych i zagranicznych inwestorów. Inwestycje infrastrukturalne powinny jednak być realizowane z poszanowaniem dziedzictwa naturalnego regionu.

Ogromne znaczenie przy realizacji celów związanych z rozwojem regionalnym, poprawą warunków życia oraz podnoszeniem konkurencyjności regionalnej gospodarki odgrywa wsparcie pochodzące z funduszy europejskich, które zostały przyznane Polsce, a w tym i województwu podlaskiemu na lata 2007 – 2013.

Szczególną rolę powinna odgrywać również współpraca transgraniczna w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina na lata 2007-2013. Ponadto władze województwa powinny dążyć do realnego rozwoju współpracy przygranicznej, zwłaszcza z Republiką Białorusi, która ożywiłaby wymianę handlową i kontakty gospodarcze w regionie.

Cele szczegółowe:

- **Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności podlaskiej gospodarki poprzez inwestycje w innowacyjną infrastrukturę oraz wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw.**
- **Wzrost konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i międzynarodowym.**
- **Rozwój infrastruktury społecznej, dostosowując kwalifikacje potencjału ludzkiego do aktualnych trendów na rynku pracy; na szczególną uwagę zasługują osoby długotrwale bezrobotne i zagrożone wykluczeniem społecznym.**
- **Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej, w tym budowa regionalnego portu lotniczego.**
- **Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia poprzez poprawę dostępności do służby zdrowia, poprawę jakości usług podmiotów medycznych, celem działań jest ograniczanie dysproporcji w infrastrukturze zdrowotnej.**

Zadania:

- **Wspieranie rozwoju podlaskich przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie środków z EFRR.**

- Rozwój zasobów ludzkich poprzez zapewnienie szerokiego dostępu do szkoleń, kursów podwyższających lub poszerzających kwalifikacje pracowników, finansowanych z EFS.
- Aktywne przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez wspieranie integracji zawodowej i społecznej grup szczególnego ryzyka, aktywizację młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, osób niepełnosprawnych i osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz osób, które nie są w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudności, poprzez korzystanie z dofinansowania EFS.
- Wspieranie oddolnych inicjatyw lokalnych oraz stymulowanie aktywnych postaw społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza na obszarach wiejskich.
- Realizacja inwestycji z zakresu infrastruktury transportowej dofinansowywanych z funduszu EFRR.
- Zdynamizowanie wykorzystania środków finansowych z programów operacyjnych przyczyniających się do rozwoju regionalnego województwa podlaskiego.
- Efektywne wykorzystanie unijnych środków finansowych udostępnionych w ramach rozwoju współpracy przygranicznej.

Administracja

Cel główny:

Poprawa jakości funkcjonowania administracji samorządowej w województwie oraz wzmocnianie mechanizmów działania społeczeństwa obywatelskiego

Głównym celem działań na rzecz wzmocnienia potencjału administracyjnego w województwie podlaskim jest przygotowanie administracji do realizacji jej podstawowej roli, jaką jest kreowanie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Ma to ogromne znaczenie, zwłaszcza w kontekście członkostwa Polski w UE. Obecność naszego kraju w strukturach wspólnotowych wymaga wzmocnienia struktur administracyjnych na szczeblu nie tylko państwowym, ale też samorządowym. Dostosowywanie do prawa i procedur unijnych, jak również efektywne korzystanie ze środków przyznanych polskiemu województwom powoduje, że konieczne jest stałe podnoszenie jakości i kwalifikacji kadry urzędniczej zajmującej się wdrażaniem funduszy europejskich. Jak pokazują przykłady innych państw,

wysoka jakość kadr często jest kluczowym czynnikiem sukcesu absorpcji funduszy i wykorzystania obecności w Unii dla dynamicznego rozwoju gospodarczego.

Urzędnicy, zwłaszcza samorządowi, powinni cechować się profesjonalizmem i wysoką jakością pracy. Należy wdrażać system zarządzania poprzez cele. W jednostkach samorządu terytorialnego ten model zarządzania jest łatwiejszy do wprowadzenia niż na szczeblu rządowym i przynosi realne korzyści mieszkańcom regionu.

Urzędnicy powinni identyfikować interesy narodowe, a co za tym idzie – również interesy regionu, programować rozwój gospodarczy, a także rozwijać zdolności skutecznego wdrażania w życie tych strategii. Konieczne jest rozwijanie e-administracji na szczeblu samorządowym, poprzez szersze zastosowanie narzędzi wykorzystujących technologie informacyjne i komunikacyjne, w tym zastępowanie papierowego obiegu informacji obiegiem elektronicznym. Zastosowanie tych systemów poprawi jakość funkcjonowania urzędów: zmniejszeniu ulegnie średni czas załatwiania sprawy, zostaną ograniczone wydatki na materiały biurowe. W odniesieniu do klienta urzędu skróci się czas oczekiwania na decyzję, będzie można załatwić więcej spraw niż dotychczas, co wpłynie na wzrost zadowolenia interesantów.

Niezwykle ważna jest również współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi, która będzie sprzyjać rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego. Szczególnie znaczenie ma zawiązywanie partnerstw pomiędzy administracją a trzecim sektorem dla realizacji konkretnych przedsięwzięć sprzyjających rozwojowi regionu.

Cele szczegółowe:

- **Wzmocnienie zdolności instytucji publicznych do sprawnej i efektywnej realizacji zadań;**
- **Podniesienie jakości i kwalifikacji kadry urzędniczej;**
- **Skuteczne zarządzanie na szczeblu samorządowym;**
- **Transparentność i odporność na korupcję;**
- **Otwarcie administracji na obywateli;**
- **Szerokie wykorzystanie nowoczesnych technik (e-administracja);**
- **Wzmacnianie mechanizmów współpracy z sektorem prywatnym na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego;**
- **Wzmacnianie mechanizmów partnerstwa między administracją publiczną a trzecim sektorem;**
- **Przestrzeganie zasad etyki urzędniczej.**

Zadania:

- Stworzenie systemu oceny pracy i motywacji urzędników samorządowych.
- Wdrożenie systemu e-administracji na szczeblu samorządowym.
- Zwiększenie przejrzystości działań i podejmowanych decyzji;
- Pozytywne nastawienie do obywateli.
- Podjęcie szerszej współpracy ze środowiskiem przedsiębiorców i organizacji pozarządowych.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej – szczególna pomoc dla województwa podlaskiego

Prawo i Sprawiedliwość już od 1994 roku zabiegało o stworzenie specjalnego instrumentu wsparcia najstabilniej rozwiniętych regionów położonych na wschodzie naszego kraju. W 2006 r. rząd Prawa i Sprawiedliwości dostrzegając pilną potrzebę wyrównania coraz bardziej widocznych i pogłębiających się różnic pomiędzy najbiedniejszymi regionami kraju, a innymi województwami czy regionami Unii Europejskiej, przyjął do realizacji opracowany przez siebie Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, który jest realizowany w latach 2007-2013. Program skierowany jest do 5 najuboższych polskich województw: warmińsko-mazurskiego, **podlaskiego**, lubelskiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego. Jego głównym celem jest przyspieszenie tempa rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju. To oznacza, że Polska jako kraj musi się rozwijać równomiernie, tak aby każdy Polak, bez względu na to czy mieszka na zachodzie, czy na wschodzie powinien mieć taką samą szansę na poprawę jakości swojego życia. Dlatego w ramach PO RPW zaplanowano do projektu o kluczowym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego pięciu województw Polski Wschodniej. Założono, iż finansowane będą przede wszystkim inwestycje w zakresie infrastruktury wspierającej działalność naukową i badawczą oraz zakładające modernizację miejskich lub regionalnych systemów komunikacyjnych, a także realizowane będą przedsięwzięcia zwiększające atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną tego obszaru.

W ramach tzw. listy indykatywnej (zawierającej przedsięwzięcia istotne z punktu widzenia osiągnięcia zakładanych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, danego sektora bądź województwa) rząd PiS przygotował spis

najważniejszych i najbardziej prorozwojowych inwestycji, które powinny być zrealizowane w pięciu wschodnich województwach. W 2007 roku województwo podlaskie otrzymało akceptację dla realizacji aż **26 projektów** (w tym 2 rezerwowych) o łącznej kwocie dofinansowania wynoszącej przeszło **320 mln euro**. W okresie rządów Platformy Obywatelskiej liczba projektów została okrojona do **22** inwestycji. Skreślono z listy m.in. kluczowe dla rozwoju infrastruktury edukacyjnej Podlaskiego budowę kampusu Uniwersytetu w Białymstoku czy przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury innowacyjnej.

Przed nami kolejny okres programowania funduszy europejskich 2014-2020. Prawo i Sprawiedliwość przy wsparciu samorządowców chce wpływać na obecny rząd i postulować zachowanie PO Rozwój Polski Wschodniej po 2013 roku.

Lista indykatywnych projektów kluczowych PO RPW – województwo podlaskie				
Tytuł projektu	Beneficjent	Wartość projektu w mln euro	Wartość dofinansowania ze środków UE (EFRR) w mln euro	Uwagi
Rozwój infrastruktury Politechniki Białostockiej w zakresie: budowa budynku Biblioteki z salami multimedialnymi oraz Centrum Kształcenia Zdalnego	Politechnika Białostocka	6,03	5,12	Skreślony z listy przez rząd PO
Budowa Części C Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiska oraz Naukowego Centrum Badawczo-Rozwojowego Politechniki Białostockiej wraz z wyposażeniem laboratoryjnym	Politechnika Białostocka	8,97	7,62	Skreślony z listy przez rząd PO
Budowa kampusu Uniwersytetu w Białymstoku	Uniwersytet w Białymstoku	30,11	25,59	Skreślony z listy przez rząd PO
Kompleksowe przygotowanie podinwestycje terenów objętych granicami Suwalskiej Strefy Ekonomicznej – Podstrefa Suwałki	Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna	1,88	1,07	Skreślony z listy przez rząd PO
Centrum Twórczej Przedsiębiorczości „DOM WIGIERSKI”	Dom Pracy Twórczej w Wigrach	3,87	3,28	Skreślony z listy przez rząd PO

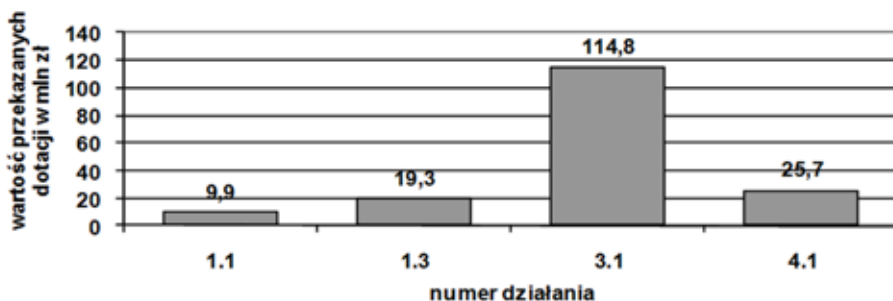
Rozwój Infrastruktury Uczelni wraz z halą laboratoryjną do nowoczesnego przetwórstwa rolno-spożywczego	Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży	11,99	9,98	
Centrum Nowoczesnego Kształcenia Politechniki Białostockiej	Politechnika Białostocka	15,54	12,74	
Budowa Instytutu Biologii oraz Wydziału Matematyki i Informatyki wraz z Uniwersyteckim Centrum Obliczeniowym Uniwersytet w Białymstoku	Uniwersytet w Białymstoku	30,11	25,59	
Utworzenie nowoczesnej bazy dydaktyczno-naukowej dla potrzeb Euroregionalnego Centrum Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku	Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	12,17	10,35	
Kompleksowe przygotowanie terenu pod inwestycje związane z uruchomieniem działalności produkcyjnej w Zambrowie	Gmina Miasto Zambrow	3,05	1,75	
Białostocki Park Naukowo – Technologiczny	Miasto Białystok	39,73	30,51	
Rozbudowa Zambrowskiego Parku Przemysłowego	Zarząd Nieruchomości w Zambrowie Sp. z o.o.	5,16	3,63	
Budowa i uruchomienie Podlaskiego Parku Przemysłowego	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej	15,55	13,07	
Budowa i uruchamianie nowych obiektów Parku Naukowo – Technologicznego Polska – Wschód w Suwałkach	Park Naukowo – Technologiczny Polska-Wschód Sp. z o.o. w Suwałkach	16,33	11,38	
Przygotowanie terenów pod inwestycje z zakresu produkcji i nowoczesnych usług w Kolnie	Burmistrz Miasta Kolno	1,85	1,23	
Poprawa jakości funkcjonowania systemu transportu publicznego miasta Białegostoku – Etap II	Miasto Białystok	34,92	24,99	

Poprawa jakości funkcjonowania systemu transportu publicznego miasta Białegostoku – Etap III	Miasto Białystok	49,22	34,48	
Augustowskie Centrum Kongresowo – Targowe „Dom Zdrojowy	Białostockie Przedsiębiorstwo Usług Socjalnych Sp. z o.o	14,74	6,06	
Budowa obwodnicy miejscowości Stawiski w ciągu drogi ekspresowej S-61	GDDKiA Białystok	27,24	7,98	
Budowa obwodnicy miejscowości Bargłów Kościelny w ciągu drogi krajowej nr 61	GDDKiA Białystok	51,50	10,55	
Budowa obwodnicy miejscowości Szczuczyn w ciągu drogi ekspresowej S-61	GDDKiA Białystok	40,73	8,26	
Budowa przedłużenia ul. Piastowskiej w Białymstoku	Miasto Białystok	17,37	13,09	
Przebudowa ul. Gen. F. Kleeberga w Białymstoku	Miasto Białystok	20,54	15,48	
Przebudowa ul. Gen. Wł. Andersa w Białymstoku	Miasto Białystok	14,84	11,18	
Budowa przedłużenia ul. Gen. Wł. Andersa w Białymstoku	Miasto Białystok	27,57	20,77	
Przebudowa ul. Gen. St. Maczka w Białymstoku	Miasto Białystok	38,21	30,27	
Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 653 na odcinku Bakalarzewo – Suwałki	Województwo podlaskie	13,70		Lista rezerwowa
Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 645 na odcinku granica województwa – Nowogród wraz z mostem przez rzekę Pisę w miejscowości Morgowniki	Województwo podlaskie	18,98		Lista rezerwowa

Aktualnie (stan na 30.06.2010) zawartych jest 108 umów o dofinansowanie z PO RPW, z czego tylko 12 (czyli zaledwie 11% ogółu) pochodzi z województwa podlaskiego. Poziom wypłat dla beneficjentów z województwa podlaskiego rów-

niez nie wygląda imponująco. Na dzień 30 czerwca 2010 roku było to 169,7 mln zł. Najwięcej środków przekazano dla Miasta Białystok, które realizuje projekt z działania 3.1. Ten jeden projekt stanowi aż 46,39% dostępnych w ramach działania funduszy dla województwa podlaskiego. Drugim działaniem z którego wypłacono najwięcej środków jest działanie 4.1. Przekazane pieniądze odpowiadają już zaledwie 5,25% budżetu działania przeznaczanego dla naszego regionu. Poprzez działanie 1.3 do odbiorców trafiły 19,3 mln zł, tzn. 5,76% dostępnych środków.

Wartość wypłaconych dotacji z PO RPW dla beneficjentów z województwa podlaskiego (stan na 30.06.2010)

Źródło: <http://www.polskawschodnia.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx>.

Polityczno-gospodarcza analiza rządu w latach 2006-2010

Edukacja

W trakcie rządów Prawa i Sprawiedliwości podjęto liczne zmiany z zakresu edukacji i oświaty, mające na celu podniesienie jakości kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży, między innymi:

- Wprowadzenie programu „Zero tolerancji”, którego kluczowym zadaniem było przywrócenie równowagi między prawami a obowiązkami uczniów. Program miał przeciwdziałać przemocy w szkole oraz zjawiskom patologicznym. (wycofany przez rząd PO)
- Bezpieczeństwo i porządek w szkołach poprawiło wdrożenie rządowego programu „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”, z którego skorzystało 245 podlaskich szkół.

- Istotne zwiększenie w budżecie wydatków na cele oświatowe, edukacyjne i wychowawcze o około 12% w ciągu dwóch lat. Na subwencję oświatową dla jednostek samorządu terytorialnego przewidziano wzrost nakładów o 8%.
- Znowelizowana Karta nauczyciela dała nauczycielom w wieku emerytalnym możliwość korzystania ze świadczeń emerytalnych przy jednoczesnym kontynuowaniu pracy, w przypadku, kiedy miejsce to pozostaje wolne. (PO planuje niekorzystne dla nauczycieli zmiany w Karcie)
- Nowelizacja ustawy o systemie oświaty wprowadzająca zaostrzenie kar za znęcanie się nad nauczycielem oraz za jego znieważanie. Nauczyciele zostali objęci ochroną na zasadach określonych w Kodeksie karnym, co oznacza, że czyny wyrządzone przeciwko nim będą ścigane z urzędu a nie jak dotychczas z oskarżenia prywatnego.
- Wdrożenie programu dofinansowania zakupu podręczników, przyborów naukowych oraz mundurków dla dzieci z ubogich rodzin. Program na dofinansowanie podręczników obejmował około 500 tys. uczniów, natomiast program na dofinansowanie mundurków – około miliona uczniów.

W okresie rządów Platformy Obywatelskiej nasiliły się negatywne tendencje w oświacie, między innymi:

- Niewystarczająca pomoc państwa skierowana do samorządów. Gminy borykają się corocznie z przerastającym je problemem niedofinansowania zadań oświatowych, gdyż subwencja nie odpowiada rzeczywistym kosztom prowadzenia szkół i placówek. Ponadto gminy wiejskie są obciążone kosztami dowożenia uczniów, zwykle w znacznie większym stopniu niż wynika to wprost z zapisów ustawy o systemie oświaty.
- Duże zapóźnienia w kształceniu zawodowym osób kończących edukację na poziomie ponadgimnazjalnym. Licea profilowane borykają się z niedofinansowaniem, które uniemożliwia właściwą edukację w wymiarze praktycznym.
- Pogłębianie się dysproporcji w dostępie do edukacji pomiędzy uczniami o różnym statusie materialnym oraz miejscu zamieszkania, co w szczególności sposób dotyczy dzieci i młodzieży z terenów wiejskich.
- Niska skuteczność nauki w liceach profilowanych. Ponad 30% absolwentów tych szkół nie zadaje matury, nie są oni również przygotowani do pracy, ze względu na niedostatek zajęć praktycznych.
- Brak pomysłu, jak skutecznie upowszechnić edukację przedszkolną. W województwie podlaskim w 75,6% gmin wiejskich nie ma przedszkola, wskutek czego tylko niecałe 10% dzieci wiejskich chodzi do przedszkola.

- Braku miejsc w przedszkolach. Nawet w stolicy województwa – Białymstoku w wiosennej rekrutacji zabrakło około 300 miejsc dla dzieci w wieku przedszkolnym.
 - Brak możliwości realizacji prawa do bezpłatnego 5-godzinnego pobytu dziecka w przedszkolu, ze względu na nieprzystosowanie białostockich placówek do wymogów ustawy.
- Rosnące koszty nauki wynikające m.in. z podniesienia podatku VAT. Od stycznia 2011 podręczniki podrożeją nawet o 10%, ze względu na wprowadzenie przez rząd VAT na książki. Ponadto na skutek wprowadzenia przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zmiany w programach nauczania niektórzy nie mogą kupować książek od starszych kolegów.

Promocja i ochrona zdrowia

Mimo, że ochrona zdrowia powinna być jednym z najważniejszych zadań podejmowanych przez władze szczebla samorządowego i rządowego, sektor ten w okresie rządów PO znajduje się w sytuacji o wiele gorszej niż pod koniec 2007 roku. Rząd PiS, a w szczególności minister Zbigniew Religa zaproponował i wdrożył przemyślane reformy służące pacjentom, ale również lekarzom i pielęgniarkom oraz placówkom medycznym, między innymi:

- Znaczne zwiększenie nakładów na ochronę zdrowia, w ciągu dwóch lat o ponad 10 mld złotych, to jest o 26 procent.
- Przyznanie lekarzom i pielęgniarkom najwyższych od kilkunastu lat podwyżek płac.
- Wprowadzenie przepisów dotyczących ratownictwa medycznego, powiększające pulę środków na świadczenia zdrowotne o 1,2 mld złotych.
- Zbudowanie nowoczesnego systemu ratownictwa, obejmującego sieć szpitalnych oddziałów ratunkowych, ambulansów i śmigłowców
- Wprowadzenie zasady współpłacenia za leczenie ofiar wypadków z OC sprawców (wycofane przez rząd PO).
- Zasilenie puli NFZ blisko 4 mld złotych z Funduszu Pracy (wycofane przez rząd PO).
- Sukcesywne podnoszenie składki zdrowotnej, aby w 2011 roku wydatki na ochronę zdrowia przekroczyły 6% PKB (wycofane przez rząd PO).
- Wprowadzenie pakietu rozwiązań modernizujących system ochrony zdrowia, m.in. sieć szpitali, nowe formy ubezpieczeń zdrowotnych, rejestr usług medycznych (wycofane przez rząd PO).

Wskutek zaniechań obecnej ekipy rządzącej, następują i nasilają się patologie związane z wadliwym funkcjonowaniem systemu ochrony zdrowia, m.in.

- Ograniczony dostęp do świadczeń zdrowotnych, skutkujący bardzo długim czasem oczekiwania na niektóre świadczenia zdrowotne, np. w Wojewódzkim szpitalu Zespólnym im. J. Śniadeckiego w Białymstoku na operację wszczępienia endoprotezy w styczniu 2006 czekało 231 osób, zaś na koniec czerwca 2009 – 641. Czas oczekiwania wzrósł z 347 do 1076 dni.
- Brak rozwiązań prawnych gwarantujących pacjentom możliwość korzystania z ich konstytucyjnych uprawnień.
- Brak nadzoru nad realizacją zasad oczekiwania na świadczenia zdrowotne – raport NIK z września 2010 roku wykazał nieprawidłowości w większości kontrolowanych placówek.
- Brak ogólnopolskiego systemu monitorowania ordynacji lekarskiej oraz systemu zachęt dla lekarzy i aptekarzy chroniącego pacjenta przed ponoszeniem nieuzasadnionych kosztów farmakoterapii.
- Brak systemu pielęgnacji i opieki nad osobami w podeszłym wieku, niepełnosprawnymi i przewlekle chorymi (z określeniem funkcji zakładów opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjno-opiekuńczych i domów pomocy społecznej oraz zasad ich finansowania).
- Brak środków na inwestycje i remonty w powadzonych samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej.
- Brak możliwości wpływania na wysokość środków przeznaczanych na ochronę zdrowia, a tym samym ograniczenie możliwości decydowania o polityce zdrowotnej zgodnej z potrzebami lokalnych i regionalnych społeczności.
- Przenoszenie na ogranę założycielskie odpowiedzialności za niedofinansowanie systemu ochrony zdrowia.
- nierówność w zakresie praw i obowiązków sektorów niepublicznego i publicznego.
- Brak odpowiedniego systemu kształcenia lekarzy gwarantującego zastępowalność specjalistów z deficytowych dziedzin (m.in. geriatry, anestezjologii)
- Brak środków na prowadzenie działań z zakresu promocji zdrowia
- Utrzymywanie w województwie podlaskim najniższego w skali kraju poziomu wynagrodzeń w poszczególnych grupach zawodowych
- Postępujący proces zadłużania placówek medycznych, szczególnie szpitali, dla których organem założycielskim jest samorząd wojewódzki lub powiatowy, np. Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Suwałkach w roku 2008: strata: – 3 556 955 zł., w I połowie 2009: – 3 287 626 zł; SPZOZ Woje-

wódzki Szpital Zespolony im. J. Śniadeckiego w Białymstoku, w roku 2008 strata: – 9 669 336zł., w I połowie 2009: – 8 714 848 zł.

Kultura

Kultura i dziedzictwo narodowe spajają naród, wyznaczając najważniejsze cechy jego tożsamości. Głoszone przez Prawo i Sprawiedliwość hasło „warto być Polakiem” rodziło więc konkretne skutki w dziedzinie kultury.

- Rząd Prawa i Sprawiedliwości znacznie zwiększył środki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, do wcześniej niespotykanego poziomu blisko 2 mld złotych.
- Najbardziej widoczny przełom nastąpił w zaniedbanej dotąd dziedzinie ochrony zabytków, na co rząd przeznaczył pięciokrotnie więcej środków od poprzedników.
- W województwie podlaskim w trakcie rządów PiS, pula będąca w dyspozycji wojewódzkiego konserwatora zabytków wzrosła ze 100 tys. do 500 tys. złotych.
- Rząd i środowisko PiS prowadziło aktywną politykę historyczną służącą upamiętnieniu bohaterów zasłużonych dla historii Polski, szczególnie tych zapomnianych i niedocenianych.
- W trakcie kadencji PiS powołano do życia nowoczesne instytucje upowszechniające polskie dziedzictwo historyczne i kulturowe, m.in. Muzeum Historii Polski, Narodowe Centrum Kultury.
- Nadanie odpowiedniej rangi obchodom świąt narodowych, dostosowując je do oczekiwań szerokiego grona mieszkańców.

Od roku 2007 zauważyć można niekorzystne tendencje związane z zabezpieczeniem przez władze samorządowe i rządowe swobodnej działalności instytucji kultury w województwie podlaskim, takie jak:

- Brak koncepcji należytego wykorzystania potencjału lokalowego i kadrowego nowopowstałej Opery i Filharmonii Podlaskiej przez władze województwa.
- Wycofywanie się Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z zadeklarowanego wcześniej udziału w finansowaniu powstawania gmachu Opery i Filharmonii Podlaskiej.
- Zmniejszenie finansowania z abonamentu Polskiego Radia Białystok i Telewizji Polskiej Oddział w Białymstoku wskutek nieodpowiedzialnych wypowiedzi członków rządu dotyczących zasadności optacania abonamentu radiowo-telewizyjnego.

- Zaniechanie renowacji prestiżowego XVIII-wiecznego systemu wodnego przy letniej rezydencji Branickich w Choroszczy.
- Brak realnych działań władz miasta i województwa w kierunku stworzenia nowoczesnego Muzeum Sybiru w Białymstoku.

Pomoc społeczna

W dziedzinie pomocy społecznej Prawo i Sprawiedliwość przygotowało bardzo szeroki program opierający się na zasadzie Solidarnego Państwa, zawierający m.in.:

- Wprowadzenie podatkowych ulg rodzinnych, ulg finansowych dla firm zatrudniających osoby powracające z urlopów macierzyńskich i wychowawczych.
- Wydłużenie urlopu macierzyńskiego do 18 tygodni po pierwszym dziecku, do 20 tygodni po każdym następnym oraz do 28 tygodni przy urodzeniu więcej niż jednego dziecka. (z perspektywą wydłużenia urlopu w kolejnych latach).
- Wprowadzenie możliwości elastycznego czasu pracy dla kobiet mających małe dzieci (np. praca na pół etatu, bądź też praca w domu).
- Zwiększenie płacy minimalnej o ok. 20%.
- Podwyższenie zasiłków rodzinnych i dodatków dla rodzin wielodzietnych.
- Wprowadzenie zasady, że wskaźnik waloryzacji rent i emerytur będzie nie niższy od inflacji.
- Zachęcanie oraz finansowe wsparcie pracodawców do tworzenia żłobków i przedszkoli dla dzieci swoich pracowników.
- Przywrócenie Funduszu Alimentacyjnego, który został zlikwidowany, gdy z jego pomocy korzystało około 530 tys. osób.
- Wprowadzenie jednorazowego dodatku z tytułu urodzenia dziecka tzw. becikowe w wysokości 1000 zł.
- Wprowadzenie rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie żywienia”, dla blisko 2,5 miliona osób.

Obecny rząd realizując zasadę „tu i teraz” nie prowadzi długofalowej polityki zmierzającej do wyrównania szans życiowych osób gorzej sytuowanych, ani do zabezpieczenia wypłacalności instytucji odpowiedzialnych za pomoc społeczną.

- W budżecie na rok 2011 zaplanowano cięcia wydatków społeczno-socjalnych. Mają one wynieść w sumie 5 mld zł.
- Cięcia wydatków dotkliwie odczują bezrobotni, ale również osoby otrzymujące świadczenia po zmarłych. Zasiłek pogrzebowy zmaleje z 6,4 do 4 tys. zł.
- Senatorowie PO przygotowują założenia ustawy o podatku pielęgnacyjnym, która wprowadzi nową obowiązkową dla pracujących składkę w wysokości 1

proc. wynagrodzenia i na poczet finansowania pomocy osobom wymagającym stałej opieki.

- Rząd wykazuje dużą opieszałość w sprawie reformy emerytur. Mimo, że PiS już w połowie 2009 roku alarmował o złej sytuacji emerytalnej, przedstawiając rozwiązania, po które sięga obecnie rząd. Jeżeli rząd natychmiast nie podejmie kroków zmierzających do zabezpieczenia emerytur milionów Polaków, dojdzie do trwałej niewydolności obecnego systemu.
- Pozorowane i doraźne działania, które nie rozwiążą realnych problemów, jak wykorzystanie 2/3 środków zgromadzonych na Funduszu Rezerwy Demograficznej w celu uzupełnienia niedoboru w ZUS.

Polityka prorodzinna

Podlaskie rodziny, podobnie jak gros rodzin w naszym kraju, potrzebują wsparcia na wielu płaszczyznach. Ich podstawowymi problemami są m.in.: brak mieszkań, brak odpowiedniej liczby przedszkoli, powrót kobiet na rynek pracy po urodzeniu dziecka czy – w przypadku rodzin o najniższych dochodach pomoc socjalna.

Wychodząc naprzeciw tym problemom, w sferze polityki prorodzinnej Prawo i Sprawiedliwość wprowadziło w latach 2005-2007 szereg zmian, mających na celu wsparcie rodzin poprzez konkretne programy i ustawy. Do największych sukcesów PiS należy zaliczyć:

- Stworzenie programu „Rodzina na swoim” mającego na celu pomoc, zwłaszcza młodym ludziom, w zdobyciu samodzielnego mieszkania. Program odniósł ogromny sukces o czym świadczą mogą dane Banku Gospodarstwa Krajowego: do 30 czerwca 2010 roku w województwie podlaskim zostało udzielonych 1087 (bez miasta Białystok) kredytów preferencyjnych o wartości 143 694,74 tys. zł, w samym Białymstoku zostały udzielone 672 kredyty preferencyjne o wartości 115 640,85 tys. zł. Obecnie nieliczne osoby mogą sobie pozwolić na kupno lokalu za gotówkę. Dzięki pomocnej dłoni wyciągniętej za pośrednictwem PiS przez państwo osoby kupujące pierwsze mieszkanie mogą liczyć na to, że przez 8 lat budżet państwa będzie pokrywał maksymalnie nawet połowę odsetek od udzielonego na ten cel kredytu.
- Przygotowanie ustawy rodzinnej (z racji przyspieszonych wyborów projekt tej ustawy wprowadził rząd sprawujący władzę, jednakże co do zasady nie wprowadził zmian odnośnie jej kształtu) wprowadzającej: wydłużenie urlopu macierzyńskiego, urlop „tacierzyński”, jednoroczną ochronę pracownika po-

siadającego prawo zmniejszania swojego wymiaru czasu pracy z racji przysługującego mu prawa do urlopu macierzyńskiego.

- Wprowadzenie tzw. „becikowego”, czyli specjalnego świadczenia, które otrzymują wszyscy rodzice po urodzeniu dziecka.
- Podwyższenie zasiłków rodzinnych na dzieci.
- Zwiększenie wysokości odpisu od podatku dochodowego dla osób wychowujących dzieci oraz zwiększenie dodatku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej.
- Zwiększenie dodatków na dojazdy dzieci do szkoły z tytułu zamieszkania w internacie oraz rozpoczęcia roku szkolnego.
- Przywrócenie Funduszu Alimentacyjnego.
- Zmiany w kodeksie pracy wprowadzające możliwość wykonywania telepracy – rozwiązanie korzystnego dla rodziców wychowujących dzieci.
- Wprowadzenie rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” skierowanego do dzieci do 7 r.ż, uczniów do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej – samotnych, w podeszłym wieku, chorych i niepełnosprawnych. W 2009 roku na dożywianie dzieci i młodzieży przeznaczonych było 550 mln zł a z pomocy tej skorzystało w kraju ponad 1,9 miliona osób, z czego ponad 1 mln stanowiły osoby z obszarów wiejskich. W województwie podlaskim z tej formy pomocy skorzystało 832 021 osób w formie 3 310 154 wydanych im posiłków.
- Prowadzenie kampanii na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji kobiet ze względu na wiek i macierzyństwo: „Mamy w pracy mogą więcej”, „Poszukiwana 45+: rzetelność, zaangażowanie, doświadczenie”, „SpełniONA w biznesie”.
- Przygotowanie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w ramach którego samorządy mogą starać się o środki na tworzenie tzw. alternatywnych form wychowania przedszkolnego (tj. punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego), zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Dotychczasowy bilans rządów Platformy Obywatelskiej zarówno w kraju, jak i w województwie dowodzi, iż realizacja skutecznej polityki prorodzinnej nie jest jednym z głównych priorytetów rządu i samorządu. Świadczą o tym:

- Plany ograniczenia deficytu finansów publicznych kosztem polskich rodzin, co ma odzwierciedlenie w planach likwidacji „becikowego”, ograniczeniu programu „Rodzina na swoim” czy ulg podatkowych na dzieci.
- Zmiana ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która w drastyczny sposób zwiększa ingerencję państwa w życie rodzin i wychowywanie dzieci,

pozwalając na niemal nieograniczoną inwigilację, poza systemem wymiaru sprawiedliwości.

- Niedostateczne wsparcie dla tworzenia placówek przedszkolnych, zwłaszcza na najbardziej zaniedbanych w tym zakresie, obszarach wiejskich.
- Zły system finansowania edukacji przedszkolnej, w głównej mierze spoczywający na barkach samorządów, które nierzadko nie posiadają dostatecznych środków na prowadzenie placówek.
- Brak gwarancji, że środki unijne skierowane na tworzenie i rozwój przedszkoli i alternatywnych form przedszkolnych będą dostępne również po 2013 roku.
- Zbyt restrykcyjne wymogi sanitarne i bezpieczeństwa dotyczące obiektów przedszkolnych, w praktyce ograniczające ich powstawanie.

Rolnictwo i obszary wiejskie

Województwo podlaskie jest regionem rolniczym, dlatego też wszelkie działania opóźniające rozwój obszarów wiejskich i rolnictwa mają bezpośredni wpływ na gospodarkę województwa. Z racji swej dużej powierzchni i małej gęstości zaludnienia Podlasie otrzymuje stosunkowo niski procent wszystkich środków przeznaczonych w ramach budżetu państwa na rozwój regionalny (zarówno w ramach kontraktów wojewódzkich, jak też funduszy strukturalnych). W tej sprawie wielokrotnie zgłaszane były uwagi i postulowano zmianę algorytmu podziału środków. Dodatkowym zmianom powinna podlegać decentralizacja polityki regionalnej. Powinna ona opierać się na przejściu przez samorzady zadań, wykonywanych obecnie przez agencje państwowe głównie w sferze restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa i obszarów wiejskich jak również w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Spełnienie tych warunków pozwoli na efektywne i zgodne z oczekiwaniami społecznymi zrealizowanie celów polityki rolnej w województwie. Zagrożeniem dla rolnictwa jest w obecnej sytuacji ciągły spadek cen podstawowych produktów rolnych przy jednoczesnym wzroście surowców w produkcji rolniczej oraz wzrost cen nawozów i środków ochrony roślin. Można twierdzić na podstawie analizy rynku, że w 2009 r. w odniesieniu do 2007 r. ceny uległy obniżeniu nawet w granicach 100%. Tak kształtująca się sytuacja rynkowa świadczy o sytuacji polskich rolników, których produkcja staje się nieopłacalna. Jednocześnie nie jest znany sposób rządu na poprawę trudnej sytuacji w rolnictwie oraz sposób zahamowania postępującego spadku cen na produkty rolne.

Ważne dla rozwoju obszarów wiejskich oraz podnoszące standardy polskiej wsi są Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Pracownicy ODR mają bardzo szeroki zakres zadań do wykonania, począwszy od przeprowadzania szkoleń dla rolni-

ków, prowadzenia działalności informacyjnej, przez organizację targów i wystaw, upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej, a skończywszy na tworzeniu biznes planów i wypełnianiu wniosków niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowej z funduszy Unii Europejskiej. Aby sprostać tym zadaniom, pracownicy ODR muszą posiadać bardzo szeroki zakres wiedzy, wysokie kwalifikacje, wykształcenie i takie też posiadają. Natomiast żeby rzetelnie i z pełnym zaangażowaniem wykonywali swoje obowiązki, muszą być odpowiednio zmobilizowani otrzymywanym wynagrodzeniem. Rozporządzenie ministra rolnictwa i rozwoju wsi z dnia 4 stycznia 2005 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą pracownikom jednostek doradztwa rolniczego jest już nieadekwatne w stosunku do obecnej sytuacji ekonomicznej i gospodarczej, jaka jest w kraju.

Obecny rząd nie docenia potencjału, jaki tkwi na obszarach wiejskich. Wśród planów rządu znajduje się restrukturyzacja systemu ubezpieczeń społecznych rolników, która to z pewnością będzie wiązała się z koniecznością opłacania przez rolników wyższych składek. Plany reform przygotowywane są przez PO bez uprzedniej analizy ekonomicznej rolników, w związku z czym nie mają one realnego odzwierciedlenia w odniesieniu do potrzeb rolnictwa, jak również w efekcie ich wprowadzenia mogą pogłębić istniejące dysproporcje pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż za rządów Prawa i Sprawiedliwości nakłady na rolnictwo w budżecie wzrosły o ponad 10 mld zł. PiS sprawując władzę aktywnie pracował nad opracowywaniem Krajowego Planu Strategicznego Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz nad Krajowym Programem Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich. Dzięki zabiegom i staraniom PiS w lipcu 2007 roku Komisja Europejska przyjęła polski 'Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013', nad którym prace zostały rozpoczęte w grudniu 2005 roku. Budżet programu wynosi 17,2 mld euro, które przeznaczone są na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, poprawę konkurencyjności rolnictwa poprzez restrukturyzację i modernizację gospodarstw rolnych, wspieranie różnego rodzaju działalności gospodarczej na wsi oraz poprawę stanu środowiska naturalnego. PiS zrealizował także program pomocy dla rolników dotkniętych klęską suszy w 2006 roku. W formie jednorazowych zasiłków przekazano 500 mln zł. Pomoc finansowa kierowana jest do sadowników, którzy ponieśli straty w wyniku przymrozków w 2007 roku i skorzysta z niej około 74 tys. gospodarstw. Hodowcy drobi uzyskali 15,8 mln zł rekompensaty za straty poniesione w związku z zagrożeniem epidemią ptasiej grypy w 2005 roku. W 2006 roku rozpoczęto

także wdrażanie systemu dotowanych ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Obecny rząd poprzez podejmowane przez siebie działania, m.in. w planach przesunięcia w czasie (a raczej usunięcia) kluczowych dla Podlasia inwestycji infrastrukturalnych a także odejście od koncepcji tworzenia obszarów metropolitalnych, pogłębia istniejące różnice w rozwoju województwa podlaskiego, które to powinno być wspierane intensywnymi inwestycjami. Przyjęcie definicji obszaru metropolitalnego ma charakter subiektywny. Projektów ustawy o metropoliach od kilkunastu lat było kilka. Preferowana przez obecny rząd znacznie odbiega od propozycji Prawa i Sprawiedliwości i definiuje obszar metropolitalny w sposób wykluczający jego powstanie w województwie podlaskim. Natomiast planowanych jest takich obszarów na terenie Polski 7 (aglomeracje: stołeczna, śląska, łódzka, krakowska, poznańska, wrocławska oraz Trójmiasto). Warunkiem jest zamieszkiwanie na terenie potencjalnej metropolii co najmniej milion osób, gęstość zaludnienia na całym obszarze musi wynosić 200 osób na kilometr kwadratowy.

Od 2010 r. został podwyższony podatek od nieruchomości w większości gmin województwa podlaskiego. już w samym Białymstoku miał przynieść 5 mln zł do budżetu na dodatkowe inwestycje. Niestety, ale skutkowało to większymi, niż informowano (3%) podwyżkami tego podatku. Nie brano pod uwagę sytuacji majątkowej mieszkańców podwyższając czasami ponad 100% kwotę tego podatku. Wywołało to falę protestów emerytów i rencistów, którym dodatkowe obciążenie podatkowe jest poważnym uszczerpkiem budżetu.

Nieudolne zarządzanie białostocką Podstrefą Suwalską Specjalną Strefą Ekonomiczną obejmującą blisko 30 ha położonych między ulicami Mickiewicza, Kuronia i Solnicką, skutkuje umiejscowieniem tam zaledwie 1 firmy – Masterpress. Skąd tak wysokie wyceny działek w Strefie? Czy Prezydentowi Białegostoku zależy faktycznie na rozwoju przedsiębiorczości, zwiększeniu miejsc pracy i sprowadzeniu innowacyjnych, nieuciążliwych dla środowiska działalności gospodarczych? Mija drugi rok a firm i wpływów do budżetu miejskiego z tytułu prowadzonych na terenie Strefy działalności nadal nie ma. Wzrosły też w ostatnim okresie opłaty za wywóz śmieci. Mimo obiecanej segregacji śmieci nadal na osiedlach pojemniki na ten cel są rzadkością. W tym czasie w innych województwach wraz z kampaniami zachęcającymi do segregacji nastąpiło faktyczne zabezpieczenie pojemników na ten cel.

Obecnie partia sprawująca władzę nie podejmuje działań w kierunku wykorzystania niezagospodarowanych terenów województwie podlaskim. Plany zagospodarowania przestrzennego w Białymstoku są w większości w przygotowaniu, co utrudnia przeprowadzanie inwestycji na tych terenach. W 2008 roku w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił ponad 2% wzrost powierzchni gruntów, które wymagają rekultywacji, w tym nastąpił ponad 2,4% wzrost powierzchni gruntów zdewastowanych. Następuje także spadek powierzchni gruntów zrekultywowanych. W 2008 roku o ponad 2,5 krotnie zmniejszyła się powierzchnia gruntów zrekultywowanych oraz ponad 1 krotnie zmniejszyła się powierzchnia gruntów zagospodarowanych. Takie działania z pewnością nie przyczynią się do wzrostu zainteresowania województwem podlaskim przez potencjalnych inwestorów.

Ochrona środowiska

Obecny rząd skreślił inwestycje środowiskowe dla miast z list inwestycji kluczowych dla gospodarki. Brak tych działań doprowadzi w konsekwencji do pogorszenia stanu środowiska naturalnego z racji oddziaływania na środowisko negatywnych skutków cywilizacyjnych.

Liczne opóźnienia w budowie obwodnic na terenie województwa podlaskiego były spowodowane brakiem odpowiedniej koordynacji prac i nie uwzględnieniem obszarów ochronnych w inwestycjach infrastrukturalnych. Budowa obwodnica Augustowa stała się symbolem walki o środowisko i rozstawiło województwo bardzo niechlubnie. Rozwiązaniem problemu była rekompensata dla mieszkańców – 100 mln na ochronę rzeki Rospudy z NFOŚiGW.

Istotnym problemem jest nieuwzględnianie potrzeb mieszkańców przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego. Działania odgórne przeczą demokracji, która powinna polegać na podejmowaniu prób dialogu pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Proponowane rozwiązanie do rekompensata mieszkańców – 20 mln na inwestycje środowiskowe w gospodarstwach.

PiS w dniu: 2010-06-21 wniósł projekt ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W dotychczasowym stanie prawnym, ze względu na niekorzystne uregulowania zawarte w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, samorządy nie mogły wykorzystać środków na budowę infrastruktury gospodarki odpadami komunalnymi, gdyż strumień odpadów komunalnych przejęły firmy przewozowe, które nie zawsze były zainteresowane zmniejszeniem kubatury odpadów umiejscawianych na wysypiskach śmieci. Art. 6 projektowanej ustawy umożliwia gminie w drodze uchwały, przejęcie

wykonywania działania w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości lub opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych stając się dysponentem odpadów komunalnych lub nieczystości ciekłych powstających na terenie gminy. Jednocześnie dzięki tej regulacji samorządy będą miały możliwość uzyskania finansowania z Unii Europejskiej obiektów do zagospodarowania odpadów komunalnych.

W czasie rządów PiS poczyniono znaczące zmiany w prawie ochrony środowiska. Przygotowano projekty rozwiązań prawnych, dotyczące gospodarki wodnej, handlu i emisji gazów oraz nowelizację ustawy Prawo Ochrony Środowiska. Rząd dążył do uporządkowania tej dziedziny prawa, aby było proste do stosowania i stymulowało rozwój gospodarczy. Rząd PiS uporządkował program NATURA 2000, który powinien sprawnie funkcjonować już w momencie akcesji do Unii Europejskiej. Wyznaczono granice stref ekologicznych w ramach systemu NATURA 2000. Rząd przedstawił Komisji Europejskiej zestawienie 48 specjalnych obszarów ochrony siedlisk i specjalnej ochrony ptaków, w tym na terenie województwa podlaskiego.

To co bardzo istotne dla naszego województwa program PiS zawiera plany wspierania ekologicznych funkcji polskiej wsi. Prawo i Sprawiedliwość będzie zabiegać o docenienie wkładu polskich rolników na rzecz zachowania przestrzeni w stanie korzystnym z punktu widzenia wymagań ekologii. Polska wieś musi być doceniona nie tylko jako przestrzeń produkcji żywności, lecz także ze względu na wartość zachowania walory środowiska. W związku z tym większa część dopłat powinna być kierowana to tradycyjnych, niewielkich gospodarstw, ale prowadzących w przyjazny naturze sposób gospodarowania.

Gospodarka wodna i ochrona przeciwpowodziowa

Istotny w rozwoju województwa podlaskiego jest stan rozwoju sektora gospodarki obejmującego infrastrukturę wodno-ściekową. Zważywszy na zasoby środowiskowe regionu w tym tereny objęte siecią ekologiczną Natura 2000, przynależność do euroregionu Zielone Płuca Polski, wszelkie ograniczenia w realizacji inwestycji chroniących zasoby środowiska naturalnego stwarzają zagrożenie dla jego zrównoważonego rozwoju. W dniu 8 stycznia 2008 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego opublikowało zaktualizowaną listę projektów indywidualnych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 z której wykreślono aż 20 inwestycji planowanych do realizacji na terenie województwa podlaskiego, które zostały wciągnięte na listę przez rząd PiS. Inwestycje obejmowały:

W priorytecie I: Gospodarka wodno-ściekowa:

1. Regulacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie dorzecza Biebrzy na kwotę 45,24 mln euro.
2. Zapewnienie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Siemiatycze na kwotę 4,38 mln euro.
3. Rozbudowa i modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Hajnówka na kwotę 3,75 mln euro.
4. Budowa wodociągów, kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Białymstoku – etap I – kwota 32,66 mln euro.
5. Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin Związku Komunalnego Biebrza – kwota 21,33 mln euro.
6. Budowa wodociągów, kanalizacji sanitarnej i deszczowej w gminach Choroszcz, Dobrzyniewo Duże i Supraśl – etap II – kwota 14,16 mln euro.
7. Modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w Suwałkach – kwota 12,08 mln euro.
8. Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej miasta Kolno – kwota 8,30 mln euro.
9. Modernizacja oczyszczalni ścieków i rozbudowa kanalizacji sanitarnej w gminie Łapy – kwota 7 mln euro.
10. Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Łomży – kwota 5,45 mln euro.
11. Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska w ulicach dzielnicy Studziwody w Bielsku Podlaskim – kwota 3,32 mln euro.
12. Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz modernizacja stacji uzdatniania wody w Wysokiem Mazowieckiem – kwota 2,47 mln euro.
13. Zapewnienie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji sokólskiej – kwota 2,44 mln euro.
14. Budowa sieci wodociągowej i sanitarnej w mieście Sejny – kwota 0,32 mln euro.
15. Ochrona zlewni rzeki Narwi, Biebrzy i Bugu poprzez poprawę gospodarki wodno-ściekowej na obszarze koordynowanym przez Międzygminny Związek Wodociągów i Kanalizacji w Łomży – kwota 27,75 mln euro.

W priorytecie II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi:

16. Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Czerwonym Borze, gmina Zambrów – kwota 9,76 mln euro.
17. Biebrzański system gospodarki odpadami – kwota 20,03 mln euro.
18. Zintegrowany system gospodarki odpadami na terenie gmin Puszczy Białowieskiej i dorzecza Bugu – kwota 31,13 mln euro.

W priorytecie III: Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska:

19. Budowa Regionalnego Centrum Monitoringu Środowiska na wschodniej granicy Unii Europejskiej na bazie siedziby Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku na kwotę 3,60 mln euro.
20. Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, stanu ekologicznego, reencji i stanu technicznego obiektów Kanału Augustowskiego wraz z jez. Serwy, rz. Marychą, rz. Czarną Hańczą, rz. Rospudą i rz. Nettą – kwota 14 mln euro.

Przedstawione powyżej projekty spełniają kryteria określone w wytycznych ministra rozwoju regionalnego w zakresie jednolitego systemu zarządzania i monitoringu projektów indywidualnych. Są to projekty o charakterze strategicznym, zgodne z celami Strategii Rozwoju Kraju, Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia i Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz strategiami wojewódzkimi i sektorowymi. Usunięcie tych inwestycji prowadzi do pogłębiających się różnic rozwojowych między województwem podlaskim a bardziej rozwiniętymi regionami Polski ponadto nie będą one miały szansy wyjścia z zacofania i opóźnienia cywilizacyjnego i gospodarczego. Niemożliwe jest przyciągnięcie inwestorów, jak i turystów bez poprawy stanu infrastruktury w województwie podlaskim.

Transport zbiorowy i drogi publiczne

- Jednym z podstawowych warunków rozwoju województwa podlaskiego, a zwłaszcza nadrobienia zapóźnień cywilizacyjnych, jest zbudowanie dobrej infrastruktury transportowej w tym regionie Polski. Priorytetem powinno stać się wykorzystanie atutu województwa, którym jest jego przygraniczne położenie. Służyć mają temu takie kluczowe inwestycje jak:
 - Budowa drogi ekspresowej S19 łączącej przejście graniczne z Kuźnicy Białostockiej z Białymstokiem, Lublinem i Rzeszowem;
 - Budowa drogi szybkiego ruchu Via Baltica;
 - Budowa drogi ekspresowej S8 na odcinku Białystok – granica państwa;
 - Rozwój linii kolejowych, w tym modernizacja linii E75 Rail Baltica Warszawa – Białystok – granica z Litwą, etap I. Odcinek Suwałki – Trakiszki – granica z Litwą;
 - Budowa lotniska regionalnego.
- Inwestycja budowy drogi ekspresowej S19 została przez rząd PiS wpisana do planów realizacyjnych na lata 2007-2015. Budowa drogi S19 łączącej przej-

ście graniczne z Kuźnicy Białostockiej z Białymstokiem, Lublinem i Rzeszowem jest bardzo ważnym przedsięwzięciem rozwojowym dla regionów przygranicznych, gdyż w dużym stopniu przyczyni się do rozwoju gospodarczego i społecznego województw położonych wzdłuż polskiej granicy wschodniej. Istotne znaczenie ma też fakt, iż to będzie podstawowa i jedyna droga łącząca województwa wzdłuż granicy wschodniej, będącej granicą Unii Europejskiej, a jednocześnie najkrótsza droga ekspresowa łącząca północną część Unii Europejskiej z południem Europy. Przyczyni się ona do wzmocnienia potencjału ekonomicznego powiatów i gmin położonych wzdłuż trasy jej przebiegu, zachęci inwestorów i da nowe miejsca pracy. Podniesione zostanie także bezpieczeństwo w ruchu drogowym, zmniejszy się ryzyko wypadków oraz podwyższy jakość podróżowania.

- Prace nad budową drogi S19 są ciągle opóźniane. Wpływ na stopień realizacji inwestycji może mieć opublikowany przez rządzącą Platformę Obywatelską dokument o nazwie Narodowy Program Wielkiej Budowy, w którym zaproponowano radykalne zmiany w planach dotyczących budowy infrastruktury drogowej w Polsce, w tym ograniczenia inwestycyjne na Podlasiu. Rozporządzenie Rady Ministrów zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych modyfikuje przebieg drogi ekspresowej nr 19 w okolicach Białegostoku omijając od północy Puszczę Knyszyńską na trasie Choroszcz – Knyszyn – Korycin – Sokółka.
- Kolejnym priorytetem rozwoju systemu drogowego w woj. podlaskim jest budowa drogi szybkiego ruchu Via Baltica. Odgrywać ma ona kluczową rolę w podniesieniu atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej woj. podlaskiego. Droga ta leży w ciągu międzynarodowego korytarza transportowego nr I (Tallin-Ryga-Kowno-Warszawa) wchodzącego w skład transeuropejskiej sieci transportowej. Jest jednym z czterech priorytetowych korytarzy przebiegających przez teren Polski. Opublikowany przez Platformę Obywatelską – Narodowy Program Wielkiej Budowy zakłada powstanie setek kilometrów autostrad i dróg ekspresowych jednak zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z 2009 roku trasa Via Baltica nie będzie przebiegała przez Białystok. Zmiana przebiegu trasy Via Baltica z pominięciem Białegostoku przyczyni się do niższego niż przewidywano wzmocnienia potencjału ekonomicznego stolicy województwa i nie będzie służyć umocnieniu funkcji metropolitalnych Białegostoku i rozwoju miasta. Rada Ministrów w Rozporządzeniu zmieniającym rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych zakłada utworzenie nowej drogi ekspresowej nr 61 przy jednoczesnym skróceniu drogi

ekspresowej S8 do Białegostoku (zrezygnowano z odcinka Białystok – Suwałki, odcinek Suwałki – Budzisko włączono w drogę S61).

- Niezwykle ważna m.in. dla rozwoju turystyki, która dla Podlaskiego jest jedną z szans rozwoju jest infrastruktura kolejowa. Rozwój linii kolejowych, w tym modernizacja linii E75 Rail Baltica Warszawa – Białystok – granica z Litwą, etap I. Odcinek Suwałki – Trakiszki – granica z Litwą, została przesunięta na listę rezerwową indykatywnych projektów kluczowych dla województwa podlaskiego. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 samorząd wojewódzki wprowadzie realizuje działanie 2.4 Rozwój transportu kolejowego, ale w jego ramach zakupiono jedynie 4 szynobusy.
- Istotą szybkiego rozwoju regionu jest budowa lotniska regionalnego. Jednak mimo umieszczenia inwestycji w wykazie projektów kluczowych programu regionalnego przedsięwzięcie jest ciągle opóźniane, a jego realizacja do końca okresu programowania, czyli do 2013 roku stoi pod ogromnym znakiem zapytania. Obecnie stan zaawansowania obejmuje przygotowanie do zbierania kolejnych części dokumentacji. Nie budzi wątpliwości, że region podlaski i Białystok potrzebują lotniska zarówno do obsługi połączeń pasażerskich, jak i transportu towarowego. Jednak zarząd województwa PO-PSL stwarza jedynie pozory działania na rzecz stworzenia infrastruktury lotniskowej w naszym regionie.

Turystyka

- Rozwój turystyki w województwie podlaskim jest uzależniony od wielu czynników: stanu infrastruktury komunikacyjnej, bazy noclegowej, inwestycji w kierunku wsparcia agroturystyki, renowacji, odbudowy zabytków Podlasia, rozwoju przedsiębiorczości związanej z branżą turystyczną. Podlasie mimo swoich wysokich walorów środowiskowych i kulturowych potrzebuje wsparcia inwestycyjnego. Ogromną szansą w dziedzinie turystyki są fundusze europejskie dostępne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego.
- Na wsparcie turystyki dostępnych jest 16% alokacji całego programu, czyli ponad 101 mln euro. Do tej pory Zarząd Województwa PO-PSL wydatkował niecałe 15% tej kwoty (przy zakontraktowaniu na poziomie ponad 33%). Część ze wspartych środkami unijnymi inwestycji nie ma też realnego przełożenia na rozwój atrakcyjności turystycznej regionu (np. budowa boisk sportowych czy pływalni, które w dłuższej perspektywie nie będą zarabiać na własne utrzymanie).

- Niezbędna jest szybka realizacja inwestycji, które pozostają na listach indykacyjnych tj. rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w strefie Kanału Augustowskiego (projekt odrzucony ostatnio przez Zarząd Województwa) czy budowa hali widowiskowo – sportowej w Białymstoku.
- Bezpośrednie inwestycje w infrastrukturę turystyczną nie przyczynią się do rozwoju turystyki w regionie jeśli nie będziemy mieli sprawnie funkcjonującej infrastruktury transportowej. Ograniczenia inwestycyjne w tym obszarze przez obecny rząd PO oraz Zarząd Województwa, który do tej pory nie rozpoczął budowy lotniska regionalnego, sprawiają, że rozwój podlaskiej turystyki jako ważnej gałęzi gospodarki staje pod znakiem zapytania.

Ochrona praw konsumentów

29 listopada 2006 r. Rząd PiS przyjął Strategię Rozwoju Kraju 2007-2015. Jedną z sektorowych strategii była strategia polityki konsumenckiej. Założenia tej strategii przewidywały realizację celów w zakresie: tworzenia rynku bezpiecznego i przyjaznego konsumentowi, promowania dialogu społecznego na rzecz ochrony konsumentów i mechanizmów samoregulacji, stworzenia efektywnego systemu informacji, poradnictwa i dochodzenia roszczeń konsumenckich, prowadzenia aktywnej polityki informacyjnej i edukacyjnej.

W roku 2009 zaszły istotne zmiany prawnoorganizacyjne wprowadzone przez rząd PO, które w sposób negatywny rzutowały na ilość realizowanych kontroli. Jednostki kontrolne utraciły możliwość przeprowadzania kontroli uproszczonych, zmianie uległ tryb prowadzenia kontroli w związku z wprowadzeniem przepisów nowelizujących ustawę o swobodzie działalności gospodarczej. Zmniejszeniu uległa liczba zleczanych przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów kontroli jakości paliw. Jest to niekorzystny wskaźnik z uwagi na to, iż ograniczono liczbę podmiotów i produktów przewidzianych do kontroli, jak również zmniejszona została liczba kontroli tematycznych.

Wyznacznikiem skutecznej pracy centralnej jednostki administracji państwowej UOKIK jest zapewnienie ochrony praw konsumenckich oraz jakości przeprowadzanych kontroli. W województwie podlaskim w 2009 r. ilość kontroli w stosunku do roku 2008 spadła o 22 %, będzie to rzutowało negatywnie na zapewnienie bezpiecznego, konkurencyjnego rynku na Podlasiu. Niepokojącym wskaźnikiem jest spadek przeprowadzanych przez UOKIK szczegółowych analiz i badań rynku. Dzięki badaniom możliwe jest gromadzenie materiałów dowodowych w ramach prowadzonych postępowań, analizę procesów wpływających na występowanie naruszeń. W stosunku do 2008 r. ogólna ilość badań spadła

o 16%, w tym ilość badań dla rynków lokalnych uległa spadkowi z 27 w 2008 r. do 14 w 2009 r.

Obronność i bezpieczeństwo publiczne

Działania Prawa i Sprawiedliwości związane z bezpieczeństwem i obronnością kraju prowadzone są na bardzo szeroką skalę. Jest tu m.in. utworzenie CBA, pierwszej niewywodzącej się bezpośrednio i pośrednio korzeniami z PRL służby specjalnej wyspecjalizowanej w walce z korupcją. Jest to pierwsza i jedyna służba stworzona do tych celów w historii Polski. Do roku 2008 aresztowano 140 osób, postawiono ponad 300 zarzutów popełnienia przestępstwa, zabezpieczono na poczet przyszłych kar około 15 mln złotych. Rozwiązanie niezwyfikowanych po 1989 roku WSI i powołanie nowych służb wojskowych (Wywiad i Kontrwywiad) oraz opublikowanie Raportu z weryfikacji WSI ukazującego patologie wojskowych służb specjalnych, w tym nieformalne wpływy na media i życie gospodarcze III RP to kolejne duże zasługi Prawa i Sprawiedliwości. W okresie rządów w/w partii w ramach śledztwa przeciw korupcji w piłce nożnej zatrzymano około 100 sędziów, piłkarzy i działaczy piłkarskich. Prowadzona na szeroką skalę walka z korupcją w innych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego, przede wszystkim w służbie zdrowia i sektorze paliwowym to m.in. zatrzymanie ponad 100 osób zamieszanych w tzw. mafię paliwową. Od marca 2007 roku działają sądy 24 godzinne, odnoszące się do drobnych, ale uciążliwych dla porządku publicznego przestępstw, w których sprawcy zostali schwytani na gorącym uczynku lub zaraz po jego popełnieniu, które są zagrożone karą do 5 lat więzienia. Ocena działalności Policji wg badań CBOS poprawiła się z 57% w październiku 2005 roku do 73% w maju 2007 roku. Wykrywalność przestępstw wzrosła z 58,6% w 2005 roku do 67,4% w 2007 roku. W latach rządów Prawa i Sprawiedliwości przestępczość kryminalna spadła o 18%. We wrześniu 2007 roku sejm uchwalił ustawę o modernizacji Policji oraz m.in. Państwowej straży Pożarnej, zgodnie z którą do roku 2009 na Policję zostało przeznaczone 4,4 mld złotych, natomiast na PSP niespełna miliard złotych. Płace policjantów w samym 2007 roku wzrosły o 219 złotych brutto, a na mocy rozporządzenia Jarosława Kaczyńskiego od 1 stycznia 2008 roku o kolejne 500 złotych. Jesienią 2007 roku Polska przystąpiła do Międzynarodowej Agencji Energetycznej (MEA), co zwiększyło bezpieczeństwo energetyczne Polski, szczególnie w sytuacjach kryzysowych. Za sprawą starań polskiej dyplomacji w przyjętym na szczycie Rady Europy w marcu 2007 roku Planie Działania podkreślono potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych dla Unii Europejskiej w oparciu

o zasadę solidarności między państwami członkowskimi. Od kwietnia 2007 roku obowiązuje jazda na światłach mijania przez cały rok, bez względu na warunki pogodowe, co jest ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa na drogach. W 2006 roku doszło do 47 tys. wypadków drogowych w których zginęło około 5 tys. ludzi. W porównaniu z rokiem 2005 liczba wypadków zmniejszyła się o ponad 3% natomiast liczba zabitych o 3,7%.

Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy

Wykreowanie zespołów elementów sprzyjających aktywnym formom zwalczania i przeciwdziałania zjawiskom ubóstwa i biedy oraz umożliwienie maksymalnego wykorzystania środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego na zwalczanie bezrobocia w to główne założenia jakie znalazły swoje odzwierciedlenie w przygotowywanej przez PiS ustawie o zasadach prowadzenia polityki społecznej. Dotychczasowe działania państwa z zakresie polityki społecznej były bowiem nieskoordynowane i przez to w znacznej mierze nieskuteczne, ponieważ poszczególne instytucje prowadziły działania bez wzajemnego informowania się i wspierania. PiS doprowadził do:

- Zwiększenia efektywności i sprawnego wykorzystywania funduszy strukturalnych w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Wdrożenia programów umożliwiających małym i średnim przedsiębiorstwom dostęp do finansowania zewnętrznego i bezpłatnego doradztwa dotyczącego prowadzenia działalności gospodarczej
- Obniżenia podatków i wprowadzenia dwóch stawek podatkowych
- Obniżenia składki rentowej nakładanej na przedsiębiorcę.
- Znacznego, trwałego spadku bezrobocia – w grudniu 2007 w porównaniu do grudnia 2005 stopa bezrobocia była niższa o 6 punktów procentowych. W województwie podlaskim w 2007 roku o 40% obniżyła się liczba zarejestrowanych bezrobotnych. Jednocześnie zaobserwowano wzrost liczby ofert pracy.

Rząd PO jako remedium na kryzys gospodarczy proponuje podniesienie podatków, zmniejszenie wydatków Funduszu Pracy na aktywizację bezrobotnych (z 7 mld zł do 3,2 mld zł), przy jednoczesnym powiększaniu deficytu budżetowego (z 16 mld zł w roku 2007 do 54 mld zł.)

Gospodarka

- Jak wskazuje analiza danych statystycznych województwo podlaskie nie należy do terenów chętnie wybieranych przez inwestorów. Zmniejszanie inwestycji

kluczowych na listach indykatywnych programów operacyjnych doprowadza jedynie do sytuacji, iż na Podlasiu, zamiast zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju niwelować panujące na tym terenie opóźnienie rozwojowe, jeszcze bardziej pogłębiane są dysproporcje. Obecnie rządząca partia nie dysponuje żadnym planem związanym z zachęceniem potencjalnych inwestorów do lokowania swojego kapitału na terenie województwa podlaskiego a jak wiadomo nowe inwestycje pociągają za sobą zarówno wpływy z płaconych przez inwestorów podatków, jak również stwarzają nowe miejsca pracy dla lokalnej społeczności.

- Rząd PiS opracował pierwszą w Polsce strategię makroregionalną – rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 r. Jej realizacja miała skumulować trwały rozwój regionalny tej części kraju. Kluczowym zadaniem na rzecz wsparcia wschodnich regionów powinno być wykorzystanie środków unijnych. Ma temu służyć specjalnie opracowany Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej. Jednak rząd PO zdaje się nie dostrzegać potrzeb wschodniej części kraju, a w tym także województwa podlaskiego, ponieważ tworząc projekt ustawy dotyczącej obszarów metropolitalnych wykluczył Białystok i inne miasta tzw. ściany wschodniej z potencjalnych obszarów metropolitalnych pomimo ich statusu w dotychczasowej koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- W czasie rządów PiS Polska osiągnęła najlepsze w historii wyniki gospodarcze. Wg danych GUS w pierwszym kwartale 2007 roku wzrost PKB osiągnął 7,4%, podczas gdy w roku 2005 wzrost PKB wynosił zaledwie 3,6%. Systematycznie wzrastała polska eksport wartość z pierwszego półrocza 2007 roku wyniosła 182,58 mld zł, tj. o 11,3% więcej niż przed rokiem. Można było zaobserwować znaczny wzrost dochodów Polaków. Z danych GUS z 2007 r. Wynika że w ciągu roku wynagrodzenia w przedsiębiorstwach wzrosły o 10,5%. Stopa bezrobocia wg danych GUS w sierpniu 2007 roku spadła do 12%, podczas gdy w analogicznym okresie 2005 roku wynosiła ona 17,7%, co stanowiło spadek o 32,2%.
- Obecny rząd nie chroni miejsc pracy na Podlasiu. Nie zapobiegł likwidacji dużych zakładów m.in. cukrowni i ZNTK w Łapach.
- Dzięki staraniom PiS w 2007 roku poziom inwestycji zagranicznych w Polsce wyniósł ponad 10 mld euro, dzięki czemu powstało wiele nowych miejsc pracy. Również w roku 2006 inwestycje zagraniczne osiągnęły znakomite rezultaty sięgając rekordowych 11 mld co stanowiło wzrost o 40% w porównaniu z rokiem 2005. Rada Ministrów przyjęła 9 programów wsparcia projektów

realizowanych m.in. przez LG Electronic Wrocław, Sharp, Shell, Bridgestone, Indesit, Toshiba, Dell. Łącznie nakłady inwestycyjne realizowane przy współpracy tych programów umożliwiły stworzenie ponad 11,5 tys. nowych miejsc pracy. W czasie rządów PiS wg badania Ernst & Young Polska stała się niekwestionowanym liderem w Europie Środkowo-wschodniej pod względem atrakcyjności dla zagranicznych inwestorów (wysoka ocena wzrostu gospodarczego oraz klimatu do inwestowania). Wg rankingu Federacji Europejskich Pracodawców w 2007 rok Polska stała się najatrakcyjniejszym miejscem do inwestycji wśród 31 europejskich państw.

- W listopadzie 2006 r. rząd przyjął Strategię Rozwoju Kraju na lata 2007–2015 i rozpoczął zupełnie nowy etap planowania rozwoju Polski. Dokument zakładał gruntowną modernizację kraju przez uproszczenie i zmniejszenie kosztów działalności gospodarczej, racjonalizację wydatków publicznych oraz usprawnienie pracy administracji publicznej. Strategia której nadano rangę najważniejszego w Polsce dokumentu planistycznego, zakładała też wzrost zatrudnienia i dochodów społeczeństwa, łatwiejszy dostęp do edukacji, poprawę stanu zdrowia i bezpieczeństwa Polaków. W ramach tej strategii od grudnia 2006 roku obowiązuje ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.
- Rząd Platformy Obywatelskiej w swoim programie z 2007 roku obiecał obywatelom „Polskę zdrowych finansów i niskich podatków”. Tymczasem planowana podwyżka podatku VAT, a także wysokie zadłużenie kraju wskazują na coś zupełnie odwrotnego. Zwiększenie stawek VAT niesie za sobą nieuchronny wzrost cen towarów i usług i zahamowanie wzrostu PKB, a wysoki poziom zadłużenia stanowi poważne zagrożenie dla realizacji w kolejnych latach inwestycji z funduszy europejskich, w tym też ważnych inwestycji na terenie województwa podlaskiego. Również obiecywane wsparcie przedsiębiorczości w postaci ułatwień w zakładaniu działalności gospodarczej – tzw. „jedno okienko” okazało się fikcją.
- W odniesieniu do gospodarki regionu motorem napędowym zwiększania innowacyjności i konkurencyjności podlaskich mikro, małych i średnich przedsiębiorstw miały być fundusze europejskie rozdysponowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego. Analiza wyników konkursów wskazuje, że czołowe miejsca na listach rankingowych zajmują firmy, które z innowacyjnością mają niewiele wspólnego: kluby fitness, gabinety stomatologiczne czy gastronomia.

Polityka regionalna i fundusze europejskie

- Istotną kwestią w przypadku wydatkowania funduszy unijnych jest ich pełne i efektywne wykorzystanie. Wydatkowanie środków z funduszy strukturalnych na lata 2004-2006 przekroczyło 100%. W obecnym okresie programowania 2007-2013 na koniec 2009 roku wykorzystano jedynie 25% z ponad 67 mld euro przyznanych Polsce. Aby móc mówić o skutecznym wykorzystaniu funduszy UE w 2010 roku powinno zostać wykorzystanych 60%.
- Niepokojąca jest obecnie koncentracja uwagi na tym, by wydawać unijne pieniądze szybko, tylko po to aby osiągnąć wskaźniki. Dotyczy to zwłaszcza regionów (które starają się o dodatkowe pieniądze z Krajowej Rezerwy Wykonania), a więc i wydatkowania środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego. Pojawia się w związku z tym ryzyko, że ucierpi na tym efektywność ich wykorzystania.
- Oburzającym pozostaje fakt zmian wprowadzanych przez obecny rząd PO w listach indykatorywnych projektów kluczowych dotyczących inwestycji w ramach programu Rozwój Polski Wschodniej czy Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, w kwestiach dotyczących realizacji kluczowych inwestycji w naszym województwie. Efektem czego część projektów może ulec usunięciu z listy lub przesunięciu na listę rezerwową. Ograniczanie wdrażania działań związanych z rozwojem regionu północno-wschodniej Polski staje się utrudnieniem w realizacji polskiej polityki regionalnej. Działania takie prowadzą do trwałego wykluczenia regionu z rozwoju Polski, do zahamowania procesu integracji województwa podlaskiego, przeczą przyjętym przez Polskę zasadom polityki spójności, a także prowadzą do ograniczenia możliwości państwa w prowadzeniu polityki transgranicznej.
- Naruszane są prawa mieszkańców województwa podlaskiego do równoprawnego korzystania ze środków strukturalnych. Odbieranie tych środków uniemożliwia realizację uprzednio zatwierdzonych na szczeblu centralnym inwestycji i projektów. Konieczne jest skorygowanie dotychczasowych działań oraz zapewnienie realizacji inwestycji infrastrukturalnych prowadzonych przez jednostki szczebla centralnego na terenie województwa podlaskiego. Brak realizacji tych przedsięwzięć spowoduje nieuchronnie marginalizację regionu oraz uniemożliwi prawidłowy jego rozwój.
- W dniu 2 lutego 2010 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zaktualizowało listę projektów indywidualnych POIiŚ 2007-2013 usuwając z listy podstawowej projekt Budowa/przebudowa drogi ekspresowej S8, o wartości 1828,08 mln zł oraz przesunięcia na listę rezerwową projektu Modernizacja linii ko-

lejowej E75 Rail o wartości 1344,83 mln zł. Zapisy uszczegółowienia POiŚ ograniczają możliwość aplikowania o środki na poprawę stanu infrastruktury ochrony zdrowia, dofinansowanie w zakresie specjalistycznych i wyspecjalistycznych świadczeń zdrowotnych jedynie do jednostek utworzonych przez ministra lub centralny organ administracji rządowej, publiczną uczelnię medyczną lub publiczną uczelnię prowadzącą działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych. Obecnie zapisy ograniczają możliwość występowania przez samorządy jedynie do projektów infrastrukturalnych w zakresie ratownictwa przedszpitalnego i szpitalnego. W znacznym stopniu uniemożliwia to rozwój systemu świadczeń zdrowotnych w regionie.

- Powyższe działania PO wskazują na wprowadzanie w życie koncepcji rozwoju regionalnego nakreślonej w dokumencie Polska 2030, która w przeszłości nie sprawdziła się w Unii Europejskiej – tzw. modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnego, polegającego na wspieraniu „lokomotywu rozwoju”, a więc regionów najbardziej rozwiniętych kosztem słabszych i biedniejszych, do których należy województwo podlaskie i cała ściana wschodnia.
- PiS postuluje o politykę regionalną opartą na konwergencji, czyli wyrównywaniu dysproporcji rozwojowych pomiędzy różnymi częściami kraju, a zwłaszcza między Wschodem a Zachodem.

Administracja

Dobrze działająca administracja publiczna jest jednym z warunków rozwoju państwa. Ważne jest by opierała się ona na przejrzystych procedurach podejmowania decyzji, skutecznej i efektywnej w realizacji zadań publicznych oraz nastawiona była na przyjazną obsługę klientów. Sprawne wykonywanie zadań przez organy administracji rządowej i samorządowej nie oznacza jednak niekontrolowanego wzrostu zatrudnienia, z którym mamy do czynienia w ostatnim czasie:

- Zatrudnienie w administracji wzrosło w latach 2000-2009 o ponad 113 tys. osób (o prawie 36 proc.), w tym w administracji państwowej o prawie 47 tys. osób, a w administracji samorządowej – o prawie 66 tys. osób. Jedna trzecia tego przyrostu przypada na 2009 rok.
- **W ubiegłym roku przybyło ponad 40 tys. urzędników, z czego ponad 24 tys. w administracji samorządowej i prawie 16 tys. w państwowej.** Przeciętne wynagrodzenie urzędników było w 2009 roku o ponad 25 proc. wyższe od średniej płacy w gospodarce. Fundusz płac w administracji wzrósł w ubiegłym roku w stosunku do 2008 roku (nominalnie) o ponad 2,5 mld zł, z czego w administracji państwowej o prawie 1 mld zł,

a w samorządowej o ponad 1,5 mld zł. Ogółem fundusz płac był wyższy o 14,4 proc., w tym w administracji państwowej o 11 proc., a samorządowej o prawie 18 proc. niż rok wcześniej.

- Fundusz płac w administracji to 20 mld zł rocznie (prawie 10 mld zł w administracji państwowej i nieco ponad 10 mld w administracji samorządowej w 2009 r.), a sam wzrost funduszu płac w administracji państwowej i samorządowej tylko w 2009 r. to równowartość prawie 2/3 wydatków państwa na badania i rozwój.
- W Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego lawinowo wzrasta zatrudnienie pracowników do obsługi funduszy unijnych i nie tylko. W samym 2010 r. zatrudniono ok. 50 osób. Zważywszy na fakt, że Zarząd Województwa planuje do końca tego roku rozdysponowanie środków w ramach największego programu – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego, zwiększanie zatrudnienia nie ma uzasadnienia w przestankach merytorycznych.

Zarówno władze rządowe, jak i samorządowe w walce z biurokracją i obniżeniem kosztów funkcjonowania państwa muszą radykalnie ograniczyć wzrost zatrudnienia. Polska i województwo podlaskie powinny mieć kompetentnych i dobrze opłacanych urzędników, lecz nie w liczbie ponad 400 tys. I nie zwiększając tej liczby w tempie o 10 % rocznie.

Problem wykorzystania funduszy europejskich w województwie podlaskim

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego

Na koniec 2009 r. województwo podlaskie znajdowało się na 10 miejscu (na 16 regionów) pod względem wykorzystania funduszy unijnych w ramach RPO. Z przewidzianej na rok 2009 do wykorzystania kwoty 326 479 000 zł obecny zarząd województwa podlaskiego wykorzystał nieco więcej – 336 680 694,15 zł, w tym wartość dofinansowania UE w wysokości 235 097 088,98 zł. W odniesieniu do całej alokacji środków przeznaczonych na RPOWP wynik ten stanowił jednak zaledwie ok. 9%.

Ranking województw w wykorzystaniu funduszy unijnych za rok 2009 (w nawiasie podano planowany poziom wydanych środków):

1. Lubelskie wydało 329 mln zł (111 mln zł)
2. Pomorskie wydało 508 mln zł (198 mln zł)
3. Opolskie wydało 379 mln zł (175 mln zł)
4. Śląskie wydało 403 mln zł (259 mln zł)

5. Kujawsko-Pomorskie wydało 467 mln zł (329 mln zł)
6. Dolnośląskie wydało 640 mln zł (482 mln zł)
7. Mazowieckie wydało 323 mln zł (104 mln zł – miejsce w środku rankingu wynika ze słabego rozdysonowania środków, zaznaczyć należy, że jest to najbogatsze i największe województwo w Polsce)
8. Lubuskie wydało 387 mln zł (314 mln zł)
9. Małopolskie wydało 659 mln zł (505 mln zł)
10. Podlaskie wydało 351 mln (326 mln zł)
11. Warmińsko – Mazurskie wydało 291 mln zł (304 mln zł)
12. Podkarpackie wydało 345 mln zł (407 mln zł)
13. Łódzkie wydało 553 mln zł (652 mln zł)
14. Świętokrzyskie wydało 341 mln zł (445 mln zł)
15. Zachodniopomorskie wydało 495 mln zł (646 mln zł)
16. Wielkopolskie wydało 1049 mln zł (1214 mln zł)

Do połowy 2010 r. wskaźnik wykorzystania środków z RPOWP wzrósł do ok. 18%, głównie dzięki wsparciu instrumentów inżynierii finansowej – funduszy poręczeniowych i pożyczkowych. Obecny poziom realizacji programu nadal nie gwarantuje województwu podlaskiemu korzystnego miejsca przy podziale dodatkowych środków na inwestycje w regionie z tzw. Krajowej Rezerwy Wykonania.

Na skutek pospiesznego ogłaszania konkursów i przyznawania dotacji, mającego na celu otrzymanie pieniędzy z KRW, w 2011 roku samorządy, przedsiębiorcy i inne instytucje nie będą już mogły liczyć na kolejne konkursy. Zarząd województwa do tej pory jeszcze nie zdecydował na co będą przeznaczone dodatkowe środki z ewentualnej rezerwy. Może to oznaczać, iż od 2011 do 2013 roku nie zostanie ogłoszony ani jeden konkurs na dotacje, a dodatkowe fundusze zostaną przydzielone na przykład na wsparcie któregoś z projektów kluczowych.

Najwyższy wskaźnik wykorzystania środków z RPOWP dotyczy wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw. Wynosi już prawie 52%. Pomimo przyspieszenia realizacji RPOWP są obszary, w których środki pozostają praktycznie niewykorzystane. Są to m.in.:

- społeczeństwo informacyjne – 0,00%;
- rozwój transportu lotniczego (budowa lotniska regionalnego) – 0,00%;
- rozwój transportu publicznego – 0,09%;
- tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności – 0,79%;
- rozwój infrastruktury ochrony środowiska – 2,12%.

Tak niski wskaźnik realizacji w odniesieniu do niezwykle ważnych obszarów sprzyjających rozwojowi województwa pokazuje, iż obecne władze województwa

nie do końca radzą sobie z wykorzystaniem środków unijnych, którymi bezpośrednio zarządzają.

Środki pochodzące z RPOWP w większości zasilają duże ośrodki miejskie, które mogłyby z powodzeniem realizować inwestycje przy wsparciu z programów krajowych – miasta Białystok, Łomża i Suwałki. Ta sytuacja sprawia, że mniejsze miasta czy gminy nie mają szans w starciu ze znacznie większym potencjałem chociażby stolicy regionu, co skutkuje mniejszą liczbą i wartością realizowanych inwestycji.

Dofinansowanie przyznane w ramach RPOWP na powiaty województwa podlaskiego

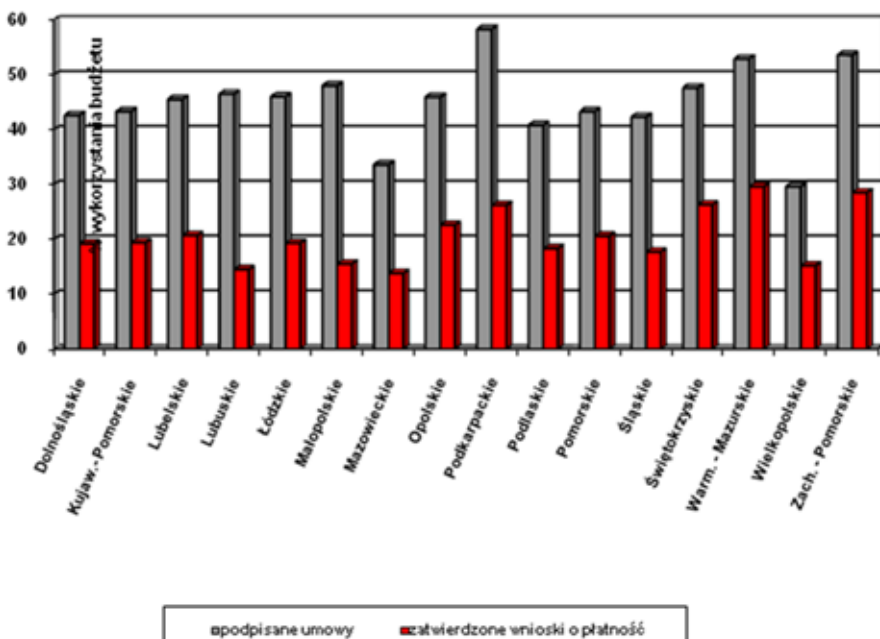
Powiat	Liczba projektów	Wartość dofinansowania [zł]	Wartość dofinansowania na osobę [zł]
augustowski	32	48 538 026,12	824,54
białostocki	89	104 183 174,41	751,53
bielski	33	41 338 270,28	699,88
grajewski	14	16 908 325,87	341,42
hajnowski	33	67 921 239,49	1 449,26
kolneński	11	14 035 398,35	356,99
łomżyński	18	72 502 260,58	1 422,03
m. Białystok	193	399 423 946,93	1 357,92
m. Łomża	37	97 970 105,94	1 554,19
m. Suwałki	33	132 147 712,94	1 907,42
moniecki	13	39 071 497,54	917,86
sejneński	6	7 653 588,02	362,03
siemiatycki	17	33 260 084,83	696,75
sokólski	32	42 555 944,61	598,08
suwalski	15	22 321 060,97	635,96
wysokomazowiecki	31	29 589 911,00	497,50
zambrowski	12	13 069 863,50	293,30

Opracowano na podstawie: www.efrr.wrotapodlasia.pl (stan na 20.08.2010 r.)

Program Operacyjny Kapitał Ludzki (komponent regionalny)

W odniesieniu do działań POKL wdrażanych bezpośrednio przez samorząd województwa zawarto w regionie 589 umów o wartości ponad 302 mln zł. Wartość podpisanych umów w ramach komponentu regionalnego POKL, w stosunku do całości środków przyznanych dla województwa podlaskiego na realizację Priorytetów VI – IX wynosi 40,8%. Natomiast wartość zatwierdzonych już wniosków o płatność wykorzystuje w 18,3% dostępny budżet. Województwo podlaskie, na tle innych wypada słabo i poniżej przeciętnej.

Średnio wartość podpisanych w województwie umów w ramach komponentu regionalnego, wykorzystuje w 43,5% dostępne dla regionu środki, a zatwierdzone płatności – w 19,4%.

Źródło: http://www.efs.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/poziom/Documents_informacja_maj.pdf, stan na 26.07.2010.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Od 2008 r. zawarto w ramach POIG z beneficjentami 2833 umów, których wartość dofinansowania przekracza 27,8 mln zł. Na tym tle stan wykorzysta-

nia Programu w województwie podlaskim nie jest zadawalający. Od czasu uruchomienia naboru, do maja 2010 roku z naszego regionu podpisano tylko 45 umów na kwotę ponad 135 mln zł.

Najwięcej umów zawarto w ramach działania 8.2. Wspieranie wdrażania elektronicznego biznesu typu B2B. Ich wartość przekracza 2 mln zł. Na drugim miejscu znajduje się działanie 4.4. Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym, z którego wsparcie otrzymało 9 projektów. Wartość dofinansowania w tym przypadku jednak jest znacznie większa, bo wynosi 114,8 mln zł. Jest to aktualnie największa kwota, jaka została rozdysponowana, z wszystkich działań POIG w województwie podlaskim.

Rekomendacje PiS do procesu wdrażania funduszy:

- Zwiększenie tempa wydatkowania środków przy równoczesnej dbałości o jakość i efektywność dotowanych inwestycji;
- Przeznaczenie środków z Krajowej Rezerwy Wykonania na inwestycje, które w najwyższym stopniu będą odpowiadać celom rozwojowym województwa podlaskiego;
- Utrzymanie w nowej perspektywie finansowej 2014-2020 PO Rozwój Polski Wschodniej jako instrumentu wyrównywania różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów;
- Zwiększenie szans pozyskania środków, zwłaszcza w ramach RPO, przez miasta czy gminy posiadające mniejszy potencjał niż duże ośrodki miejskie;
- Bardziej sprawiedliwy i równomierny podział środków na poszczególne części województwa i jego mieszkańców;
- Realizacja polityki zrównoważonego rozwoju i równych szans dla wszystkich obywateli dzięki wsparciu funduszy europejskich.¹⁵

¹⁵ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bialystok/ASSETS_2009_turystyka_wpodl.pdf.